

ДНЕВНИКЪ

(стенографически)

на

XI^{то} Обикновено Народно Събрание

(първа извънредна сесия).

XVIII заседание, сряда, 21 мартъ 1901 г.

(Отворено въ 2¼ ч. слѣдъ пладнѣ, подъ прѣдсѣдателството на прѣдсѣдателя г. Иванъ Ев. Гешовъ.)

Прѣдсѣдателъ: (Звъни.) Засѣданието се отваря.

Г-нъ секретарьтъ ще прочете списъка на г. г. прѣдставителѣ.

Секретарь Д-ръ Андрей Ходжевъ: (Прочита списъка. Отсъствуватъ г. г. народнитѣ прѣдставители: Стефанъ Арсеневъ, Исмаилъ Арnaudовъ, Тодоръ Влайковъ, Найдентъ Кормановъ, Д-ръ Паскалъ Табурновъ, Цвѣтко Таслаковъ, Иванъ Халачевъ, Димитъръ Баневъ, Юмеръ Юмеровъ и Хаджи Яхя Юмеровъ.)

Прѣдсѣдателъ: Отъ 149 народни прѣдставители, отсъствуватъ 10.

Секретарьтъ г. Поповъ ще прочете протокола отъ миналото засѣдание.

Секретарь Никола Поповъ: (Прочита съкращения протоколъ отъ XVII-то засѣдание.)

Прѣдсѣдателъ: Има ли нѣкой да иска думата по прочетения протоколъ. (Никой не се обажда). Тѣй като никой не иска думата, Събранието приема протокола.

Прѣди да пристѣпимъ къмъ дневния редъ, съобщавамъ ви, г-да, че е постѣпило запитване отъ г. г. народнитѣ прѣдставители: Спасъ Ивановъ, Тодоръ Михайловъ и Алекси Бояджийски, отправено до г. Министра на Финанситѣ, цѣльта на което е да попитатъ на какво основане е увеличенъ паричниятъ десетъкъ на ливадитѣ, градинитѣ, бостанитѣ и посѣтитѣ съ рапица земи прѣзъ 1900 г. въ повече отъ оцѣнитѣ, опрѣдѣлени отъ законнитѣ комисии, и второ, какво мисли да направи г. Министърътъ по този въ-

просъ. Кога желае почитаемото Народно Събрание да се тури на дневенъ редъ това запитване? Или желае Министърътъ да бѣде тукъ?

Иванъ Московъ: Когато Министърътъ е готовъ да отговори!

Спасъ Ивановъ: Г-да прѣдставители! Ще кажа просто по насрочването на това запитване. Многобройни телеграми и писмени оплаквания се получиха отъ нашата околия, (Мнозина искатъ думата. — Прѣдсѣдателъ: Моля, г-да! Само по назначението — кога да се тури на дневенъ редъ!) за че паричниятъ десетъкъ е увеличенъ въ два или три пѣти, както въ първоначалната, така и въ провѣрочната комисии. Въ течение на цѣлата година почти населението не било извѣстено за това увеличение. Знаемъ сами какъ е опрѣдѣлението на налога. Сега сж пратени овладитѣ и се иска това голѣмо даждие. (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Това е по сжщество!) Затова, азъ моля да се насрочи още утрѣ или на слѣдующето засѣдание, за да може по-скоро да се отговори и да се облекчи населението, защото иначе ще го съсипеятъ.

Прѣдсѣдателъ: Г-нъ Министърътъ не е тукъ, и мѣчно ще може да опрѣдѣли Събранието.

Димитъръ Петковъ: Азъ мисля, че по този въпросъ даже не трѣбва да се запитва Събранието, кога ще се тури на дневенъ редъ, защото зависи отъ Министра. Много хубаво забѣлѣжи г. прѣдсѣдателътъ, че на запитването само Министърътъ може да каже кога е готовъ да отговори. Събранието може да изкаже желание, но Министърътъ има

право до изтичането на сесията да отговори. Да оставимъ, когато Министерътъ съобщи, че е готовъ да отговори.

Прѣседателъ: Съгласни ли сте, г-да, бюрото въ съгласие съ г. Министра да го постави на дневенъ редъ?

Христо Топузановъ: Запитването се съобщава на г. Министра, и, додѣто г. Министерътъ не отговори кога да се тури на дневенъ редъ, не може да стане и дума за турянето му на дневенъ редъ. Затова, азъ съмъ на мнѣние запитването да се съобщи на г. Министра и г. Министерътъ ще каже кога ще отговори. Нѣма какво повече да се говори.

Прѣседателъ: Желаете ли пакъ да консултирамы Събранието, или сте съгласни, бюрото въ съгласие съ г. Министра да го тури на дневенъ редъ? (Гласове: Бюрото!)

Драганъ Цанковъ: Министерътъ трѣбва въ три дена да отговори, а не на свършека на сесията.

Христо Топузановъ: Азъ не вѣрвамъ, че той ще постъпи като другитѣ министри, да отговори на края на сесията.

Прѣседателъ: Пристѣпваме къмъ дневния редъ. На дневенъ редъ имаме:

1. Трето четене законопроекта за амнистията.

2. Докладъ на комисията по провѣрка на изборитѣ въ околитѣ: 1) Казанлъшка, 2) Айтошка, 3) Самоковска, 4) Къжълъ-Агачка, 5) Кюстендилска, 6) Луковитска, 7) Кеманларска, 8) Ихтиманска, 9) Кесаревска, 10) Горне-Орѣховска, 11) Рупчоска, 12) Османъ-Пазарска и 13) Каваклийска.

3. Второ четене законопроекта за отгѣнение закона и наредбитѣ за печата, и

4. Първо четене: 1) законопроекта отъ Министерство на Вжтрѣшнитѣ Работи, за административното дѣленіе територията на държавата, и 2) прѣдложенията отъ Министерството на Финанситѣ: а) за продаване по доброволно съгласие на безземелното население отъ Балчикската околия нѣкои държавни земи, находящи се въ сжщата околия, и б) за подаряване държавна земя, върху която се прѣмѣства с. Аладатлий, Сливенска околия.

Първиятъ прѣдметъ на дневенъ редъ е трето четене на законопроекта за амнистията

Г-нъ докладчикътъ ще го прочете на трети пжтъ, и ще се тури на гласуване.

Докладчикъ Никола Поповъ: (Чете.)

„Законъ за амнистия.

Чл. 1. Дава се амнистия за всички прѣстѣпни дѣяния, извършени до 19 февруарий 1901 г., по поводъ на създаването и при прилагането закона за данъка на земнитѣ произведения за 1900 и 1901 г., наказуеми по чл. чл. 120, 124, 138, 139, 140, 141, 144, 145, 151, 152, 154, 167, 172, 173, 174, 236 п. п. 3, 5, 6, 247, 248,

249, 250, 256, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 380, 381, 443 и 475 отъ наказателния законъ и 34, 36, 37 и 38 отъ закона за данъка на земнитѣ произведения за 1900 и 1901 г.

Тая амнистия се простира и върху прѣстѣпнитѣ дѣяния, извършени въ врѣме на произшествията, станали въ селата: Красенъ и Тръстеникъ, Русенска околия.

Чл. 2. Изключватъ се отъ амнистията: а) всичкитѣ чиновници, които сж извършили прѣстѣпни дѣяния въ това имъ качество, и б) всичкитѣ лица, които сж извършили прѣстѣпни дѣяния върху личността и имотитѣ на лицата, които сж били прѣслѣдвани споредъ чл. 1 отъ настоящия законъ.

Чл. 3. Дава се амнистия за всички прѣстѣпни дѣяния, извършени чрѣзъ печата или печатни произведения до 19 февруарий 1901 г.

Чл. 4. Изключватъ се отъ амнистията: всичкитѣ лица, които сж извършили прѣстѣпни дѣяния чрѣзъ печата или печатни произведения, за прѣслѣдването на които се изисква тжжба на потърпѣвшето лице.

Чл. 5. Сжщо така се дава амнистия на всички ония, които по какъвто и да е начинъ сж оскърбили задочно особата на Държавния Глава.“

Прѣседателъ: Тѣй като никой не иска думата по третото четене, турямъ на гласуване законопроекта, както се прочете отъ г. докладчика. Моля ония г. г. народни прѣдставители, които сж за него, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се. (Ржкоплѣскане.)

Пристѣпваме къмъ втория прѣдметъ отъ дневния редъ — докладване по избора на Казанлъжската околия, най-напрѣдъ.

Докладчикътъ г. Алекси Филиповъ има думата.

Докладчикъ Алекси Филиповъ: Г-да прѣдставители! Казанлъжската околия, отдѣто е трѣбвало да се избератъ трима народни прѣдставители, е била разпрѣдѣлена на четири избирателни секции: първа Казанлъшка, втора Казанлъшка, трета, Яйканлийска и четвърта, Габаревска.

Първа Казанлъшка секция съ центъръ гр. Казанлъкъ. Изборътъ се произвелъ въ Казанлъжското педагогическо училище. Изборътъ въ втората Казанлъшка секция е станалъ въ основното училище на квартала Карански. Въ третата секция изборътъ е станалъ въ Яйканлийското основно училище и въ четвъртата секция — въ Габаревското основно училище.

Споредъ списъцитѣ въ четиритѣ секции имало 13.734 избиратели. Гласоподавали сж въ четиритѣ секции 7.630 души, приблизително 70%, и то както слѣдва: въ първата секция отъ 3.508 избиратели, гласоподавали 1.808, въ втората секция отъ 3.442, гласоподавали 1.744, въ третата секция отъ 3.341, гласоподавали 2.056, въ четвъртата отъ 3.443, гласоподавали 2.022.

Въ първата Казанлъшка секция изборътъ е наченалъ въ 7½ ч. и прѣкжнатъ въ 8 ч. Най-много гласове въ тази секция сж получили: Иванъ П. Салабашевъ — 593, Константинъ Серафимовъ — 596 и Дончо Папазовъ — 614.

Въ втората Казанлъшка секция изборътъ е наченалъ въ 7 ч. и свършенъ въ 8 ч. Отъ кандидатитѣ Дончо Папазовъ е получилъ 496 гласа, Иванъ Салабашевъ — 482 и Константинъ Серафимовъ — 483.

Въ третата секция изборътъ е наченалъ въ 7 ч. и е закритъ въ 5 ч. — така пише въ дневника. Най-много гласове сж получили: Слави Славовъ — 642, Маню Райновъ — 642, Антонъ Геновъ — 637. Подиръ тѣхъ идатъ: Салабашевъ — 576, Серафимовъ — 584, а подиръ тѣхъ иде листата на Тодоръ Шипковъ, Христо Пипаловъ и Стефанъ Мечевъ.

Въ четвъртата секция изборътъ е наченалъ въ 7 ч. и е свършенъ въ 8 ч. Най-много гласове сж получили: Дончо Папазовъ — 916, Константинъ Серафимовъ — 920 и Иванъ Салабашевъ — 915.

Така щото, въ четиритѣ секции най-много гласове сж получили: Константинъ Серафимовъ — 2.583 гласа, Иванъ Салабашевъ — 2.776 и Дончо Папазовъ — 2.606, и тѣ сж протоколъ на особената комисија сж провъзгласени за народни прѣдставители отъ Казанлъшката околия, като получивши най-много гласове.

Има нѣкои подробности, на които смѣтамъ прѣдварително да обърна вниманието на г. г. народнитѣ прѣдставители. Както се вижда отъ избиращото дѣло, въ Казанлъшката околия е имало една отъ най-живитѣ избиращи борби. Четири партии сж участвували и голѣмо участие сж вземали и четиритѣ партии въ избора: едната листа на тѣй нарѣченитѣ независими и носяща имената на Дончо Папазовъ, Константинъ Серафимовъ и Иванъ Салабашевъ; втората листа на прогресивно-либералитѣ — Тодоръ Шипковъ, Христо Пипаловъ и Стефанъ Мечевъ; третата листа на народняцитѣ — Слави Славовъ, Антонъ Геновъ и Маню Райновъ; четвъртата листа на социалъ-демократитѣ — Дабевъ, Бозвелиевъ и Кирковъ. Въ четвъртата секция се появила една нова листа, носяща имената на Забуновъ и Влайковъ. И четиритѣ листи сж имали по единъ прѣдставителъ въ всички секции. Какъ е текълъ изборътъ, ще моля Народното Събрание да изслуша.

Въ първата секция, както казахъ, въ 7½ ч. се отворило бюрото, т. е. тогава се наченало гласоподаването, защото до 7½ ч. бюрото е извършвало приготвителни дѣйствиа. По-прѣди съобщихъ какъвъ е резултатътъ въ тази секция. Въ дневника, при края на дѣлото, бюрото казва, че изборътъ е произведенъ при най-голѣма тишина и никакво писмено оплакване не се е направило отъ кандидатитѣ или отъ тѣхнитѣ застъпници. Дневникътъ е подписанъ отъ прѣдсѣдателя и всички членове на бюрото, както и отъ застъпниците на народняшката, прогресивно-либералната и социалистическата листи.

Въ дневника на втората секция има слѣдующата забѣлжка: (Чете.) „Въ 12½ ч. избирателитѣ отъ с. Хасъ поискаха да прѣредятъ гласоподаването на другитѣ общини и съ това произведоха единъ малък инцидентъ и не искаха да допуснатъ очередната община да гласоподава; вслѣдствие на което гласоподаването се прѣкъсна за около десетъ минути и, слѣдъ като се увѣщаваха нѣколко пѣти

отъ прѣдсѣдателя на бюрото да се отстранитъ и не припятствуватъ на гласоподаването, тѣ не послушаха, заради това по рѣшението на бюрото поиска се съдѣйствие, военна помощ, обаче, до пристигането на войницитѣ, всичко бѣ утихнало и не стана нужда да се употребятъ.“ Дневникътъ е подписанъ отъ прѣдсѣдателя на бюрото, отъ членоветѣ и отъ застъпниците и на четиритѣ листи.

Въ дневника на третата секция е забѣлжано, че гласоподаването е започнало съгласно изискванията на избирателния законъ и продължавало до 5 ч. вечерята. Въ дневника нѣма никаква забѣлжка за нѣкакви произшествия и не е обяснено защо е прѣкратенъ изборътъ въ 5 ч. Дневникътъ е подписанъ тоже отъ прѣдсѣдателя и всички членове на бюрото, тоже и отъ застъпниците на четиритѣ листи безъ особено мнѣние.

Четвъртата, Габаревска секция. Изборътъ е наченалъ, както казахъ и по прѣди, въ 7 ч. и свършенъ въ 8 ч. Никакви забѣлжки не сж направени въ дневника. Бюрото констатира, че прѣзъ врѣме на избора не сж се случили никакви извънредни случки, които да нарушатъ реда и типината на избирателното събрание. Подписанъ е дневникътъ отъ едно отъ кандидатитѣ на народняцитѣ и отъ единъ застъпникъ, нѣкой си Сеизовъ, който е билъ застъпникъ на народняшката листа, както и отъ всички членове на бюрото.

Малко по-прѣди ви казахъ, че въ третата изборна секция изборътъ се е продължавалъ до 5 ч. вечерята. Комисията е дирила да намѣри обяснение, защо се е прѣкратилъ изборътъ въ 5 ч. Въ дневника не намѣри да сж останали и да не сж гласоподавали нѣкои избиратели, а така сжщо и въ даденитѣ контестации не се вижда да сж чакали избиратели и да не сж гласоподавали. Явили се всички избиратели 2.056 и всички успѣли да гласоподаватъ. Слѣдъ избора постѣпили двѣ контестации. Едната на 5 февруарий 1901 г., подадена е на пощата на 3 февруарий — щемпелътъ на пощата носи такава дата на Казанлъшката станция, — а самата контестация носи дата 31 януарий. Тя е отъ избирателитѣ на Казанлъшката околия и има слѣдующето съдържание: (Чете.) „На основание указа на Негово Царско Височество подъ № 389, долуподписанитѣ избиратели на Казанлъшката околия се явихме на 28 януарий т. г. при избирателнитѣ урни за да упражнимъ свободно най-светото си избирателно право, което основниятъ законъ ни гарантира.“

По-подиръ разправятъ, че сж били излъгани отъ тази свобода, която имъ е била обѣщана отъ Трона, и констатира, че това нѣщо сж съжалѣние, защото всичкитѣ имъ права сж били потѣпени най-цинично и, вмѣсто абсолютна свобода, властта употребявала давление върху избирателитѣ и станали много нарушения на избирателния законъ, като посочватъ какви сж тия нарушения. (Чете.) „1) На надвечерието на избора, стражари бѣха командировани изъ турскитѣ села въ околията ни, както и въ нѣкои български села, за да сплашатъ и турци и българи да гласоподаватъ за листата на Правителството — ужъ правителствена листа не щѣше да има. Самъ началникътъ е говорилъ прѣдъ много

иметове да гласоподават за листата на стамболиститѣ. Виднитѣ турци, отъ с. Габарево, Хаджи Мустанѣ и Махмудѣ-Ага по агитиранята си изъ турскитѣ села се съпровождаха съ двама стражари за сжщата цѣль. 2) Въ 4-та, Габаревска секция, турскитѣ избиратели сж били изпращани отъ селата имъ и посрѣщани въ избирателната секция отъ стражари, които сж ги въарвали като овци въ кжщата на габаревския жителъ Петъръ Михалевъ, срѣщу самото избирателно мѣсто, на 20 м., и тамъ сж бивали прѣтършувани и имъ сж давали бюлетини на стамболиститѣ, като правителствена листа. Цѣлата стража е била подъ разпореждането на кандидата Константинъ Серафимовъ и прѣзъ цѣлия день се е разхождала въ изборното мѣсто. Самата войска е била въ създѣнитѣ до изборното мѣсто здания и дворища. За отстраняване на военната и полицейската стражи своеврѣменно е било подадено до прѣдсѣдателя на бюрото заявление отъ тримата кандидати: Хр. Г. Пипаловъ, М. Райновъ и К. Возвелиевъ, но е оставено безъ послѣдствие. Съ това бюрото е нарушило чл. 97 отъ избирателния законъ. 3) Въ сжщата Габаревска секция прѣдсѣдателятъ на бюрото произвольно допусналъ, въпрѣки протеститѣ на кандидатитѣ на другитѣ партии, съ изключение на стамболиститѣ, да се прѣреди Вечерлийската българска община съ Доймушларската турска община, когато съгласно закона трѣбвало е да гласоподава по азбучния редъ Вичерлий, а не Доймушлари. Така сжщо е допусналъ да гласоподава турското село Скобе-лево прѣди българското село Павелъ-Ваня, както и турското село Химитлий прѣди българскитѣ села: Турия и Търничени, които много по отъ рано бѣха на изборното мѣсто и чакаха реда си; и всичко това въпрѣки силния протестъ, даденъ отъ тримата кандидати на другитѣ три листи. Всичко това е ставало по диктовката на тѣй нарѣчени правителственъ кандидатъ Константинъ Серафимовъ съ единствената цѣль да се турятъ въ невъзможност да гласоподаватъ горнитѣ български села, които всецѣло бѣха противни на стамболиската правителствена листа, и сжщо да се даде възможност на всичкитѣ тѣхни избиратели, турцитѣ и циганитѣ, да гласоподаватъ за тѣхъ. Съ тѣзи тѣй произвольно създадени мжнотии, тѣ наистина накараха всичкитѣ турци и цигани да гласоподаватъ за тѣхъ и възбраниха на нѣколко стотини български избиратели да пуснатъ гласа си, които, оскѣрбени, огорчени и обидени по този начинъ, се принудиха да си отидатъ поради напрѣдналото врѣме. 4) Нарушенъ е сжщо чл. 65 отъ избирателния законъ, защото прѣдсѣдателятъ на бюрото безъ основание е отказалъ на кандидата Хр. Г. Пипаловъ да приеме застъпника му, ако и всичкитѣ формалности сж били изпълнени. Всички тѣзи нарушения сж станали въ Габаревската секция. 5) Въ I-та и II-та градска секции, бюрото допусна да гласоподава сутринята градътъ, понеже отъ селата не бѣха още пристигнали избиратели, и тѣзи градски избиратели бѣха почти всички турцитѣ и циганитѣ, които още въ тѣмно бѣха домѣнати и натрупани прѣдъ вратитѣ на изборнитѣ бюра, и щомъ пристигнаха гласоподаватели отъ селата, понеже българитѣ граждани бѣха захваждали да гласоподаватъ, бюрото прѣвжсна гласоподаването на града, въпрѣки фактътъ, че съ стотини

българи-граждани бѣха прѣдъ входа и на мѣсто тѣхъ повикаха селата. При това, бюрото караше вървежътъ на гласоподаването на турскитѣ граждани много бавно, навѣрно да не даде възможност на всичкитѣ български градски избиратели да гласоподаватъ, тѣй като всичкитѣ бѣха противъ листата на стамболиститѣ. Така, когато Яйканлийската и Габаревската секции въ всѣка сж гласоподавали по 2.060 души, въ Казанлъжскитѣ сж гласоподавали само по около 1.700 души. По този начинъ се отне възможността на 600—700 души избиратели българи отъ града да пуснатъ гласа си и се нарушиха чл. чл. 85 и 87 отъ избирателния законъ. Личнитѣ карти на избирателитѣ отъ с. Восовъ, като опозиционери на стамболиститѣ, произвольно имъ се разбъркали нумерата отъ писаря, и този послѣдниятъ ги поправѣше въ самото околийско управление и тамъ имъ се раздавали бюлетини ужъ на правителствената листа. 6) Въ третата, Яйканлийска секция, по пѣтищата за влизането въ селото сж били поставени полицейски и горски стражари съ пушки да причакватъ избирателитѣ отъ околнитѣ села и сж ги заплашвали и задължавали да гласоподаватъ за листата на стамболиститѣ, която била правителствена. 7) Дежурниятъ офицеръ поручикъ Христовъ цѣлия день е билъ заедно съ правителствения кандидатъ Д. Г. Папазоглу въ самото изборно мѣсто и си е позволилъ да заплаши Димитра Гурбаловъ отъ с. Лаханлий, че ще го арестува, защото е билъ единъ отъ виднитѣ агитатори на противната листа на Правителството. Сжщо е вършилъ и полицейския приставъ Петко Кротушевъ, който тоже е придружавалъ правителствения кандидатъ, за да сплашва по този начинъ слабодушнитѣ опозиционери. Този послѣдниятъ уплашенъ, че листата на покровителитѣ му, които го бѣха назначили на този постъ, е пропаднала, влиза безъ позволение на прѣдсѣдателя въ стаята, дѣто е ставало прѣброяването, и по единъ най-нахапенъ начинъ е извикалъ: „Всички ще ви арестувамъ. Вие сте лжкеседжии и съмъ дошълъ тукъ да ви контролирамъ.“ Какво по цинично нарушение на прѣдписанията на избирателния законъ, отъ тѣзи, които врѣменно бѣха натоварени да произведатъ „абсолютно свободни избори?“ 8) Слѣдъ като е било прѣкратено гласоподаването въ Яйканлийската секция, бюрото, въ отсъствие на застъпниците, е прѣмѣстило кутитѣ съ личнитѣ карти и бюлетинитѣ отъ салона, дѣто е било извършено гласоподаването, въ една отъ вктрѣшнитѣ стаи на зданието. Съ това е нарушенъ чл. 95 отъ избирателния законъ. 9) Гла-советѣ въ протокола на Яйканлийската секция не сж вѣрно изброени. На нѣкои кандидати има своевольно при-дадени по нѣколко гласа, а на други — отнети за уравнение общото имъ число. Молимъ да се прѣброятъ гласовѣтъ въ Яйканлийската секция.

Независимо отъ всичкитѣ горѣозначени сжществени нарушения на закона, стамболиститѣ сж си служили не само съ подкупни, като сж отивали дотамъ, щото да прѣскатъ банкноти прѣдъ избиратели, както е случая съ мъглишкитѣ избиратели, но при това сж обѣщавали на турцитѣ, че, ако тѣ гласоподаватъ за листата на стамболиститѣ и бждатъ избрани, тѣ ще разтурятъ македонскитѣ комитети,

когато противниците имъ, като русофили, щѣли да освободятъ Одринско и Македония.“

На основание на всичките тѣзи сжществени нарушения тѣ молятъ Народното Събрание да касира избора.

Втора една контестація има отъ социалъ-демократитѣ, съ която молятъ Народното Събрание да касира избора.

Тя има слѣдующето съдържание: (Чете.) „Съгласно чл. 119 отъ избирателния законъ имаме честъ да ви заявимъ, че оспорваме правилността на избора, извършенъ на 28 януарий т. г. въ Казанлъжската околия, за народни прѣдставители. Закононарушенията, които се извършиха по този изборъ сж многобройни: полицията агитира и застава населението да гласоподава за стамболиститѣ, които били правителствени; стражари съпровождаха правителственитѣ агитатори по селата, съ което се влияе на по-несъзнателнитѣ избиратели, особено турцитѣ; избранитѣ народни прѣдставители и тѣхнитѣ хора дѣйстваха върху избирателитѣ съ черпения, угощавания и откупувания талити за довеждането имъ, даже има многобройни факти за подкупи, извършени отъ нѣкои стамболовисти агитатори върху избирателитѣ. Фактитѣ сж тѣй многобройни, щото за най-доброто имъ събирване и констатиране ще е нужно да се назначи една анкета и тогава да се касира изборътъ. Стамболиститѣ дотолкова бѣха щедри въ черпенето и угощаването избирателитѣ, щото въ Казанлъшко тая партия и наричатъ вече „пастърма партия“ отъ многото бобъ и пастарма, съ която угощаваха избирателитѣ да гласоподаватъ за тѣхъ. Горнитѣ факти ще бждатъ потвърдени и отъ другитѣ казанлъшки граждани, принадлежащи на цанковистската и народняшката партии. Тѣ тѣй сжщо искатъ касирането на избора, обаче, не е безинтересно да се забѣлѣжи, че тия г-да не сж искрени партизани на законнитѣ и редовнитѣ избори. Тѣ по-рано сж се ползували, както и стамболиститѣ, даже и повече, отъ помощта на полицията; тѣй сжщо тѣ сж употребявали по-рано и употребяваха на 28 януарий т. г. сжщитѣ безобразни и гнусни сръдства за спечелването на избора, като: черпения, угощавания, подкупи, общавание служби и др. Особено Шипковъ е въ случая, който пролива най-изобилни крокодилски сълази за правилни избори, но той е въ сжщото врѣме, който съ дѣлата си дава най-лошавъ примѣръ на политически развратъ и шарлатанство. Нека е знайно на г-дата цанковисти и народняци, че тѣ не трѣбва да искатъ законность въ изборитѣ само сега, когато сж паднали, а всѣкога. Нека тѣ да поправятъ себе си по-напрѣдъ, че тогава да забѣлѣзватъ грѣшките на другитѣ. Нека, най-послѣ, тия г-да взематъ примѣръ отъ работницитѣ, принадлежащи на работническата социалъ-демократическа партия въ България и да видятъ какъ се агитира по избори, че тогава да излѣзатъ съ чисто чело да искатъ съ насъ касирането на въпроснитѣ избори.“

Това е социалистическата контестація.

Слѣдъ като се прѣгледа изборътъ, въ комисията постѣпиха нѣколко телеграми, съдържащи тоже контестирането на избора. Тѣзи телеграми не се прочетоха въ коми-

сията, защото дойдоха много късно. Нека сезира бюрото Народното Събрание, ако иска, да ги прочета.

Прѣдседателъ: Сега е прѣждѣврѣменно да се пита. Може би, по-послѣ да стане нужда, ако нѣкой отъ г. г. ораторитѣ намекне на тия телеграми, и тогазъ може да се прочетатъ.

Министъръ-Прѣдседателъ Петко Каравеловъ: Щомъ сж късно дадени, нѣма защо да се четатъ.

Докладчикъ Алекси Филиповъ: Едната телеграма е подадена на 16 мартъ, другата — на 19 мартъ.

Комисията разгледа този изборъ и на основание даннитѣ, които се намиратъ въ дѣлото, намира, че той е правиленъ и редовенъ, и постанови да се утвърди. Контестацитѣ остави безъ послѣдствие, като неоснователни.

Димитъръ Христовъ: (Отъ трибуната.) Изборътъ, станалъ въ Казанлъжската околия, е отбѣлѣзанъ въ книгата на бюрото като правиленъ. И дѣйствително, въ онова изложение, което е направено, се вижда, че сравнително никакви скандали не сж станали прѣзъ изборния день и сжществени нарушения не е имало. Слѣдователно, провѣрочната комисия на основание на тия данни, както и на онѣзи, които се намиратъ въ изборното дѣло, не можеше да се произнесе друго-яче, освѣнъ за че изборътъ е правиленъ, и да иска неговото утвърждение. Има, обаче, къмъ изборното дѣло, приложени двѣ контестації, отъ които едната е подписана отъ 1.800 души; обръщатъ внимание не затуй, че тѣзи 1.800 души би трѣбовало да ги считаме като гласоподаватели, които не сж гласоподаватели, но като такива, които обръщатъ внимание на извѣстно дѣяние отъ страна на властта за въ полза на кандидатитѣ, поставени като правителствени, които дѣяния сж отъ естество да привлекатъ вниманието на Народното Прѣдставителство. Въ тая контестація е казано, слѣдъ като се изброяватъ редъ нарушения, които — още веднажъ ще подчъртамъ — не биха толкова привлекли вниманието върху си, въ тая контестація, казвамъ, е обрнато внимание на дѣйствиата на административнитѣ власти една недѣля прѣди избора и особено влиянието на административнитѣ власти въ една отъ четиритѣ секции на Казанлъжската околия, именно, Габаревската секция. Въ нея се казва, че административната власть, прѣдставлявана въ лицето на околийския началникъ, не само не е устояла на прокламиранитѣ думи въ двѣтъ циркулярни на бившия Министъръ на Вжтрѣшнитѣ Работи, за абсолютно свободни избори, но активно е дѣйствувала за въ полза на поставената кандидатура въ него врѣме отъ народно-либералната партия. По тази причина онова население, което обикновено въ изборитѣ у насъ минава като пасивенъ елементъ, подъ влиянието на тѣзи заплашвания е било принудено да гласоподава въ полза на правителствената листа. И наистина, резултатътъ на Казанлъжската околия отъ изборитѣ показва, че борбата между кандидатнитѣ листи е била твърдѣ силна, твърдѣ страстна, гореща; и цифритѣ, които ни прѣдставя резултатътъ, констатирани въ изборнитѣ бюра, показватъ, че ако тази адми-

стративна власт изпълняваше, сравнително, задълженията, които бяха прѣдписани отъ двѣтъ циркуляри на Министра на Внѣшнитѣ Работи, именно, да пази редъ, тишина и спокойствие, като даде пълна възможностъ на всички избиратели да гласоподаватъ свободно и показва незаинтересованостъ, — цифритѣ, посочени въ дѣлото, ни убѣждаватъ, че мжно биха спечелили довѣрието на избирателитѣ отъ Казанлъжската околия лица, които сж излѣзли на 28 януарий тая година. Въ четиритѣ секции разликата между избранитѣ и пропадналиятъ депутати е една разлика отъ 577 гласа, които въ четиритѣ секции се групиратъ по слѣдующия редъ: първа секция — 127, втора — 105, трета — 86 и четвърта, дѣто послѣ ще се спра повече, дѣто собствено е било административното влияние, имала 259 гласа повече въ полза на правителствената листа. Отъ тѣзи 2566 гласа, които сж били получени за въ полза на правителствената листа, отъ едно изложение, направено — то се знае — отъ заинтересованитѣ пропаднали кандидати, е указано, че отъ тия 2566 гласа само 506 сж принадлежали къмъ българското население, когато близо 2.000 гласа сж били дадени отъ турското население за въ полза на кандидатитѣ, които сж били поставени, още веднажъ ще кажа, като правителствени кандидати. Изброяватъ се, освѣнъ това, и гласовѣтъ отъ цигани и евреи, отъ такива елементи, които обикновено отиватъ тамъ, дѣто се проявява това административно влияние или внушение. Истина ли е, че повечето отъ 577 гласа за въ полза на правителственитѣ кандидати сж били получени вслѣдствие на довѣрие или на симпатии на двата елемента при свободнитѣ избори, които трѣбва да държимъ въ смѣтка, когато се произнасяме върху правилността, или неправилността на избора? Истина ли е, че тия 577 гласа, както и голѣма частъ още, подадени за правителствената листа, сж били изтрѣгнати благодарение на това административно влияние, дѣто ще каже, по единъ насилнически начинъ? Още прѣди 25 януарий т. г. турското население, извѣстено за изборитѣ на 28 януарий, е разисквало въпроса, по кой начинъ да вземе участие въ изборитѣ, и рѣшава, щото отъ тримата души кандидати, които ще бждатъ поставени, единъ да бжде непрѣмънно мюсюлманинъ. И дѣйствително, това рѣшение на турското население въ Казанлъжската околия се е изразило въ слѣдующето. Слѣдъ като не сж успѣли да дойдатъ до взаимно споразумѣние, за да поставятъ само единъ турски кандидатъ, турското население въ онова мѣсто се раздѣлило на двѣ части, на два лагера, отъ които единиятъ постави кандидатурата на Старо-Загорския жителъ Шефкетъ-Бей, а другиятъ лагерьъ постави за кандидатъ на турското население нѣкой си Али-Ефенди, който живѣе въ Казанлъжъ. И ако изборитѣ течеха по единъ такъвъ редъ, щото полицията да не показва никаква заинтересованостъ въ тѣхъ и да не показва давление надъ турското население, резултатитѣ щѣха да бждатъ слѣдующитѣ: или голѣма частъ отъ турското население, което брой повече отъ 2.000 гласа, щѣше да се въздържи да гласоподава, или гласовѣтъ щѣха да се раздѣлятъ между двамата турски кандидати, и успѣхътъ щѣше да бжде въ полза на една отъ другитѣ двѣ конку-

рирующи листи. Това рѣшение, да се раздѣли турското население на два лагера и да поддържа двама кандидати, е било направено, подчерквамъ го, вслѣдствие свободна воля, вслѣдствие свободно желание да взематъ участие въ избора. Тѣй е текла работата до 25 януарий; но отъ 25 януарий положението се измѣня коренно. Дохождатъ, споредъ изложението, което е направено въ контестацията, дѣто се упоменава, особени делегати, особени мисионери отъ София, които въ името на нѣкакви си официални внушения, за което ще говори слѣдующиятъ ораторъ г. Ризовъ, за което не искамъ да се спирамъ, измѣнятъ тѣхното рѣшение, тѣй като лицата, които сж били избрани отъ Казанлъжската околия, сж били прѣдставени тогава като правителствени кандидати, и турското население не само е било уговорено, че трѣбва непрѣмънно да гласоподава за тѣхъ, но и лицата, които сж дошли за тая специална мисия, Шефкетъ-Бей отъ Стара-Загора и други лица, за които ще се спомене отъ другитѣ г. г. оратори, ако не гласоподаватъ, ще бждатъ гледани отъ Цариградъ, отъ страна на Турското правителство, злѣ, като такива, които не искатъ да изпълнятъ една дума, която е казана отъ мѣродавно мѣсто въ София, която върви въ хармония съ онова, което е излѣзло отъ Цариградъ. И дѣйствително, благодарение на туй внушение, на туй заплашване, на тая агитация, която — нека ми бжде позволено да кажа — напомня една намѣса, която туеъ по различни начини може да бжде разисквана и третирана, — благодарение на туй заплашване на турското население, въ името на нѣкакви върховни мюсюлмански интереси на 25 или 26 януарий двамата конкурирующа се кандидати отъ турското население се съгласяватъ и взиматъ рѣшение да гласоподаватъ сами, като се явятъ агитатори за въ полза на кандидатитѣ по онова врѣме и по-късно избрани за народни прѣдставители отъ Казанлъжската околия. Истина ли е, че подобно внушение, че подобно заплашване на турското население въ оная околия, въ името на върховни мюсюлмански интереси, е имало, или не, ще се попита. Азъ ще отговоря на този въпросъ. Въ контестацията е указано, че тия заплашвания сж съществували, а въ телеграмитѣ, които допълнително дойдоха, макаръ и да бждатъ просрочени, но като такива, които даватъ тълкувание и допълнятъ свѣдѣнията къмъ пунктоветѣ, които сами по себе си служатъ като касационенъ поводъ, могатъ да бждатъ вземени като такива, които иматъ валидность и въ които подробно се изброяватъ имената на ония турски избиратели, които сж били заплашвани въ името на тѣзи увѣщания и върховни мюсюлмански интереси и които сами, по неволя, сж били принудени, било заради туй, че сж го направили за нѣкакво си религиозно или мюсюлманско единство, или — каквото щете кажете — тѣ, казвамъ, сж били принудени и подирѣ да агитиратъ въ полза на тази листа. Слѣдъ като станало съглашението — да отстъпятъ отъ своитѣ кандидатни листи двамата турци, единиятъ Али-Ефенди отъ Казанлъжъ и другиятъ Шефкетъ-Бей отъ Стара-Загора; слѣдъ като въ Казанлъжъ между турското население настѣпило пълно единство, тогава административната властъ дохожда съ втора помощъ въ полза на поставенитѣ канди-

дати. Въ Габаревската секция, турското население — въ контестацията, изложена отъ 1.800 души избиратели, е установено или се оказва това — било водено зорланъ на избирателното мѣсто и е било заставено, пакъ въ името на различни заплашвания, да гласоподава за въ полза на правителствената листа.

Е добръ, ако Казанлъжската околия — право или криво, то е другъ въпросъ — е добила славата на една околия, въ която обикновено се избиратъ такива лица, които се прѣдставляватъ като правителствени кандидати, защото има около 2.000 турски гласове, които отиватъ винаги съ Правителството, ако си е добила тази слава, можеше ли да изкара оная листа, която се прѣдставлява отъ избранитѣ сега народни прѣдставители, ако не бѣха тѣзи заплашвания, ако не бѣше това твърдѣ остро, това твърдѣ рѣзко морално влияние отъ онова високо турско мѣсто и, второ, ако не бѣха тѣзи административни влияния, които дойдоха на помощъ на моралнитѣ? Ето защо азъ мисля, г-да народни прѣдставители, че колкото изборниятъ процесъ прѣзъ дена на 28 януарий и да е текълъ мирно и спокойно и да е нѣмало съществени нарушения — азъ не отдавамъ особено значение на онѣзи работи, които сж показани въ контестацията, — тѣзи факти, които изброихъ, ако се окаже, че сж вѣрни, струва ми се, ако ние ще изпълняваме ролята на единъ съдъ, който ще съди по съвѣсть, не можемъ да признаемъ това болшинство отъ 570 гласа като такова, което е било дадено вслѣдствие доброволното, вслѣдствие самоволното гласоподаване на избирателитѣ, тъй като отъ тѣзи гласове се вижда, че турското население, което брои повече отъ 2.000 гласа, е било взето чрѣзъ помощта на полицията и това външно вмѣшательство въ полза на правителственитѣ кандидати. Ето по тази причина азъ мисля, че Народното Прѣдставителство не може да изпусне и този важенъ моментъ въ Казанлъжския изборъ и че, ако искаме да вървимъ въ съгласие съ досегашнитѣ рѣшения по изборитѣ сравнително отъ такъвъ характеръ, ми се струва, че първото нѣщо, което трѣбва да се направи, е да се установятъ фактитѣ, които сж изложени въ тази контестация, подкрѣпена съ допълнителни и подробни свѣдѣния отъ телеграмитѣ, които се получиха, и ако се докаже, че е имало въ Казанлъжската секция външна намѣса въ името на нѣкакви върховни мюсюлмански интереси, и ако дѣйствително околийскиятъ началникъ, заедно съ цѣлата жандармерия въ Габаревската секция, дѣто е билъ единъ отъ кандидатитѣ, г. Серафимовъ, се е намирала подъ негово вѣдомство — впрочемъ това не е толкова важно, — ако всичко това се установи, менъ ми се струва, че прѣждѣврѣменното или бързото утвърждение на този изборъ ще ни уличи поме въ едно незачитане авторитета на този високъ трибуналъ, за какъвто ние признаваме Народното Прѣдставителство, при разглеждане на изборитѣ. Ето защо отъ тѣзи данни, които изложихъ, отъ съображенията, които изказахъ, и отъ тѣзи факти, които сж изложени въ телеграмитѣ, казвамъ още единъ пътъ, че заслужава да бждатъ изслушани, да бждатъ проучени, и, ако се окажатъ вѣрни, Народното Прѣдставителство ще има развързани рѣцѣтѣ

си да дѣйствува. Прочее, тѣ даватъ достатъчно основания, даватъ достатъчно материалъ за анкетиране на Казанлъжския изборъ.

Димитъръ Ризовъ: (Отъ трибуната.) Г-да народни прѣдставители! Азъ мисля, че единъ отъ аргументитѣ, съ който би могла да се поддържа тезата, че изборитѣ на народнитѣ прѣдставители трѣбва да бждатъ провѣрвани отъ самото Народно Събрание, а не отъ нѣкой другъ съдъ, безсмыслино е и тоя аргументъ, че изборитѣ, тѣхниятъ ходъ, цѣлиятъ имъ процесъ, разкриватъ маса работи, свързани тѣсно съ самото управление на страната, и които работи трѣбва да ги знаатъ народнитѣ прѣдставители, трѣбва да ги знае Правителството, та да могатъ да се взематъ мѣрки за тѣхното неповтаряне въ бждще. Струва му се, че въ това се заключава, до известна степенъ, и гарантирането свободата и правата на гражданитѣ.

Въ Казанлъжския изборъ има два елемента, които, чини ми се, нито въ единъ другъ изборъ ги нѣма и, може би, не ги е имало нито въ единъ изборъ досега. Тѣзи два елемента сж: първо, намѣсата на единъ прѣдставител на чужда държава въ тѣзи избори, и, второ, подкупътъ, който е пуснатъ въ ходъ по тѣзи избори.

Въ Казанлъжския изборъ и отъ това, което говори г. Христовъ, и отъ това, което стои въ контестациитѣ, става ясно едно обстоятелство: то е, че всичкото турско население е било мобилизирано и пуснато въ ходъ да поддържа избранитѣ прѣдставители по инструкции дошли отъ София, — инструкции, донесени тамъ отъ видния турчинъ въ Стара-Загора, Шефкетъ-Бей, и отъ избрания кандидатъ г. Салабашевъ. Има нѣколко свидѣтели турци, които установиватъ, че едно писмо било донесено отъ Шефкетъ-Бей, написано на бланка отъ турското комисарство въ София, съ печата на това комисарство, въ което писмо се казвало на турцитѣ, че турскиятъ комисаръ въ София, отъ името на Султана, поръчва на турцитѣ отъ Казанлъжската околия да гласоподаватъ за кандидатитѣ на стамболистката партия, тъй като стамболиститѣ били единственитѣ вѣрни приятели на Негово Императорско Величество Султанътъ измежду българитѣ, и че тѣ щѣли да разтурятъ оня Македонски комитетъ, който задава толкова безпокойствие на Турция. (Шумъ отъ крайната дѣсница.)

Иванъ Андоновъ: Това е лъжа! Докажете го!

Иванъ Салабашевъ: Това е лъжа! Това е клевета! Никога прѣзъ живота си не съмъ пѣтувалъ съ Шевкетъ-Бей и нито съмъ получавалъ, нито съмъ носилъ подобно писмо, нито сме говорили противъ Македонския комитетъ.

Д-ръ Никола Геннадиевъ: Въ едно българско Народно Събрание не се говорятъ такива работи!

Димитъръ Ризовъ: Г-нъ Геннадиевъ, десетъ години говорѣхте противъ руското влияние... (Шумъ.)

Д-ръ Никола Геннадиевъ: Ни една партия не е говорила такова нѣщо въ българското Народно Събрание! Това може да го говори само единъ Иванъ Иваничъ!

Иванъ Салабашевъ: Можете да ни касирате, но не да ни позорите!

Прѣдсѣдателъ: Моля ви, г-нъ Салабашевъ!...

Д-ръ Никола Геннадиевъ: Ако искате да угаждате нѣкому, г-нъ Ризовъ, за да Ви направятъ прѣдсѣдателъ на Македонския комитетъ, то е другъ въпросъ!

Димитъръ Ризовъ: Това не е истина! Десетъ години водихте борба противъ намѣсата на Русия въ вътрѣшнитѣ ни работи. Ще позволите и на мене да говоря за такава една чужда намѣса...

Д-ръ Никола Геннадиевъ: Съгласни сме съ Васъ, но не допускаме, че единъ български прѣдставителъ може да обвинява една партия, че е съюзница съ Турция. (Шумъ.)

Димитъръ Ризовъ: Азъ не обвинявамъ никаква партия, а говоря какво е ставало въ Казанлъкъ.

Д-ръ Никола Геннадиевъ: Не е истина!

Димитъръ Ризовъ: Ще искаме да се провѣри, за да се види, дали е истина, или не.

Д-ръ Никола Геннадиевъ: Денътъ си личи отъ су-тринтъ! Азъ не се надѣвахъ, човѣкъ като Васъ да допуска такова нѣщо.

Димитъръ Ризовъ: Вие не чакате да чуете, какво ще кажа.

Иванъ Салабашевъ: Това е подлостъ, това е лъжа! Вие искате да клеветите хората!

Прѣдсѣдателъ: Моля ви, г-да, пазѣте тишина! Г-нъ Салабашевъ, моля Ви, бждѣте спокоенъ, ще имате възможностъ да отговорите.

Димитъръ Ризовъ: Това, че много викаете, г-нъ Салабашевъ, не Ви прѣпоръчвамъ!

Г-да, азъ никого не обиждамъ и за никаква партия не говоря.

Д-ръ Никола Геннадиевъ: Недѣйте ни кара да казваме какво имаме още да казваме!

Апостолъ Урумовъ: Кажете го!

Прѣдсѣдателъ: Моля ви се, г-да, пазѣте тишина. Ще имате възможностъ да опровергавате всичко! Нѣмате право да прѣкъсвате оратора!

Д-ръ Петъръ Гудевъ: Какъ ще отидемъ да го опровергаемъ?

Прѣдсѣдателъ: Самитѣ избраници на Казанлъжката околия ще иматъ възможностъ да опровергаватъ това. Защо се намѣсвате вие, когато нѣмате думата? (Шумъ.)

Д-ръ Никола Геннадиевъ: Когато се говорятъ такива възмутителни работи, има си хасъ да се не намѣсимъ! Ние какви сме тукъ?

Прѣдсѣдателъ: Можете да се намѣсите, но като вземете думата.

Д-ръ Никола Геннадиевъ: И безъ да вземаме думата... (Шумъ.)

Димитъръ Ризовъ: Почакайте да се изкажа, и послѣ ще имате възможностъ да опровергавате!

Д-ръ Петъръ Гудевъ: Трѣбва да имате извѣстно основание, че тогава...

Прѣдсѣдателъ: Моля ви се, г-нъ Гудевъ, искайте думата, че тогава говорѣте!

Д-ръ Петъръ Гудевъ: Длъжностъ наша е да опровергаемъ — нарича ги агенти на чужда държава!

Прѣдсѣдателъ: Моля Ви се, изслушайте оратора, че послѣ ще Ви дамъ думата да възразите.

Димитъръ Ризовъ: Десетъ години печатихте документи, съчинявани отъ Якобсона, за пари, за да клеветите Русия!

Д-ръ Никола Геннадиевъ: Има и други, които сж взимали пари отъ Русия. Има хора, които сж заявили прѣзъ 1896 г. въ Петербургъ, че отъ 1 май не трѣбва да взематъ пенсия...

Димитъръ Ризовъ: Има хора отъ вашитѣ редове, които получаватъ пари отъ австрийското агентство. Това го знамъ положително.

Прѣдсѣдателъ: Моля Ви, г-нъ Ризовъ. (Шумъ.)

Д-ръ Никола Геннадиевъ: Кои сж тѣ? Кажете!

Димитъръ Ризовъ: Ако стане нужда, г. Гудевъ ще ми помогне да докажа това нѣщо. (Смѣхъ въ лѣвицата.)

Д-ръ Петъръ Гудевъ: (Идва при трибуната.) Или ще вземете думитѣ си назадъ, или ще ми дадете удовлетворение! Азъ протестирамъ по най-енергиченъ начинъ и искамъ удовлетворение, иначе — Вие сте единъ лъжецъ, Вие сте единъ подлецъ!

Димитъръ Ризовъ: Ти мене нѣма нито да ме оскърбишъ, нито да ме уплашишъ! Мене не ме уплаши Вашиятъ шефъ, та Вие ли ще ме уплахите?...

Г-да! Менѣ още ми се иска да не вѣрвамъ, че такова писмо е имало и че съ него сж се ползували кандидатитѣ. Това щѣхъ да кажа, но не почака дѣсницата. Самиятъ тоя фактъ, обаче, е важенъ, за да бжде констатиранъ отъ насъ. Веднажъ пуснато въ ходъ такова нѣщо отъ 1.800 български избиратели, мисля, длъжностъ ни се налага да го провѣримъ. Ако се окаже, че не е вѣрно, то ще служи въ честъ на Казанлъжкитѣ избраници, които толкова напразно тровятъ кръвта си да се защищаватъ, защото никой не твърди, че съществува този документъ. Ако съществувае такъвъ документъ, азъ щѣхъ да искамъ касирането на избора; но, защото не съществува, защото се съмнѣвамъ въ него, а го твърдятъ 1.800 души избиратели, мисля, че заслужава да

бжде провѣренъ този фактъ. Той заслужава толкова повече, че установяватъ го нѣкои турци, които сж агитирали въ това име; установява го донѣждѣ и обстоятелството, че самитѣ турци сж измѣнили поставената отъ тѣхъ по-напрѣдъ кандидатура въ полза на избираниитѣ кандидати. За този фактъ сж говорили на г. Димчева и Старо-Загорскитѣ турци. Не зная, дали г. Димчевъ е тукъ да потвърди. Пъкъ този фактъ е извѣстенъ и на мнозина други тукъ. Ако това се окаже истина, г-да, вие ще се съгласите, че хора, избирани въ името на една чужда държава, не могатъ да засѣдаватъ въ тая Камара. При всичкия тѣхенъ патриотизмъ — който азъ не се наемамъ да оспорвамъ, макаръ тѣ, въ продължение на десетъ години, да оспорваха патриотизма на хората, — ако тѣ сж избрани въ името на една чужда държава, безсѣмнѣно е, че тѣхното мѣсто не е тукъ и че изново ще трѣбва да се явятъ прѣдъ избирателитѣ и да искатъ тѣхното довѣрие.

Константинъ Серафимовъ: Нѣма контестация за това, г-нѣ Ризовъ!

Димитъръ Ризовъ: Има; четохъ я.

Константинъ Серафимовъ: Четѣте я! Има двѣ контестации: една отъ Казанлъжскитѣ граждани, а другата отъ социалиститѣ! Вземѣте и вижте!

Димитъръ Ризовъ: Четохъ ги. Отъ тия двѣ контестации вземамъ тия факти. (Глъчка.)

Прѣдсѣдателъ: Моля, г-да! Ще вземете думата и ще отговорите.

Константинъ Серафимовъ: Нека прочете това, което е въ контестациитѣ!

Димитъръ Ризовъ: Това се чете отъ г. Филипова!

Константинъ Серафимовъ: Нѣма, такова нѣщо не се прочете!

Димитъръ Ризовъ: Има. Па имамъ и допълнителни свѣдѣния.

Константинъ Серафимовъ: А-а-а! Имате свѣдѣния.

Димитъръ Ризовъ: Но има и контестации!

Константинъ Серафимовъ: Тѣ сж дадени вѣнъ отъ срока!

Димитъръ Ризовъ: Както ви казахъ, фактътъ за сжществуването на такова едно писмо и, въобще, за поржчката отъ София на Турския комисаръ да бждатъ избрани стамболисти, се установява отъ единъ турчинъ, нѣкой си Мустафа отъ с. Ражина, който е изповѣдалъ прѣдъ свидѣтели, почтени лица, че Казанлъжскитѣ турци: Сиври Козолу и Мутафътъ, сж ходили въ селото му съ това писмо и сж го заплашвали — понеже той е билъ народнякъ, — че ако той не застави своитѣ селяни да гласоподаватъ за стамболиститѣ, то ще се пише въ Цариградъ и неговиятъ входъ въ Турция ще бжде забраненъ. Този фактъ е засвидѣтелствуванъ и отъ другъ единъ турчинъ, Мутафътъ, прѣдъ двама видни Казанлъжски граждани, а тоже и прѣдъ други

свидѣтели. Ето защо въпросътъ за писмото не е току-тъй хвърленъ на вѣтъра, за да се говори само по него, а е въпросъ, по който има сума свидѣтели. (Министъръ-Прѣдсѣдателъ Петко Каравеловъ: Колко свидѣтели има?) Трима-четирма. (Министъръ-Прѣдсѣдателъ Петко Каравеловъ: Грошъ не давамъ за тѣхъ!)

Азъ мисля, че ако този фактъ не се установи, то ще служи за честъ на избираниитѣ, защото тѣ ще бждатъ освободени отъ едно пятно, което имъ хвърлятъ 1.800 души избиратели. (Константинъ Серафимовъ: Никой не хвърля пятно, освѣнъ Шипковъ и неговитѣ колджии!) Не забравяйте, г-да, че въ Казанлъжската околия, отъ 14.000 души избиратели, сж отишли повече отъ 7.000 души да гласоподаватъ, и че избираниитѣ кандидати сж избрани съ около 2.600 гласа, тогазъ когато за противнитѣ кандидати сж подадени 5.000 гласа. Разликата между листата, която върви първа по редъ слѣдъ избираниитѣ, е отъ 500 и нѣколко гласа. (Драганъ Цанковъ: Коя е тая листа?) Вашата! Тѣй щото, ако се установятъ даже само ония нарушения и само ония насилия, които г. Христовъ изброи тукъ, тоя изборъ пакъ ще трѣбва да бжде касиранъ. А тия административни насилия, както ви се каза, сж доста важни. Околийскиятъ началникъ самъ лично е агитиралъ по селата. Тоя околийски началникъ е билъ въ Кула и Видинъ въ стамболово врѣме и е извѣстенъ като добъръ знатокъ на изборитѣ... (Иванъ Салабашевъ: Не е вѣрно!) Послѣ ще отговорите, за Бога! (Иванъ Салабашевъ: Никого не е ходилъ да агитира по селата; това е лъжа!) Г-нѣ Христовъ изброи дѣ е ходилъ, пъкъ и въ контестацията е казано, (Константинъ Серафимовъ: Нѣма въ контестацията нищо за околийския началникъ!) че сж агитирали стражари, че избирателитѣ сж се посрѣщали отъ стражари, които сж ги вкарвали въ къщата на Габаревския жителъ Петъръ Михайловъ срѣщу самото изборно мѣсто, и тамъ сж ги разтарапували и имъ сж давали бюлетени за стамболиститѣ. Въ контестацията се говори тоже, че поручицъ Христовъ заплашвалъ избирателитѣ; че нѣкой си полицейски приставъ Кротушевъ тоже е заплашвалъ избирателитѣ, даже си е позволилъ да влиза въ изборната стая и да заплашва бюрото. Независимо отъ това, има и въпросъ за прѣмѣстване на кутитѣ отъ изборната стая въ вжтрѣшна една стая. (Константинъ Серафимовъ: Въ дневника не е забѣлѣзано това нѣщо!) Въ дневника не е забѣлѣзано, но, ако дневникътъ би билъ евангелие за насъ, тогава трѣбва да утвърдимъ всички избори. Когато има една контестация, ние сме длѣжни да провѣримъ всички изложени въ нея факти.

Д-ръ Никола Геннадиевъ: Евангелието съ кръста барабаръ ги държи г. Шипковъ въ ръцѣтъ си!

Константинъ Серафимовъ: Застѣпниците сж подписали дневника безъ да кажатъ нѣщо!

Димитъръ Ризовъ: При това, тѣзи контестации контестирайтъ — на което най-много напиратъ контестаторитѣ, — че имало подкупи отъ двѣтъ страни. Тѣй щото, при наличността, г-да прѣдставители, първо, на тѣзи насилия,

на тѣзи агитации отъ страна на властѣта, на нравственото насилие надъ избирателитѣ, което е станало и което е могло да измѣни резултата — защото е много слабъ, отъ 500 и нѣколко гласа разлика; второ, при наличността на елементи за подкупъ въ този изборъ и трето, при наличността на факта, ако той се докаже, че прѣдставителътъ на една чужда държава си е позволилъ да агитира въ полза на избранитѣ, — азъ мисля, че намъ ни се налага дългъ да установимъ една анкета, която да провѣри тѣзи факти. Ако тия всички нѣща се окажатъ невѣрни, както поддържатъ г. г. избранитѣ, изборътъ ще да бѣде утвърденъ и нѣма защо тѣ да се безпокоятъ; ако се окажатъ вѣрни, тогавъ ще се позамислимъ малко, дали тѣ могатъ да стоятъ между насъ. Защото, повтарямъ, ние не можемъ да допуснемъ никакво вмѣшательство на никакви чужди държави въ нашитѣ вътрѣшни работи. И азъ очаквахъ отъ страна на онѣзи, които толкова години сж се борили противъ вмѣшательството на една държава, която ни е дала живота, да не срѣщна тия викове и възражения, когато говоря за такова сжщо вмѣшательство, защото този въпросъ самъ по себе си е важенъ, и тѣ самитѣ знаятъ, каква роль се мжчи да разиграва прѣдставителътъ на Турция въ нашата държава. Менѣ ми е жалъ, че отъ тая трибуна трѣбва да го кажа, че у насъ сж се намѣрили политически и държавни дѣатели, които сж пращали женитѣ си да пѣятъ и свирятъ на единъ јоур фике у Турския комисаръ, и то въ врѣме, когато нашитѣ братя се биятъ и изтезаватъ въ затворитѣ въ Солунъ.

Димитъръ Петковъ: Билъ е и г. Каравеловъ!

Министъръ-Прѣдседателъ Петко Каравеловъ: Кой!

Димитъръ Петковъ: Не сте ли ходили на јоур фике?

Димитъръ Ризовъ: Вие знаете кои сж ходили и свирили, когато въ затвора въ Солунъ се изтезаватъ нашитѣ братя. Азъ мисля, че, когато имаме такива факти прѣдъ себе си, дължни сме да се позамислимъ, и, безъ всѣкакъвъ дертъ, безъ всѣкакво пристрастие, една анкета би била съвсѣмъ умѣстна и оправдателна. Тя, първо, би била въ полза на самитѣ избрани, защото ще сHEME отъ тѣхъ едно пѣтно, което тѣ смѣтатъ, че напразно имъ е хвърлено; второ, била би едно удовлетворение зарадъ насъ, че ще останемъ убѣдени, че никакви чужди държави въ нашитѣ вътрѣшни работи не се намѣсватъ, и, трето, ще останемъ и спокойни, че избранитѣ въ Казанлъжската околия сж редовно избрани и иматъ право да сѣдятъ между насъ. Азъ не виждамъ, защо по този въпросъ може да си трови нѣкой кръвта. Никой не иска касирането на тоя изборъ. Безсмыслино е, че изборътъ е текълъ редовно. Знаемъ ние и нѣщо повече: че Казанлъжската околия е една отъ околитѣ, дѣто избиритѣ ставатъ винаги въ полза на Правителството. Но не за туй азъ искамъ анкета, а искамъ за да се установятъ извѣстни факти, които сами по себе си сж страшно компрометирующа за избраницитѣ и извънредно важни сж за насъ. Когато не се установятъ тѣзи факти и се докаже тѣхната несъстоятелностъ, избраницитѣ могатъ да бждатъ спокойни,

че нѣма да има никой човѣкъ тукъ, който да поддържа тѣхното касиране. Ето защо азъ поддържамъ прѣдложението на г. Христова по Казанлъжския изборъ, което е: да се изпрати една анкета, за да провѣри тия факти, които изброихъ, и ако се окаже, че тѣ сж невѣрни, ние ще утвърдимъ избора.

Георги Кирковъ: (Отъ трибуната.) Г-да народни прѣдставители! Признавамъ ви се, азъ чувствувамъ извѣстно затруднение, страхувамъ се, дали ще бѣда тѣй безпристрастенъ и обективенъ въ оцѣнката на фактитѣ, които изпѣкватъ при този изборъ, както съмъ се мжчилъ да бѣда по-рано, толкозъ повече, че въ тоя изборъ азъ влизамъ като лице заинтересувано — азъ съмъ единъ отъ потърпѣвшиитѣ поражение кандидати. (Веселостъ) Обаче, мога да ви увѣря, че и въ този случай ще се мжча да бѣда безпристрастенъ и обективенъ.

Вие видѣхте по-рано — прочете ви се една контестация отъ нашитѣ приятели. Нейниятъ смисълъ е този, че тѣ като констатираатъ, наистина, извѣстни нередовности, казватъ, че другитѣ партии надали иматъ морално право да се оплакватъ. Моята рѣчь ще бѣде горѣ-долу въ сжщия духъ.

Прѣди всичко, ще се спра малко на туй, което се зачекна отъ г. Ризова. Чухъ отъ едната страна голѣмо възмущение, когато се каза, че тѣ си служили съ името на Турция въ своитѣ агитации. Туй, разбира се, може да се отнесе и къмъ тази страна, за която казватъ, че си служила съ името на Русия, та нѣмаше защо толкозъ да се говори, толкозъ повече, че Казанлъжскиятъ изборъ по своето естество не е толкозъ трагиченъ, колкото комиченъ. Ако разберете сжщността на тоя изборъ, вие ще видите, че тя дѣйствително е много комична, и въпросътъ до стрѣляне, до искане удовлетворение, надали ще дойде, ако бждете тѣй търпѣливи да ме изслушате.

Прѣди всичко за нѣкой си Шефкетъ-Бей. Имамъ щастието да познавамъ този великъ мжжъ, който живѣе подъ Старо-Загорското небе. Този господинъ, който се явява като агентъ, или като посрѣдникъ на това писмо — което, обаче, азъ считамъ като апокрифично; считамъ го затуй, защото, споредъ както познавамъ работитѣ, въ Казанлъжско и Старо-Загорско не е нужно нѣкакво съдѣйствие отъ страна на Турското правителство, или комисаря, за да спечелятъ стамболиститѣ, или тѣзи, които биха били на тѣхното мѣсто при тия условия, които тамъ господствуватъ, — този Шефкетъ-Бей, казвамъ, е единъ, който търгува съ избирателното право. Той винаги, и въ другитѣ избори — като говори това, считайте, че разправямъ фактическа история, — и по-рано, въ прѣдидшиитѣ избори, по сжщия начинъ пострѣпваше. Дойде въ Казанлъжъ, завѣри си кандидатурата, и това трае нѣколко врѣме, носи се слухъ, че той е кандидатъ. Тогавъ той влиза въ споразумѣние съ партиитѣ, и тази партия, която му начете повече наполеона, за нея работи. Азъ мисля, ако се обърна къмъ васъ, г-да, отъ дѣсницата, ще признаете тази истина. (Смѣхъ въ лѣвицата.) Тѣй щото, историята съ това писмо, съ това въздѣйствие,

е история неистинска, лъжлива въ основата си, защото, както казахъ, тя не е нужна, за да се спечели единъ изборъ въ Казанлъжъ.

Имайте, прочее, малко търпѣние да ме изслушате по-нататѣкъ.

Турското население въ Казанлъшко е едно население, както по-голямата частъ отъ това население у насъ, което стои на долно културно равнище, едно население, което се движи отъ много елементарни побуждения, и слѣдъ това едно много религиозно население. Тѣй щото, тѣзи, които въ даденъ моментъ иматъ властта и съставляватъ отъ себе си хюкюмата, или даже не го съставляватъ, ами само намирисватъ на хюкюматъ, могатъ да иматъ влияние на това население. Тѣй е и въ Казанлъжъ. И наистина, прѣди изборитѣ всички партии се стремѣха да докажатъ, не че ще направятъ нѣщо за България, но да покажатъ коя отъ тѣхъ е на власт. Тѣй, народницитѣ, като назначиха тѣхенъ единъ човѣкъ за секретаръ на околийското управление, пуснаха и разнесоха мълвата, че тѣ сж на власт. (Веселостъ.) Слѣдъ извѣстно врѣме, обаче, този секретаръ уволниха и назначиха единъ, който съчувствува на стамболовиститѣ, и тогава, старата мълва, че стамболовиститѣ сж на власт, която се бѣше вече разклатила, отново се възстанови. (Емануилъ Начевъ: Понеже говорите за всички партии, кажете какъ се държеше и вашата!) Имайте търпѣние, азъ ще ви разправа, само че тогава хубаво трѣбва да внимавате, за да се научите на хубави примѣри, защото и на васъ не е чиста работата. (Смѣхъ.)

Подиръ туй, съ турското население, както ви казахъ, като силно религиозно население и поддатливо на тая именно почва, се извършва слѣдната процедура. Най-напрѣдъ, било Шефкетъ-Бей, или който и да е другъ, щомъ като е уредилъ своята работа съ голѣмитѣ хора, съ по-високитѣ партизани, привиква голѣмнитѣ отъ селата, или самъ отива да направи една обиколка, и имъ съобщава, че има заповѣдъ отъ хюкюмата да гласоподаватъ за хюкюмата. Даже още повече. Личнитѣ карти въ Казанлъшко турцитѣ смѣтатъ, че сж едно писмо, една призовка, дошла отъ хюкюмата, за да гласоподаватъ пакъ за хюкюмата, и дълбоко вѣрватъ, че който не гласоподава за хюкюмата, ще има 5 л. джеза. (Веселостъ.)

Щомъ това се съобщи за по-голямо укрѣпване на идеята, че трѣбва да се гласоподава за Правителството, извършва се още една втора процедура. Тогава ходжитѣ, водителитѣ въ селата, привикватъ благовѣрнитѣ и религиозни мюсюлмани на молитва, и тамъ прочитатъ отъ корана стиха, въ който е казано, че мюсюлманинътъ е робъ на държавата и че трѣбва безпрѣкословно да изпълнява заповѣдитѣ на Правителството. Като имъ се прочете това, тогава тѣ сж окончателно препарирани, за да бждатъ избиратели, за да избиратъ единъ който и да е кандидатъ.

Това бѣше нужно да ви разправа, за да разберете, че не сж само стамболовиститѣ въ Казанлъшко, които сж си служили съ тия сръдства. Това е една много стара история, която се почва, може би, отъ стѣлпотворението или отъ потопа. Тѣй вѣрвѣло досега, тѣй ще вѣрви и за-

напрѣдъ. Турското население е, ако се не лъжа, 14—15 или 16 хиляди души въ околията и дава около 2.000—2.500 души избиратели. Смѣтайте, че при този начинъ на водене агитация, тѣзи избиратели съставляватъ една компактна маса, и който я вземе въ рѣцѣтъ си, той може да рѣши избора. Тѣй щото, за да спечелятъ избора стамболовиститѣ, трѣбва да се признае, че тѣ имаха на рѣцѣ туй турско население. По какъвъ начинъ сж го спечелили, то не е тайна во езицѣхъ, но нека кажемъ, че е тайна; обаче, въ деня на избора тѣ имаха въ рѣцѣтъ си това турско население, ако не всичкото, то една голѣма частъ, или, по-вѣрно казано, по-голямата частъ отъ това население. По този начинъ то е отишло да гласоподава за тѣхъ.

Що се отнася до българското население, то сжщо тѣй се препарира, само че по другъ единъ начинъ. Първо, трѣбва да знаете, че и сега, и по-рано борбата въ Казанлъшко се водѣше не на принципиална, а на лична почва; това е една борба за първенство между двѣ търговски клѣщи: клѣщата на Шипкова и клѣщата на Папазолу. Тази истина трѣбва да изнеса тукъ, за да ви стане много ясно, какъ стоятъ работитѣ въ Казанлъжъ. Въ това именно съперничество, кой да излѣзе пръвъ, се изразява цѣлата избирателна борба въ Казанлъжъ. Никѣдѣ ние не чухме — азъ не бѣхъ въ деня на избора, но по-рано бѣхъ въ Казанлъжъ, — никѣдѣ ние не чухме, да се развиватъ принципи, никѣдѣ не срѣснѣхме възражения на принципиална почва; напротивъ, избирателната борба, агитацията се водѣше на лична почва и по начинъ много осждителенъ, много развращающъ. Азъ имахъ случай да науча слѣдующата история. Когато въ едно село сж били хората на Шипкова и хората на Папазова и тамъ, прѣдъ самитѣ избиратели, сж се прѣпирали помежду си, разбира се, не на принципиална почва, а на лична, най-послѣ, тѣ си казали по едно „ти си магаре“ и си отишли. (Смѣхъ.) Забѣлѣжихъ и въ други села, че се водѣше борбата на лична почва. Обаче, особено осждителна бѣше — това трѣбва да призная — агитацията на г. Шипкова. Когато се прави сравнение между агитацията на двѣтъ партии, трѣбва да отбѣлѣжа този фактъ, че неговата агитация бѣше най-осждителна, най-развращающа. (Каменъ Петковъ: Напримѣръ?) Примѣри колкото искате. Напр., по селата, където той ходѣше за агитация, агитацията му бѣше отъ една страна насъ да прѣдставлява ужасни развратници, безбожници, да ни прѣдставлява като хора, които сж готови да съсипатъ свѣта, хора, отъ които само гнилежъ тече, а пъкъ другитѣ си противници, стамболиститѣ, прѣдставляваше като хора, които сж обрали, изсмуквали Казанлъшката околия; когато, ако има нѣкой, който по най-безбоженъ начинъ да смучи околията, разбира се селянитѣ, то е г. Шипковъ! И една отъ причинитѣ за да пропадне е тая именно, че съ своитѣ търговски сдѣлки съ селянитѣ се е оказвалъ не дотамъ коректенъ, не дотамъ честенъ. (Атанасъ Краевъ: Него го нѣма тукъ!) Азъ наистина, съжалявамъ, че него го нѣма тукъ и говоря въ негово отсъствие, но това, което сега говоря, говорилъ съмъ го публично; и въ Казанлъжъ и всѣкога ние сме викали г. Шипкова да се защити и отговори, но той всѣки пътъ е избѣгвалъ да се

сръщане съ насъ. Така щото, не се страхувамъ да изкажа тая истина.

По-нататъкъ, като разглеждаме този изборъ, въ очитъ ни се хвърля това обстоятелство, което се изтъква и въ контестацията, то е подекупитъ, то е пръскането на пари, купуването на избиратели, тѣхното черпене и прѣвозване съ кола. Това, г-да, не е нѣщо първица въ Казанлъжъ и не сж само стамболиститъ, които сж го вършили. И въ народняшко врѣме, и въ Радославово врѣме, пѣкъ и сега, тѣзи партии си служеха съ сжщитъ сръдства. (Емануилъ Начевъ: Колко пари сж похарчили?) Не ми е работа, разбира се, да питамъ колко пари сж похарчили тия партии. Може би, тоя въпросъ е нескромнъ, а може би и неинтересенъ за васъ. (Емануилъ Начевъ: Ако ги знаете.) Не съмъ ги броилъ. Та казвамъ, това е единъ фактъ, който не може да се откаже. За харченето пари отъ страна на кандидатитъ, мога да укажа и въ миналитъ избори. Това бѣ, напр., въ с. Мжглишъ, дѣто 400 души избиратели бѣха докарани на кола и въѣому дадохъ по 2 л. и ги изпратиха въ секцията. Азъ самъ пошувахъ тогава въ това село и имахъ нещастieto да наблюдавамъ и даже да заявя публично на самия агитаторъ, който раздаваше пари. (Драганъ Цанковъ: Отъ коя партия?) Отъ партията на г. Шипкова. Ама забѣлжете, г-нъ Цанковъ, че той по-рано не бѣше цанковистъ. (Смѣхъ.) Най-напрѣдъ г. Шипковъ е билъ народнякъ, слѣдъ това станалъ стамболистъ, послѣ радославистъ, послѣ пакъ стамболистъ, и слѣдъ това цанковистъ. Тѣй щото, азъ говоря за единъ другъ периодъ отъ неговата дѣятелностъ, а не за сегашния. Повтарямъ, този начинъ на агитация, който се е водилъ въ Казанлъжъ, не е нѣщо ново и азъ, ако искамъ едно разслѣждане на този изборъ, то е именно затуй, за да може да се разкрие наистина, защото смѣтамъ, че ще бѣде много полезно за тамошнитъ избиратели, за цѣлата околия, ако този развратъ бѣде изнесенъ на пазаря и цѣлитъ този начинъ на агитиране бѣде прикованъ на позорния стълбъ, за да подѣйствива отрѣзвително върху тамошното население, защото нито една отъ партиитъ тамъ не се страхува да постъпва по този начинъ. Отъ това съображение като излизамъ, азъ казвамъ, че съмъ противъ касирането на избора. Казахъ ви и по-рано, че ни една отъ тѣзи партии, които контестиратъ, нѣматъ моралното право да казватъ, че изборътъ е незаконенъ, защото това би било да правятъ едно изключение отъ своето общо правило. Ние и другъ пѣтъ по други избори сме заявявали, че по този именно развращающъ начинъ се извършватъ изборитъ въ Казанлъжъ, и тогава сме искали анкета. Тѣй сжщо и днесъ ние искаме анкета, за да се разериятъ тѣзи осждителни начини на агитация, за да дѣйствуватъ горѣ-долу върху политическото равнище на тамошното население. Отъ тая само гледна точка азъ искамъ анкета.

Манолъ Златановъ: Г-да прѣдставители! Въ комисията съмъ далъ миѣние за утвърждение на избора; ще кажа и тукъ, защо ще искамъ изборътъ да се утвърди. Ние не можемъ да допуснемъ анкета, за да изучаваме

правитъ на населението; ние не можемъ да допуснемъ анкета за да се установи доколко сж вѣрни извѣстни факти или събития, които сж попрѣчили на народната воля да се изкаже въ една смисълъ, въ каквато е било възможно да се изкаже въ деня на избора. (Георги Кирковъ: Туй искамъ азъ!) За да гласувамъ противъ анкетата сега, при контестации такива, въ които се пишело, че е взелъ, или не участие Неджибъ-Ефенди Мелхаме, азъ имамъ и слѣдущитъ основания. Отъ една анкета този фактъ може да бѣде установенъ, или неустановенъ. Ако той не бѣде установенъ за насъ, ние ще се засраимъ сами, че между насъ се намиратъ българи, които въ желанието си да очернятъ своитъ противници, прибѣгватъ къмъ такива нечестни сръдства, които позорятъ не само тѣхъ, но и цѣлия Български народъ, като се счита, че между тѣхъ има хора, които сж способни на такова нѣщо. Но, ако, не дай-Боже, това излѣзе вѣрно, ние еднакво ще бѣдемъ опозорени. Ако излѣзе туй вѣрно, това ще покаже, че у насъ нѣма здрава национална политика и че ние за единъ успѣхъ въ единъ изборъ можемъ да прибѣгнемъ къмъ услугитъ на една или друга чужда държава. Това, казвамъ, еднакво ще бѣде срамно. И тѣй като тая агитация не е попрѣчила на волята на избирателитъ, затова нѣма да подамъ гласа си за анкета. Искамъ да се утвърди изборътъ, защото Казанлъжката околия други избраници не е заслужила въ този день.

Цвѣтко Таслаковъ: (Отъ трибуната.) Г-да народни прѣдставители! Азъ обикновено обичамъ да говоря безъ прѣдисловия, но сега ще искамъ вашето снисхождение да си наложа баремъ калпака, като ще трѣгна на пѣтъ. Отъ тая трибуна уважаемиятъ г. Балабановъ още въ първото засѣдание, когато имаше да разискваме единъ изборъ, ни каза, че ние трѣбва да запазимъ всичкото хладнокрѣвие, всичкото безпристрастие и въѣко самообладание, когато ще се произнасяме за извѣстенъ изборъ. Не ще съмнѣние, че изборитъ у насъ ставатъ, ставали сж, ставатъ и днесъ, съ много или малко нарушения, било въ формалноститъ на закона, било въ приличието на агитациитъ, било въ самитъ нрави на нашия политически животъ. Всички ние туеъ, когато разискваме единъ изборъ въ една или друга смисълъ, говоримъ, че ние трѣбва най-важно да прослѣдимъ, дали резултатътъ на избора щѣше да бѣде сжщия, ако извѣстни факти, такива и такива, не биха станали. А всички отъ по-рано различни партии, а най-много нашата, демократическата, е трѣбѣла, че трѣбва да се направи всичко, щото занапрѣдъ изборитъ да ставатъ по единъ правиленъ, редовенъ начинъ, за да може единъ день истински да се изрази народната воля въ тая свещена ограда. Водимъ отъ това начало, азъ съмъ длъженъ туеъ да ви кажа, че не ща да отивамъ дотамъ, да ви заявявамъ, както направи почитаемиятъ г. Ризовъ, че е независимъ демократъ. Азъ съмъ демократъ и то зависимъ демократъ. И знаете ли отъ какво „зависимъ“? Отъ съвѣстѣта си и отъ принципитъ на демократическата партия. И когато ще се произнасямъ за единъ въпросъ, било то въпросъ по избори, било отъ друга нѣкоя редица отъ въпроси, които тукъ се разискватъ,

всѣкога това ще ми бѣде ръководящото начало: съвѣстѣта и принципѣта на партията, като смѣтамъ, разбира се, че принципѣта на партията сѣ установени така, че тѣ всѣкога ще искатъ доброто, благоденствието на тая страна, на която ние всички сме се наели да служимъ. И тукъ по този случай, като съмъ дошълъ, не ща да бѣда дотолкозъ независимъ, щото да бѣде сърцето ми като камъкъ, както ни каза, да се самообладаваме, да не се възмущаваме, нашиятъ бивши другаръ г. Дико Йовевъ, който ни заяви: „Защо се възмущавате? Трѣбва да останете хладнокръвни!“ Азъ ви пъкъ заявявамъ, че не мога да остана хладнокръвенъ и да не се възмущавамъ и тогава, когато виждамъ, че въ единъ изборъ фигуриратъ нарушения на закона и кърви се лѣятъ, — тогава се възмущавамъ и даже изразявамъ своето възмущение тукъ по единъ или другъ начинъ.

За да взема думата тукъ, причината е да се помъча да ви убѣдя да наредите една анкета, която е много нужна, не само за това, да ни увѣри тукъ, дали трѣбва да утвърдимъ избора или да го касираме, но и дали е вѣрно това, както вие всички заявихте, г-да прѣдговоривши, че тази е околията, която се е развълнувала въ всички краища за да си даде гласа, защото казвате, че всички елементи въ тази страна: и радослависти, и социалисти, и стамболисти, и народници, и прогресисти — всички излѣзли на бойното поле. Значи, тази околия не е отъ толкова долнитъ въ политическо отношение околии, защото вие виждате, че всички се интересуватъ отъ избора и всички излѣзли на избора да дадатъ своя гласъ. А тукъ отъ документѣта, които се намиратъ, всѣки вижда, че се вдига единъ такъвъ вѣкъ, единъ такъвъ крѣськъ, щото, ако лѣща нѣма, то трѣбва да прослѣдимъ поне дали положъ нѣма. И дѣйствително, ако допуснемъ една анкета, ние може да задоволимъ това обществено мнѣние, което се вълнува въ Казанлъжската околия, и ще докажемъ, че съжпимъ за това обществено мнѣние въ тая околия, като ще искаме да намѣримъ, дали то при други условия е щѣло да се прояви въ една или друга смисълъ. Менѣ ще ми бѣде драго, ако дѣйствително въ тая ограда, слѣдъ като направимъ анкета и се установи това, което тукъ се пише, ако не дойдатъ социалистѣта, то поне нека дойдатъ днешнитъ избраници, но никога да не дойде Шипковъ. Това ви го заявявамъ, за да не мислите, че искамъ да дойде Шипковъ. (Петъръ Станчевъ: Какво основание имате да говорите така за Шипкова?) Азъ се срѣскахъ съ Шипкова, (Отъ дѣсницата: Затова се срѣщате тукъ съ Шипкова!) и казвамъ, че бихъ желалъ да не ви надмине, и искамъ вие да дойдете тукъ, защото, както казаха прѣдговорившитѣ, той не билъ по-добъръ отъ васъ. Дали вие сте по-добри или той, това не ми влиза въ работата, но прѣдъ видъ на това че Шипковъ ми е далъ тѣзи документи, азъ искамъ да ви кажа, че не защитавамъ неговата кауза. Ето какви документи ми е далъ. Ето какво казва контестацията. Бѣше въпросъ, г. Ризовъ да прочете нѣкои работи, но той се отказа, като мисли, че всѣки е чулъ това, което се е чело. Прѣди да прочета това, азъ ще забѣлѣжа друго едно нѣщо, което ме накара да мисля, че въ тая околия дѣйствително не е могло да

има единъ изборъ какъвто прилича. Това е присѣтствието на Тодора Теневъ, околийскиятъ началникъ, който се намѣрилъ тамъ въ деня на избора. Прѣди избора го е нѣмало, но г. Рачо Петровъ намѣрилъ за благосклонно да го изпрати. Азъ лично познавамъ този господинъ. Той е билъ въ врѣмето на Стамболовото управление стамболистъ, по-послѣ е станалъ народникъ като чиновникъ, и въ това си качество той въ Ломъ, като полицейски приставъ, заповѣда да стрѣлятъ на Арсениева и убиватъ единъ другъ човѣкъ, който стоялъ до него — до покойния Арсениевъ, — който умрѣ, и по-послѣ го заведоха въ Кула за околийски началникъ. Въ Кула въ това врѣме нѣмаше кѣрвавъ народникъ и този господинъ успѣ да извади оттамъ двама народни прѣдставители народници. Той е много артистъ въ изборитѣ и не ща да се простирамъ да изреждамъ неговитѣ начини на дѣйствие като околийски началникъ, защото нѣма да мога. Отъ една страна, неговото присѣтствие като околийски началникъ, отъ друга страна, онзи вѣськъ, който се вдигаше отъ Шипкова, а може би и отъ други приятели негови. . . (Константиновъ Серафимовъ: Ами слѣдъ избора?) И слѣдъ избора. Защото само тукъ има нѣколко телеграми и дългото онова досие, което се намира тукъ за всички телеграми, дадени противъ избора, и контестацията показватъ, че сѣ трѣбва да е имало нѣщо. (Константиновъ Серафимовъ: Има — че пропада!) Ето какво ни казва тази контестация между другото. (Чете.) „На надвечерието на избора стражари бѣха командировани изъ турскитъ села въ околията ни, както и въ нѣкои български села, за да силашатъ и турци и българи да гласоподаватъ за листата на Правителството — ужъ правителствена листа не щѣше да има. Самъ началникътъ е говорилъ прѣдъ много кметове да гласоподаватъ за листата на стамболистѣта. Виднитъ турци отъ с. Габарево Хаджи Мустанъ и Махмудъ-ага по агитацията си изъ турскитъ села се съпровождаха съ двама стражари за сжщата цѣль. Въ 4-та, Габаревска секция, турскитъ избиратели сѣ били изпращани отъ селата имъ и посрѣщани въ избирателната секция отъ стражари, които сѣ ги вкарвали като овце въ къщата на Габаревския жителъ Петъръ Михалевъ, срѣщу самото изборно мѣсто на 20 м, и тамъ сѣ бивали прѣтършувани и имъ сѣ давали бюлетени на стамболистѣта.“ По-надолу: „Въ сжщата Габаревска секция прѣдсѣдателятъ на бюрото произволно е допусналъ, въпрѣки протеститѣ на кандидатитѣ на другитѣ партии, съ изключение на стамболистѣта, да се прѣреди Вечерлийската българска община съ Доймушларската турска община, когато съгласно закона трѣбвало е да гласоподава по азбучния редъ Вечерлий, а не Доймушлари. Така сжщо е допусналъ да гласоподава турското село Скобелево прѣди българското село Павелъ-Баня“, които села сѣ били по-напрѣдъ и сѣ били български, а онѣзи, които ги прѣредили, сѣ били турски. Послѣ: „Нарушенъ е сжщо чл. 65 отъ избирателния законъ, защото прѣдсѣдателятъ на бюрото безъ основание е отказалъ на кандидата Хр. Г. Пипаловъ да приеме застъпника му.“

Въ първата и втората градски секции най-рано сѣ отишли турскитѣ гласоподаватели, захванали сѣ да гласоподаватъ и, току-що сѣ свършили, почнали българскитѣ из-

биратели, които, твърди контестацията, били против листата на избранитѣ. Прѣкратава се продължаването на гласоподаването и се допускатъ да гласоподаватъ надолжитѣ селяни, което е противъ избирателния законъ, защото, както знаете, довлѣ не изгласоподава захваналата вече да гласоподава община, не може да се прѣрежда, а само въ промежутъцитѣ се промѣкватъ другитѣ общини по реда си.

(Чете.) „Въ третата Яйканлийска секция по пжтищата за влизането въ селото сж били поставени полицейски и горски стражари съ пушки да причакватъ избирателитѣ отъ околнитѣ села и сж ги заплашвали и задържавали да гласоподаватъ за листата на стамболовиститѣ, която била правителствената.“ Тукъ се говори, че и поручикъ Христовъ, както и полицейскиятъ приставъ Петко Кротушевъ сж употребили доста старания, за да сплашватъ избирателитѣ и да ги каратъ да гласоподаватъ за избранитѣ. Така напр., приставътъ е влѣзълъ въ изборното мѣсто и е извикалъ: „Всеички ще ви арестувамъ, вие сте лжкеседжии!“ (Иванъ Салабашевъ: Това е било слѣдъ свършването на избора!) Въ врѣмето, когато сж прѣброявани бюлетинитѣ. (Иванъ Салабашевъ: Да, тѣй, слѣдъ избора.) (Чете.) „Слѣдъ като е било прѣкратено гласоподаването въ Яйканлийската секция, бюротъ въ отсъствие на застѣпницитѣ е прѣвѣстило кутиитѣ съ личнитѣ карти и бюлетинитѣ отъ салона, дѣто е било извършено гласоподаването, въ една отъ вжтрѣшнитѣ стаи на зданието.“ Както знаете, и това е запрѣтено отъ закона. По-надолу е казано, че „прѣскането на пари е било нѣщо обикновено, както е случая съ подкупитѣ на мѣглишкитѣ избиратели“. Тукъ се говори за редъ факти, които ако се установятъ, нѣма да имате изборъ.

Азъ нѣма да продължавамъ много. Ще ви кажа, че за честта на избраницитѣ, за удовлетворение на общественото мнѣние въ тая околия и за изобличение на самия Шипковъ, ние сме длѣжни да гласуваме за една анкета. Ако тази анкета ни донесе това, което се пише въ контестациитѣ, ние сме длѣжни да касираме избора; ако не ни донесе това, разбира се, нѣма да го касираме. Менѣ ми се види чудно, защо мнозина отъ прѣдставителитѣ се болятъ много отъ апкета. Това иде да покаже, че една анкета ги плаши, т. е. че отъ анкетата ще се установи това, което се донася, и ще бжде злѣ за тѣхъ — ще бждатъ касирани. Още повече, когато кандидатътъ е извѣстенъ, не трѣбва да се бои отъ касиране, ако съ него е болшинството, и още повече, ако не се бои, щомъ съ него е болшинството, трѣбва да иска анкетиране на избора. И ако би да се касира, той съ гордостъ трѣбва да отиде втори пжтъ да подложи своето лице на вота на избирателитѣ, да го пратятъ тукъ да дойде съ още по-голѣма гордостъ да прѣдставлява тия избиратели.

Колкото се отнася до онова писмо, за което говори г. Шипковъ и съ телеграмата си, азъ тоже съмъ наклоненъ да го не вѣрвамъ. Но тѣй сжщо за удовлетворение на общественото мнѣние и за запазването на българското национално чувство, ние трѣбва да изслѣдваме дали е истина. Азъ съмъ увѣренъ, че не е истина. Но трѣбва една анкета

да го изслѣдва, да изнесе лжмата на Шипкова, г-да, и да се запази националната честъ на българщината такава, каквато е. Защото азъ твърдя, че не вѣрвамъ, какво едни българи, които се наематъ да прѣдставляватъ своитѣ избиратели въ Камарата, ще допуснатъ да дойде една чужда държава да ги подкрѣпи, за да се избератъ тѣ. Тѣй щото, както за тѣхна честъ, тѣй сжщо и за запазване националната честъ на България, тѣй сжщо и за изобличение на онзи, който донася такива работи, ние трѣбва да се съгласимъ за една анкета, да я изпратимъ на мѣстото и съ удоволствие да изслушаме всеички тия работи.

Министъръ-Прѣдседателъ Петко Каравеловъ: Ще ви кажа, г-да народни прѣдставители, че най-малко вѣрвамъ на хора, които сж изгубили избора. Тѣ сж наклонни на всекъждѣ да търсятъ виновници, и за мене онова, което се говори тукъ, не бѣше много хубаво. Убѣденъ съмъ, че никакво писмо нѣма — това е моето дълбоко убѣждение. И нѣма защо анкета да ходи тамъ да търси нѣкакви си писма, защото нѣма да ги намѣри. Азъ съмъ убѣденъ, че сж прѣтърсили цѣлата околия и писмо нѣма. Какво е говорилъ Шефкетъ-Бей, какво не е говорилъ, той не внушава вѣра. Намѣрили се четворица турци да свидѣтелствуватъ. Че тия турци съ по една лира не може ли да се подкупятъ да кажатъ, че сж видѣли писмото? И послѣ, изправени до стѣната, тѣ ще кажатъ, че нищо не сж видѣли. Затова не трѣбва да се праща анкета. Азъ не желая ние министритѣ да се бъркаме въ изборитѣ, но за мене е ясно, че нѣма да се намѣри нищо. Освѣнъ това, комисията едногласно е взела едно рѣшение. Азъ мисля, че е така. (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Имало е и особено мнѣние за анкета, отъ 27—2.) Това показва, че грамадното болшинство е намѣрило избора правиленъ. Децени, които се подаватъ слѣдъ двѣ-три недѣли, положително нѣматъ никакво значение, и не може да имъ се вѣрва. Това сж клюки. Азъ бихъ желалъ Народното Собрание да се не спира на такива клюки, защото ще заприлича не на Народно Собрание, а на говорилице, дѣто сме се събрали не да разсждаваме и рѣшаваме, а само да говоримъ. А менѣ се иска да говоримъ и да гледаме на работитѣ малко по-сериозно. И ако има нѣкой да говори, нѣка говори по-кратко, но по-сериозно. Нѣма защо да се бавимъ на такива клюки. Азъ отсега ви казвамъ, че нѣма нищо да намѣримъ и нѣма защо да пращаме анкета. Само си даваме колоритъ да ни обвиняватъ, че на едни избори гледаме така, на други — иначе. За мене е ясно, че тоя изборъ е правиленъ, доколкото могатъ да бждатъ у насъ правилни изборитѣ. Мюсюлманитѣ твърдѣ е възможно да симпатизиратъ на една партия повече, отколкото на друга. Може би, тѣ мислятъ, че извѣстни партии иматъ по-голѣма симпатия къмъ Турция. Значи, щомъ тѣхната симпатия е тамъ, ние нѣма защо да се сърдимъ. Щомъ имъ се е дало право да гласоподаватъ, ще гласоподаватъ за оная партия, която има симпатия къмъ мюсюлманския свѣтъ. Но да прѣдполагаме, че прѣдставителътъ на една чужда държава е толкова наивенъ да пише писма, това да не вѣрвате.

Съжалявамъ, че се споменаха имената и на други чужди прѣдставителства. Азъ бихъ желалъ да ги не прѣплитаме въ нашитѣ вътрѣшни работи, защото тѣ сж умни хора и нѣма да пишатъ такива писма.

Димитъръ Петковъ: (Отъ трибуната.) Г-да прѣдставители! Азъ нѣма да говоря много. Най-напрѣдъ считамъ за нужно да благодаря на г. Каравелова, че нарѣче тѣзи контестации единъ видъ „клюки“. И той е много правъ въ това отношение, защото контестации, подадени отъ заинтересовани хора, които сж били даже сами кандидати, подиръ изборитѣ, не могатъ да бждатъ нищо друго, освѣнъ „клюки“. И азъ съжалявамъ, че върху този изборъ станаха дѣйствиелно толкова много разговори и прѣспирни.

Какво има прѣдъ насъ, г-да народни прѣдставители? Най-напрѣдъ има дневницитѣ на избирателнитѣ бюра, собствено, на сѣкциитѣ. Отъ всички тия дневници, които г. докладчикътъ докладва тукъ, той ни каза, че нѣма никдѣ да сж станали нѣкои нередовности, които да ни даватъ право да считаме, че изборътъ е опороченъ, и да искаме анкета или касиране. Наопаки, въ всички дневници, подписани отъ прѣдсѣдателя и отъ членоветѣ на бюрото, а така сжщо и отъ хората, които сж прѣдставлявали противнитѣ кандидати, е отбѣлзано, че изборитѣ сж станали тихо, мирно и редовно. Дневницитѣ сж основата, по която ние трѣбва да се ръководимъ при разглеждането на единъ изборъ. Но избирателниятъ законъ е далъ право на българскитѣ граждани, въ седемъ дена да могатъ да даватъ контестации противъ неправилността на избора. Азъ ви увѣрявамъ — всѣки отъ васъ е правилъ избори и е присжтсвувалъ на избори и знае, — че ония, които забѣлжватъ нередовности или нарушения, че ставатъ тамъ въ деня на избора, непрѣмѣнно ще дадатъ още въ деня на избора своитѣ контестации или заявления. Ние видѣхме даже такива мѣста, дѣто още въ сжщия день избирателитѣ сж побързали да дадатъ заявления за извѣстни нарушения, които бюрото или тамъ ги е разгледало, или приложило въ дневника и ги е пратило въ Народното Сѣбрание. Такова нѣщо нѣма въ този изборъ. Дѣйствиелно, има двѣ контестации — една отъ социалиститѣ и друга отъ Шипкова. Въ тия контестации, както и на друго мѣсто, ние виждаме, че се говорятъ сѣ общи работи: полицията имъ бъркала, жандарми ходили, турското население противницитѣ го подкупвали, еди-кой си го черпилъ, давалъ му пастарма и т. н. — и иска се касирането на избора. Е, г-да народни прѣдставители, ако искате да говоримъ за съвѣстни и безпристрастни рѣшения на Сѣбранието, менѣ ми се струва, че вие сами не би трѣбвало да обръщате внимание на подобни контестации. И право забѣлжи г. Каравеловъ, че, ако трѣгнемъ по такъвъ начинъ, въ всѣки изборъ ще намѣримъ нередовности. Вие знаете, че отъ разглежданитѣ избори досега нѣма нито единъ изборъ безъ контестации; ми се струва, сж изключение само на единъ или два, въ всички други имаше контестации. По нѣкои избори само се съобщаваше, че има контестации, но тѣ, казваше докладчикътъ, сж такива и такива, и комисията имъ не отдаде значение — приема

се. Въ нѣкои мѣста, обаче, се казва, че има контестации и тия контестации се четатъ отъ край до край, сж запетаитѣ, точкитѣ и, казва се, на основание на туй изборътъ трѣбва да се касира или да се анкетира. Трѣбва ли да отдаваме сега едно такова важно значение на една контестация, дадена отъ хора заинтересовани и то, отпослѣ, подиръ избора? Менѣ ми се струва, че вие сами, като си турите ръка на сърцето, ще видите, че тия нѣща се даватъ повече отъ хора заинтересовани. Нѣма съмнѣние, че така ще постѣпватъ. Г-нъ Шипковъ не стига само това, дѣто е направилъ, по слѣдъ туй дойде и тукъ. Азъ зная за туй негово дохождане тукъ, азъ го видѣхъ самъ, защото е мой приятель — както знаете, той бѣше стамболовистъ, — и счете за нужно да дойде при мене. Питахъ го, защо е дошълъ. Каза ми — по избора. Срѣща се съ разни комисари, съ разни други лица, къмъ които се приспособява, и отъ тамъ съобрази, като се върне, да даде още новия доказателства за касирането на избора. Тия доказателства вие ги видѣхте въ депешата, която се чете тукъ. Отива си въ Казанлъкъ и веднага захващатъ да летятъ депешитѣ, че тѣ отѣрили сега ново обстоятелство и това ново обстоятелство било, че имало нѣкакво си писмо отъ Турския прѣдставитель тукъ или по-право отъ Турския комисаръ, съ което се искало да се влияе на турското население. И г. Христовъ, като говорѣше върху това нѣщо, за да подкрѣпи тия доводи на г. Шипкова въ телеграмата, каза ни даже една дата, „че до 25 януарий агитацията вървѣла много правилно, но отъ 25 януарий нататъкъ, когато отишли Шефкетъ-Бей и Салабашевъ, работата се обърнала“; турското население изведнажъ се обърнало и почнало да гласоподава за листата, въ които билъ г. Салабашевъ. Г-да прѣдставители! Мисля, че ще ме повѣрвате, ако ви кажа, че това не е вѣрно. И ето защо не е вѣрно. Вие знаете, че прѣди изборитѣ всички ние, въ това число и г. Каравеловъ, и г. Цанковъ, и г. Грековъ, и азъ, които прѣдставляваме извѣстни партии, пжтувахме прѣди изборитѣ изъ България, за да насърчимъ избирателитѣ да взематъ участие въ изборитѣ. На 1 януарий ние бѣхме въ Стара-Загора, и понеже не можехме да отидемъ въ Казанлъкъ, всичкитѣ наши приятели отъ Казанлъкъ, или, по-добрѣ, около 25 души отъ по-първитѣ хора бѣха дошли въ Стара-Загора, и още тамъ, въ Стара-Загора, като разпитахме приятелитѣ си, кои лица биха могли да се поставятъ като кандидати и биха могли да иматъ по-добъръ успѣхъ въ изборитѣ, тѣ указаха на тѣзи лица, които сж избрани. Така щото, още въ Стара-Загора на 1 януарий тия кандидати бѣха опрѣдѣлени между нашитѣ партизани. Тѣй сжщо считамъ за нужно да ви кажа, че и този турчинъ, Шефкетъ-Бей, бѣше тамъ. И недѣйте мисли, че е пѣкакъвъ посрѣдниетъ, защото той минава за нашъ партизанинъ. Недѣйте гледа така, както говорѣше г. Кирковъ, че турцитѣ били всѣкога съ хюкюмата. Това не е вѣрно. Вие трѣбва да знаете, че въ извѣстни мѣста турското население е вече съ опрѣдѣлено партизанство. Турцитѣ вече минаватъ като ярки партизани на една или друга партия, защото и между турцитѣ има интеллигентни хора. Напр., въ Шуменъ има нѣколко души

турци, които сж радослависти и които не можете да ги отклоните по никой начинъ; тамъ има нѣколко души наши хора, а пъкъ въ нѣкои мѣста има такива турци, които принадлежатъ къмъ народницитѣ и други партии. Сега, можете ли да кажете, че, защото сж дѣйствували съ една или друга партия, непрѣмѣнно сж дошли въ София, земали сж писмо отъ Турския комисаръ и сж го носили да агитиратъ? Това не е вѣрно и не може да бѣде вѣрно, защото, както ви каза и г. Каравеловъ, единъ прѣдставителъ на една държава никога нѣма да си позволи въ една чужда пему държава да пише такива писма. Никой прѣдставителъ на чужда държава нѣма да употреби това срдѣство, защото е възможно да го хванатъ утрѣ и да го укоряватъ. Така щото, това нѣщо, че до 25 януарий бѣда вървѣла свършено друга листа и че оттогава работата се измѣнила въ полза на нѣкаква правителствена листа, както твърдятъ нѣкои тукъ, не е вѣрно, защото листата за Казанлъжската околия бѣше опрѣделена отъ мене лично и приятелитѣ, още на 1 януарий, и то въ Стара Загора. Слѣдователно, всички тѣзи нѣща, които се твърдятъ тукъ, сж не вѣрни.

Г-нъ Ризовъ въ говоренето си тукъ отиде малко по-далеко и каза, че въ Казанлъжската околия изборитѣ били станали съ подкупъ. Азъ не зная какъ може да се говори току-тъй лесно отъ трибуната за подкупи само затуй, защото имало една контестация, въ която се казвало, че нѣкаква си партия, или пастармаджийска партия, както я наричатъ, черпила, че извѣстенъ изборъ е станалъ съ подкупи. Вие знаете, че въ изборитѣ сега и въ бѣдѣ, вѣроятно, ще бѣде по трудно, да се избере човѣкъ и, ако се не похарчатъ малко пари, не ще бѣде възможно да се спечели единъ изборъ. Но да излѣзете и да кажете, че е имало подкупи, че сж давани по 2, 3 или 5 л. за бюлетина — а пъкъ, както слушамъ даже разправятъ, че нѣкои сж давали по единъ царвулъ, — това сж само приказки, които не може да бѣдатъ сериозенъ мотивъ за касирането на единъ изборъ.

Още по-малко трѣбва да се хвърлятъ единъ видъ инсинуации противъ тая или оная партия, че си е служила съ влиянието на нѣкакъвъ чуждъ прѣдставителъ, защото ако вземемъ да говоримъ по тази тема, ако въ таква нѣщо почнемъ да се обвиняваме, и ние имаме основание да хвърляме подобни обвинения на други партии. Но ние това нѣщо не го изтъкваме и не правимъ никакъвъ въпросъ отъ него. Слѣдователно, неумѣстно е да се обвинява една партия, и да се обвиняватъ отдѣлни лица, че сж носили нѣкакво писмо отъ нѣкой си чуждъ прѣдставителъ, за да агитиратъ съ него. Азъ ви казахъ, че това не е възможно и не е вѣрно, защото кандидатуритѣ за избора въ Казанлъжската околия бѣха опрѣдѣлени още на 1 януарий, и то въ Стара-Загора.

Г-нъ Ризовъ отиде даже по-нататъкъ: той обвини — не знамъ къмъ кого хвърли това обвинение, но повечето ми се струва, че го хвърли къмъ г. министритѣ, защото само ние не сме били тамъ, — той обвини насъ, че въ тази минута, когато въ Солунъ сж владѣли българитѣ, сме взели участие въ *jour fixe*-а на Турския комисаръ. Ами че

ако извѣстни хора иматъ познатство, ако сж били поканени да присѣтствуватъ на *jour fixe*-а, нема това е прѣстѣпно, нема това е прѣдателство? Доколкото зная и г. Даневъ, и г. Сарафовъ, и г. Каравеловъ бѣха на тоя *jour fixe*. Възможно ли е да се хвърля обвинение по такъвъ начинъ? Най-послѣ етикецията го изисква да отидешъ въ едно агенство, когато бѣдешъ поканенъ. Може ли да се хвърля обвинение тукъ отъ трибуната, и да се казва, че тия хора, които сж били поканени въ комисарството е трѣбвало да се възспратъ, да не отидатъ? И право ли е да се говори за такива нѣща по единъ изборъ, съ цѣль да се измѣне вашето съчувствие да назначите анкета? Ми се струва, че всичкитѣ тѣзи нѣща бѣха мотиви твърдѣ леки. Като че въ нѣкои околнѣ, дѣто сж избрани наши приятели, непрѣмѣнно трѣбва или алкета да назначите, или да се касиратъ. Ако сте на мнѣние, че по този изборъ трѣбва да се назначи анкета, тогава прѣдпочтително е да го касирате. Ако дѣйствително сте убѣдени, че има нарушения и че трѣбва да върватъ на всички тия телеграми, които г. Шипковъ ви дава отъ 3—4 дена насамъ, тогава не остава нищо друго, освѣнъ, намѣсто да разигравате хората и да ги позорите, прѣдпочтително е да касирате избора. Ако вашата съвѣсть позволява — направѣте го. Увѣрявамъ ви, че по-скоро ще го приемемъ, отколкото да анкетираме избора въ Казанлъжската околия. Населението е вземало участие въ избора, всички партии сж се борили много правилно, но една отъ партиитѣ не е сполучила. Г-нъ Шипковъ е пропадналъ, видѣлъ е, че сж избрани други; първия денъ той е търпѣлъ, защото не е знаалъ резултата отъ другитѣ секции, но на другия денъ щомъ вижда, че резултатътъ е другъ, изведнажъ казва: „Дайте да напишемъ контестация.“ Да се пише контестация по единъ такъвъ общъ начинъ е много лесно. Но менъ ми се струва, че Народното Прѣдставителство трѣбва да погледне по-сериозно на тѣзи нѣща. И понеже въ протоколитѣ на избора нѣма абсолютно нищо, което да доказва, че изборътъ е опороченъ, менъ ми се струва, че Народното Събрание ще направи най-добръ, ако утвърди избора, и азъ го моля да утвърди тоя изборъ.

Д-ръ Никола Геннадиевъ: Въ миналото Народно Събрание Казанлъжската околия се прѣдставляваше отъ г. Шипкова, и той занимаваше тази трибуна по 2—3 часа съ извѣстно достойнство, но и съ една твърдостъ и упрѣмостъ, въ която твърдѣ малцина конкуренти можеше да намѣри. Сега, слѣдъ една година, макаръ че не е избранъ, г. Шипковъ пакъ занимава трибуната, защото всичко, което се говори, се основава на неговитѣ телеграми и на едно негово писмо, написано съ пишуща машина. Има прѣдложение да се направи анкета по Казанлъжския изборъ, и мотивитѣ за да се извърши тази анкета не ми се виждатъ убѣдителни, но на нѣкои отъ тѣхъ трѣбва да се обърне особено внимание. Прѣди всичко, ще забѣлѣжа, че считамъ за крайно неправилно и неоснователно, дѣто се допусна да се разисква тукъ върху документи, за които нѣмаше мѣсто и не можеше тукъ да се разисква. Такива сж документитѣ, които сж дадени извънъ срока, прѣдви-

денъ въ избирателния законъ. Въ закона е прѣдвиденъ срокъ 7 дена. Контестаціи, които могатъ да се подаватъ сж два вида: единиятъ видъ contestaціи сж онѣзи, които се подаватъ на изборното бюро, а другиятъ видъ сж contestaціи, които се подаватъ до Народното Сѣбрание въ 7-дневенъ срокъ. Този 7-дневенъ срокъ е изтекълъ, и ние не можемъ да четемъ писмата и телеграмитъ на г. Шипкова, подадени слѣдъ този срокъ.

Подиръ туй, почитаемиия Троянски народенъ прѣдставитель ни прѣдстави такава логика, която е примамлива. Защо не желаете, защо се, казва, боите отъ анкета? И естествено, като силенъ логикъ, той продължи заключението си така: „даже и отъ касиране защо се боите, нали е чиста работата ви, анкетата ще докаже, че сте съ населението, че сте силни, че сте влиятелни, и, ако се касира изборътъ, пакъ вие ще се изберете.“ Азъ казвамъ, да послушаме г. Таслакова и, като излизамъ отъ тая негова логика, казвамъ да се касиратъ всичкитъ избори, защото, нали сме силни, пакъ ще се изберемъ. Хората не правятъ избори за да докажатъ, че сж силни; анкета не се прави съ цѣль да се узнае силни и влиятелни ли сж известни кандидати, или не — не забравяйте, най-послѣ, че и анкетата струва пари; хората не вършатъ избори, за да ги касиратъ и пакъ да ги призоваватъ на избори, и то независимо отъ всички тия неудобства, които се срѣщатъ при изборитъ. Та искамъ да кажа, че туй не съставлява даже нѣкакъвъ мотивъ. Важното е, допустима ли е анкетата и има ли достатъчни основания да бжде допусната такава. Всичкиятъ въпросъ е тамъ. А тѣй като стои работата и отъ тази точка зрѣние като разглеждаме въпроса, безъ да се простирамъ повече, ще ви кажа, че телеграмитъ на г. Шипкова, онуй, което тѣ съдържатъ, не ми дава достатъчно основание да вѣрвамъ, че трѣбва непременно анкета да се назначи. Азъ не бихъ искалъ, защото съмъ по-младъ и нѣмамъ авторитета на г. Каравелова, да нарека „влюки“ тѣзи телеграми, но тѣ се нарекоха така, и вѣрвамъ мнозина ще сподѣлятъ мнѣнието на почитаемиия Министъръ-Прѣдсѣдатель. Имаше другъ единъ мотивъ за да се извърши анкета, и него го чухъ пакъ отъ г. Таслакова — за удовлетворение на възмутената обществена свѣсть! Това е една формула, която може да бжде приложена и къмъ всѣки изборъ, толекозъ повече, че нѣма контролъ. Формулата за удовлетворение възмутената обществена свѣсть на 5, 10 и 20 души може да се допусне и въ всѣки единъ изборъ, но въ всѣки случай, ако има данни, каквито въ дѣлото нѣма — а такива данни не съставляватъ нѣкакви телеграми, давани отъ Казанлъжъ; ако има доказателство, а доказателство не сж разказитъ на заинтересованитъ хора, — тогава само може да се допусне анкета.

Но, г-да, ако взехъ думата и ако подиръ поканата, която ми се направи, да се откажа отъ нея, не го направихъ, то е за инцидента, прѣдизвиканъ отъ думитъ на почитаемиия Кюстендилски народенъ прѣдставитель. Азъ съмъ първиятъ, който съжалявамъ, че се повдигна шумъ, но вие ще разберете, че безъ обясненията, които отсетнѣ се дадоха отъ него, и даже при тия обяснения, хората

не могатъ да стоятъ хладнокрѣвни. Не съмъ челъ внижата, които се намиратъ тамъ, но г. Ризовъ — тѣй поне помня, че спомена — говорѣше, че прѣдставительтъ на Турската Империя е далъ едно писмо и съ туй писмо си служили избранитъ кандидати. И въ него писмо било казано, че вие мюсюлманитъ ще гласоподавате за стамболовиститъ, защо тѣ сж най-добри приятели на Турция и защото тѣ, като дойдатъ на властъ, ще унищожатъ Македонския комитетъ. Никой не приписва вина на г. Ризова, че той хвърля на насъ туй обвинение, но ние се възмущаваме, че може да се говорятъ такива нѣща въ Българското Народно Сѣбрание, че може да се спираме върху този въпросъ. И ще ви кажа, г-да народни прѣдставители, че нашата партия може да се обвинява въ каквото щете, можете да я обвинявате, че злѣ е управлявала, може да я обвинявате въ фанатизмъ, но никой нѣма право да я обвинява, че тя е съюзница съ чужда държава, за да работи за чужди интереси, а особено по македонския въпросъ, защото тя е най-много направила за Македония. И по тази причина, най-енергически възставамъ противъ анкета, най-вече ако допуснемъ, че тя става да провѣри такава подла клевета, защото ние ще опорочимъ себе си, Българското Народно Сѣбрание, ако дадемъ вѣра на една подла клевета, ако допуснемъ, че една партия си служила съ такива сръдства.

Докладчикъ Алекси Филиповъ: Г-да народни прѣдставители! Отъ дебатитъ, които станаха, азъ смѣтамъ за нужно да взема думата, да обясня мотивитъ на комисията, както и моитъ мотиви, защото и азъ гласувахъ за утвърдението на избора и, като докладчикъ трѣбва, да оправдая рѣшението на комисията. Говори се, че въ contestaціята отъ 31 януарий, подадена на пощата на 3 февруарий, имало написано за участието на Мелхамето въ този изборъ. Азъ мисля, че четохъ contestaціята дословно и тамъ никѣдъ не се споменува такова нѣщо. Въ другъ документъ — единъ и половина мѣсецъ слѣдъ избора пристигналъ въ Сѣбранието — споменува се подобно нѣщо, но почитаемото Сѣбрание рѣши, че не може да се чете, защото не може да се счита като contestaція. Тѣй щото, въ тази contestaція, която е разгледана въ провѣрочната комисия, нѣма никѣдъ да се споменува името на Отоманския комисаръ. Комисията намира съ голѣмо болшинство, че нѣма пужда отъ анкета, защото смѣта, че анкетата има по-сериозно значение, откоето обикновено се мисли. То сж много сериознитъ факти, рѣшающии избора, защото отъ тѣхъ зависи да се касира, или утвърди единъ изборъ. Комисията се е ръководила досега, относително въпроса за анкетитъ, винаги отъ съображенията: има ли начало на доказателства при contestaціитъ, и то, ако има сериозно начало на доказателства, само тогава комисията постановява да се произведе анкета и е прѣдлагала това на Сѣбранието. Но туеъ, въ настоящия изборъ, не виждаме абсолютно никакви слѣди отъ доказателства. Както и докладвахъ, всичкитъ дневници сж подписани безъ особено мнѣние на който и да е членъ отъ бюрото и безъ възражение отъ застъпни-

цитъ на всички кандидати. По 4-ма застъпници сж били въ всяка секция. Ние знаемъ ролята на застъпниците: тѣ винаги трѣбва да слѣдятъ какво се върши не само въ бюрото, но и вънъ отъ бюрото, въ изборното мѣсто и на вънъ. Ако има насилие, наврѣме съобщаватъ на бюрото да вземе мѣрки да се прѣкрятъ; или, ако става неправилно гласоподаване, ако се ежсатъ бюлетини и пр., да поискатъ съдѣйствието на бюрото да прѣкрати такива безпорядъци. Такова нѣщо нѣма въ настоящия изборъ. Слѣдователно, нѣма какво да анкетираме. Ако можехме да вземемъ само една контестация за основание, да допуснемъ анкета, тогава трѣбваше по маса избори да допуснемъ тая анкета. Защото, съ малки изключения, въ всички избори имаше контестации и имаше много сериозни факти посочени, но понеже не бѣха подкрѣпени съ нищо и за да запазимъ това голѣмо значение, което иматъ анкетитѣ по изборитѣ, не допуснахме анкета, и заради това, мисля, че и въ настоящия случай Събранието нѣма да допусне анкета. Азъ ще ви убѣдя съ числото на гласовѣтѣ, че този фактъ, който се излага въ контестацията, не съотвѣтствува съ даннитѣ, които има въ дѣлото и които сж безспорни.

Може ли да допусне Народното Събрание анкета на основание на това, което се изслуша тукъ, че имало вмѣшательство отъ страна на Отоманския комисаръ? Ние не го доущае. Дипломатическитѣ прѣдставители, прѣдполагаме, че иматъ по-голѣма прѣдпазливостъ, по-голѣмъ тактъ и сж по-сериозни хора, отколкото да влизатъ въ непосредствени сношения съ избирателитѣ на чужда държава. Това е единственото съображение, по което азъ не доущамъ това. Второто съображение е, че нѣмало е нужда да отива Отоманскиятъ комисаръ да кара турцитѣ да гласоподаватъ за тая или оная партия: турцитѣ никога не сж симпатизирали на прогресивно-либералния и демократическия елементъ; тѣ сж партизани на стамболовскитѣ тенденции и принципи. Ето ги, тукъ: кой ги е накаралъ сега да се присѣдинятъ къмъ оппозицията? Въ 1884 г. Дѣдо Цанковъ тоже даде свободни избори, и турцитѣ пратиха опозиционни прѣдставители, опозиционери на онѣзи идеи, които имаше правителството на г. Цанкова и правителството на г. Каравелова. Виждате тукъ най-голѣмо доказателство, че не е вѣрно онова твърдение, дѣто само сега сж оппозиция на сегашното Правителство. Значи, тѣ сж противъ една партия, която не обичатъ. Не можемъ да диримъ отъ турцитѣ — по тѣхното понятие за държавното управление — да се присѣдинятъ къмъ прогресивно-либералната и демократическата партии, слѣдователно, и да гласоподаватъ за тѣхнитѣ кандидати. Заради това, нѣма защо да се анкетира, да се разпитва, дали турцитѣ сж били насилени отъ нѣкого и да отидатъ да гласоподаватъ за едни кандидати, а не за други. Защото азъ положително вѣрвамъ, че тѣ сж гласоподавали по свое собствено побуждение за тѣзи кандидати.

Третото съображение, по което нѣма нужда да се разпитва, дали дѣйствително върху турцитѣ е упражнено давление — защото въ контестацията не се казва, че върху българитѣ е направено давление — и, ако такова давление

е могло да има, могло ли е да даде неблагоприятни резултати за г. Шипкова, е слѣдующето, че отъ цифритѣ, които ще прочетете тукъ, ще видите, че турцитѣ не сж рѣшающъ елементъ въ Казанлъжската околия. Ако бѣше въпросътъ за Куртъ-Бунарската околия, за Атъ-Каджларската околия, тамъ, дѣто турското население съставлява 90% отъ избирателитѣ, може да се говори подобно нѣщо; но тукъ 90% отъ избирателитѣ сж българи, турцитѣ не съставляватъ повече отъ $\frac{1}{10}$ частъ. Тѣй излиза по избирателнитѣ списъци. Азъ ще прочета малко по-послѣ да видите за Габаревската секция и за Казанлъжската, дѣто ще видите, че тамъ нѣма повече отъ 15% турци избиратели и че рѣшающе значение е ималъ българскиятъ елементъ. (Гласове: Нѣма нужда!) Азъ смѣтамъ за нужда да прочета туй, защото трѣбва да оправдая рѣшението на комисията по този изборъ, по който се повдигнаха толкозъ сериозни прѣспирни за анкета, и да не бѣда голословенъ. Има нѣколко пункта, които се споменаха и за които трѣбва да говоря тукъ.

Драганъ Цанковъ: Ти говори на Министра на Вътрѣшнитѣ Работи да накаже онзи околийски началникъ и тѣзи стражари, дѣто сж ходили да заплашватъ народа.

Министъръ Михаилъ Сарафовъ: Той е уволненъ, г-нъ Цанковъ!

Докладчикъ Александъръ Филиповъ: Г-нъ Министърътъ е тукъ, той слуша всичко, което се говори въ Народното Събрание, и ако кажемъ, че нѣкой е извършилъ прѣстѣпление, взема актъ.

Драганъ Цанковъ: Не взима актъ. Това трѣбва да се прѣпроводи въ Министерството.

Докладчикъ Александъръ Филиповъ: (Продължава.) Въ двѣ секции на Казанлъжската околия има турци: въ Казанлъжската и Габаревската. Но да видимъ кои кандидати колко гласове сж получили въ тѣзи двѣ секции.

Въ първата секция г. Шипковъ е получилъ 469 гласа, Пипаловъ — 430, Мечевъ — 427, отъ прогресивно-либералната партия; народницитѣ: Славовъ — 269, Генцовъ — 239, Райновъ — 261; социалиститѣ сж получили въ тази секция повече гласове, защото Дабевъ е получилъ 495, Бозвелиевъ — 511, Кирковъ — 504. Така щото, виждате, че въ тази секция социалиститѣ сж получили най-много гласове, получили сж повече отъ Дончо Папазоолу, т. е. приблизително толкозъ, колкото сж получили стамболовиститѣ. (Драганъ Цанковъ: Тебе те е страхъ Шипковъ да не спечели!) Не ме е страхъ. Защото не трѣбва да гледаме коя личностъ е избрана и отъ коя е партия, но трѣбва да видимъ кой има право, за да оправдаемъ нашето рѣшение; защото не говоримъ само за насъ, но и за публиката, за общественото мнѣние, и, когато се произнасяме за анкета, трѣбва да убѣдимъ хората, че сме дѣйствували съвършено коректно.

Въ четвъртата секция, дѣто сжщо има турци, ще видите, че г. Шипковъ е получилъ 661 гласъ, а избра-

нитъ — по 900; значи, разликата е близу 300 гласа. Тъзи цифри говорятъ, че, ако е имало упражнено насилие върху турцитъ, то не е имало рѣшающе значение върху резултата на избора, защото, тамъ дѣто сж турцитъ, не виждаме особено спечелване отъ страна на г. г. Салабашева, Папазова и Серафимова.

Има още единъ пунктъ, който се зачеква въ конте-стацията, че не се четѣли правилно бюлетинитъ и бюле-тинитъ съ едни имена били броени за други кандидати, а не за когото били писани. Това нѣщо комисията е про-вѣрила и вие ще видите, че въ първата секция бюлетинитъ сж писани така: Д. Папазоолу, Ив. Салабашевъ, К. Сера-фимовъ, Т. Шипковъ, Х. Пипаловъ, С. Мечевъ; въ втората и третата секции сж писани: Дончо Папазоолу, Иванъ П. Салабашевъ, Константинъ Серафимовъ, Тодоръ Шипковъ, Христо Пипаловъ, Стефанъ Мечевъ и пр.; въ четвъртата секция сж писани: Константинъ Серафимовъ, Дончо Папа-зоолу, Иванъ Салабашевъ, Тодоръ Шипковъ и пр. Тѣй щото, вие виждате, че въ първата секция имената и на единитъ и на другитъ кандидати сж написани съ първо-началнитъ букви, и това както на стамболовиститъ, така и на прогресивно-либералитъ и на народняцитъ, а въ другитъ секции сж писани пълно имената. Изглежда, като че е имало додумване, като какъ да се напишатъ бюлетинитъ. Така щото, особената комисия това нѣщо най-точно е провѣрила и намѣрила, че бюлетинитъ сж най-правилно прочетени и резултатътъ точно отбѣлзанъ въ прѣброителнитъ листове, тѣй щото, нѣма никаква прибавка на гласове.

Тъзи данни смѣтахъ за нужно да съобща на почи-таемото Народно Събрание, за да види, че отъ анкета по избора нѣма нужда и че ти нѣма да даде онзи резултатъ, който може да се очаква. Твърдѣ е възможно, ако се анкетира и вслѣдствие на анкетирането изборътъ се касира, да не дойде г. Серафимовъ и другитъ — вие знаете, че при промѣнението на правителството, много нови кандидати се явяватъ, — но изборътъ нѣма да има таково значение, каквото когато се избира нѣкой въ качеството си на опо-зиционеръ.

Драганъ Цанковъ: Най-голѣмата длъжностъ на едно правителство, а особено на едно Народно Събрание е да възпитава народа политически, да се грижи най-много за него. Вие сега чухте отъ изложението за тѣзи избори — азъ не обръщамъ внимание тамъ, че е писалъ нѣкой прѣд-ставител на друга държава, то е едно нѣщо, което никой не го вѣрва: не е толкозъ ахмакъ да пише тѣзи работи, — чухте двѣ нѣща, на които трѣбва да обърне вни-мание както Правителството, така и Народното Събрание. Тия двѣ опасни нѣща, двѣ развращающи нѣща за изборитъ, сж намѣсата на полицията, на администрацията и подкупа. Е добръ, вие чухте, че намѣса отъ администрацията е имало; имало е и подкупъ. Истина е, че туй е мжно да се изпита, но се е имало. Азъ бихъ молилъ г. г. избранитъ да се съгласятъ за една анкета; то е хубаво нѣщо, защото туй ще даде причина, ако е истина, че е имала намѣса адми-нистрацията, да е заплашвала народа, ако сж ходѣли око-

лийскитъ началникъ и стражаритъ прѣди избора, пакъ трѣбва да се касира, за да разумѣе народътъ да не слуша вече администрацията и полицията кого трѣбва да избира. Макаръ да не е било въ изборното мѣсто, нека бжде единъ мѣсець по-напрѣдъ, да разумѣе народътъ, че ако отиде администрацията, полицията или министерътъ, да го не слушатъ, защото, ако има такива нѣща, изборътъ ще се касира. Затуй бихъ молилъ, ако желаятъ доброто на Българския народъ, на Българската държава и полити-ческото възпитание на народа, да се съгласятъ за анкета и, ако има такива нѣща, нека се касира.

Ей го, каквото имаше да ви кажа.

Прѣдсѣдателствующий Василъ Кжнчовъ: Г-нъ Петъръ Станчевъ има думата. (Петъръ Станчевъ: Отказвамъ се.) Г-нъ Серафимовъ има думата. (Константинъ Серафи-мовъ: Отказвамъ се.) Тогава нѣма кой да говори. Ще по-ложатъ на гласуване изборитъ, станали въ Казанлъжската околия.

Най-напрѣдъ има едно прѣдложение за анкета и второ, прѣдложение на комисията за потвърждение на изборитъ. Ще туря най-напрѣдъ на гласуване прѣдложението за анкета.

Онѣзи отъ г. г. прѣдставителитъ, които сж съгласни да се направи анкета по тѣзи избори, да си вдигнатъ ржката. (Меншество.) Не се приема.

Турямъ на гласуване рѣшението на провѣрочната ко-мисия да се потвърдятъ тѣзи избори. Онѣзи отъ г. г. на-роднитъ прѣдставители, които сж за това рѣшение, да вдигнатъ ржка. (Волшинство.) Изборитъ въ Казанлъжската околия се потвърждаватъ. (Нѣкой отъ прѣдстави-телитъ: Г-не прѣдсѣдателю! Дайте 5 минути отидихъ!)

Давамъ 5 минути отидихъ.

(Слѣдъ отидихъ.)

Прѣдсѣдателствующий Василъ Кжнчовъ: (Звъни.) Засѣданieto се продължава.

Г-нъ Урумовъ има думата да докладва избора, станалъ въ Айтоската околия.

Докладчикъ Апостолъ Урумовъ: Г-да народни прѣд-ставители! Айтоскиятъ изборъ бѣше по-рано даденъ на г. Влайкова да го докладва, но понеже той е измѣвилъ своето мнѣние за избора, заради туй го прѣдаде на мене да ви го докладвамъ.

Айтоската околия избира единъ прѣдставителъ и е раздѣлена на двѣ секции. Изборътъ е станалъ въ Айтоската секция и въ Дискотненската секция.

Въ Айтоската секция се е започналъ изборътъ точно въ часътъ 7 и е свършенъ въ 6 ч. Отъ 3.143 избиратели, гласоподавали 1.599, отъ които 669 за г. Желча Желѣ-зовъ, 365 за Д-ръ Милкова, 366 за Петра Шоповъ и др. Прѣзъ врѣме на гласоподаването е имало малко нѣщо сму-щение, вслѣдствие на което прѣдсѣдателътъ на бюрото билъ заставенъ 3—4 пжти да излиза за да прѣдварди смущението и да го прѣкрати; така щото, на 3—4 пжти е изгубено по 3—4 минути. Освѣнъ тѣзи малки нередовности, други не е имало. Не е имало така смъщо дадени заявления прѣзъ течението на избора. Когато се е провѣрило колко бюлетини

сж пуснати и колко карти и кога се е направилъ протоколътъ, подписалъ се е при особено мнѣние само единъ отъ членоветъ, а всички други сж съгласни, че изборътъ въ тая секция е станалъ при редъ, какъто се изисква, въобще, че изборътъ е правиленъ и редовенъ. Подиръ 3 дена този, който се е записалъ при особено мнѣние, дава писмено своето особено мнѣние, което има слѣдующето съдържание. Той казва въ своето особено мнѣние, че изборътъ е захваналъ малко нѣщо по-късно, отколкото трѣбвало споредъ закона, именно, захваналъ въ 8 ч. и нѣколко минути. Така щото, той счита, че изборътъ е неправиленъ само на туй основание и че е нарушенъ избирателниятъ законъ. Второ, че е имало стълкновение между нѣкои избиратели вънѣ и понеже това стълкновение е прѣдизвикало да излѣзе прѣдсѣдателятъ на бюрото за по нѣколко минути, за да успокоява избирателитъ, съ туй се изгубили нѣколко минути, а съ това не се е допуснало на нѣколко души избиратели да дадатъ своя гласъ, слѣдователно, лишени сж отъ своето изборно право. На трето мѣсто се оплаква пакъ, че дѣйствително прѣдсѣдателятъ изгубилъ на 3 пѣти по 10—15 минути, безъ да остави свой замѣстникъ, и къмъ 5 ч. и 45 м. започнали отново да гласоподаватъ гражданитъ на гр. Айтосъ, но като стигнало часа 6, той билъ прѣкратилъ гласоподаването. Тѣзи сж нарушенията, които сж му послужили да се запише при особено мнѣние, и той счита, че цитиранитъ тия нарушения сж отъ естество да опорочатъ избора и иска касирането на избора, както и другитъ контестатори, които сж подали контестации за първата и втората секции. Считаъмъ не за излишно да явя на Народното Прѣдставителство, че по тѣзи оплаквания, по тѣзи факти и обстоятелства, които сж обозначени въ особеното мнѣние на члена на бюрото, никакво оплакване не е имало отъ гражданитъ при първата секция. Контестацията, за която споменахъ, тоже указва на тия факти и обстоятелства, които се посочватъ въ особеното мнѣние на този членъ на бюрото. Независимо отъ тѣзи факти, които сж посочени въ особеното мнѣние на члена на бюрото, въ контестацията се казва още и туй, че нѣкой близки приятели и роднини на г. Желѣзова сж подкупвали избирателитъ, като посочватъ даже, че чичото или братята на избрания народенъ прѣдставител сж дали на нѣколко души селяни, на едни 4—5 л., а на други — нѣколко крини жито или брашно. Посочватъ на три случая за подкупъ и казватъ, че съ подкупването на трима души изборътъ е опороченъ и считатъ, че не е изразена народната воля, и вслѣдствие на това, искатъ касирането на избора. Туй е въ първата секция.

Въ втората секция изборътъ е захванатъ така сжщо часътъ въ 7 и свършенъ въ 6 ч. и 40 м. Гласоподавали сж 1.486 избиратели по списъцитъ, а въ кутитъ сж намѣрени 1.488 избирателни карти. Резултатътъ, като сж прѣброили бюлетинитъ, излѣзълъ, че г. Желѣзовъ е получилъ 520 гласа и г. Шоповъ — 726. Споредъ дневника, не е имало никакви нередовности; пѣма въ тая секция нито единъ членъ на бюрото да е записанъ при особено мнѣние; забѣлѣжено е, че при редъ и тишина е извършенъ изборътъ.

Контестация е послѣдвала и по избора въ тая секция. Тя е подписана отъ 37 души. Съдържанието на тая контестация е, че било промѣнено изборното мѣсто: вмѣсто да стане изборътъ въ общинското управление, споредъ обявлението, станалъ е въ общинското училище. На второ мѣсто указватъ, че и въ тая секция е имало подкупи, като се указватъ пакъ на 2—3 случая; посочватъ нѣкои приятели и роднини на Желѣзова, които сж давали по 1—2 л. или по нѣкоя крина храна, и считатъ, че даденитъ 1—2 оки брашно и 5 л. на нѣкои хора сж измѣнили волята и желанието на избирателитъ, и, слѣдователно, като не е изразена истинската воля на населението, опороченъ е изборътъ, и искатъ касирането. За установяването на тия факти, като нѣматъ никакви доказателства, искатъ анкета за да се провѣри, че дѣйствително това е тѣй.

Комисията като разгледа изборнитъ книжа, като взе въ съображение, както особеното мнѣние на члена на бюрото, така сжщо и контестациитъ по избора въ първата и втората секции, намѣри, че може да се говори туку само за моралната страна на избора, касателно за този въпросъ, дали има подкупи, или не. Обаче, не можемъ да се впускаме ние въ издирване, дали е имало подкупъ, или не, защото, прѣди всичко, не е възможно да се установи фактътъ. У насъ, г-да прѣдставители, извѣстно ви е, че законитъ за прѣщаватъ да се питатъ хората за прѣстѣпления, които сж извършили. Какъ ще запитаме, напр., г. Желѣзова, дали е подкупвалъ, или не, и онзи, който билъ подкупенъ, дали защото е получилъ подкупъ е отишълъ да гласоподава за този човѣкъ, който е далъ подкупъ? Нѣщо запрѣтено отъ законитъ. Така щото, ние не можемъ да се доберемъ до истината, дали има подкупъ, или не. А има заинтересовани хора, които ще кажатъ, може би, че сж чули или видѣли, когато г. Желѣзовъ или неговитъ приятели сж дали по нѣкой левъ за да услужатъ нѣкому. Водима отъ тия съображения, комисията счете, че не може да има никакво значение това и не трѣбва да се прави никаква анкета за констатирването на тия обстоятелства.

Касателно другитъ пунктове въ особеното мнѣние и въ контестациитъ, комисията намѣри, че нѣматъ никакво значение. Заради туй тя счете, че изборътъ е станалъ редовенъ, при изискуемитъ условия отъ избирателния законъ, и че прѣдставителятъ, който е между насъ, е изражение на народната воля, и моли Народното Събрание да утвърди избора. Разликата е въ 180 гласа. (Д-ръ Никола Геннадиевъ: Позволѣте — името на члена, който е на особено мнѣние?) Той е Кжрелисийски. (Д-ръ Никола Геннадиевъ: Кога е дадено туй особено мнѣние?) 3—4 дена по-късно. (Д-ръ Никола Геннадиевъ: До кого е изпратено: до прѣдсѣдателя на Събранието, или до прѣдсѣдателя на секцията?) Азъ казахъ още по-напрѣдъ, че дѣйствително въ протокола единъ отъ членоветъ на бюрото е казалъ, че остава на особено мнѣние, безъ да каже въ какво се състои неговото особено мнѣние, и едва на 3 февруарий е написано, а споредъ плика, приложенъ къмъ особеното мнѣние, е подадено на 4 февруарий. (Иванъ Московъ: Самъ ли го е написалъ, или сж му го

написали други?) Не знам дали е грамотенъ, но отъ подписа и почерка вижда се, че не го е написалъ самъ.

Тодоръ Влайковъ: (Отъ трибуната.) Г-да народни прѣдставители! Азъ бѣхъ докладчикъ по този изборъ и, когато да се приеме въ комисията, азъ се колебаехъ на какво да се рѣша. Комисията прие да се утвърди. Отпослѣ, като се вгледахъ пакъ въ работитѣ, които се излагатъ по този изборъ, дойдохъ до убѣждение, че има нужда да се направи една анкета, за да се провѣрятъ нѣкои факти, поради които този изборъ може да се счита опороченъ, ако тѣ сж вѣрни. И заради това азъ се отказахъ отъ доклада на избора и се даде на другъ докладчикъ. Тукъ искамъ да прѣдставя ония мотиви, които ме довеждатъ до мисълта, че трѣбва да се иска анкета по този изборъ.

Много отъ фактитѣ, които се указватъ въ контестаціитѣ, не сж важни, нѣматъ значение такова, щото отъ тѣхъ да може да се сѣди, че е нарушена, че е отнета свободата на избирателитѣ да проявятъ така или иначе своята воля. Има единъ фактъ, който, ако искаме точното изпълнение на закона, е доста важенъ. Това е промѣнението на избирателното мѣсто въ една отъ селскитѣ секции. Но азъ не го считамъ за така важенъ и сериозенъ, щото отъ него да се мисли, че се е измѣнилъ резултатътъ на избора. На другъ единъ фактъ ще се спра азъ, който е указанъ и въ особеното мнѣние на единъ отъ членоветѣ на бюрото и въ една отъ контестаціитѣ отъ 112 айтоски избиратели, и това е указанието, че изборътъ въ Айтоската секция се е прѣкратилъ въ 6 ч. Малко прѣди туй врѣме сж били започнали да гласоподаватъ повторно избирателитѣ отъ гр. Айтосъ, защото, както се вижда по буквата, трѣбвало е да гласоподаватъ най-напрѣдъ. Гласоподавали сж колкото е имало; явяватъ се още избиратели — много или малко не знамъ — започватъ да гласоподаватъ, дохожда 6 ч., изборътъ се прѣкрятъва и останалитѣ избиратели не сж гласоподавали. Въ дневника се указва, че изборътъ е прѣкратенъ въ 6 ч., но не е указано, че това е станало, защото не е имало избиратели, както е указано въ много други дневници. Това нѣщо го нѣма. Въ особеното мнѣние тоя фактъ е указанъ, като е забѣлѣзано, че доста избиратели сж останали безъ да иматъ възможность да гласоподаватъ. Този сжщиятъ фактъ е указанъ пакъ, между многото други, и въ контестаціята отъ тѣзи 112 души айтоски избиратели. Тамъ е казано, че доста избиратели не сж гласоподавали. (Чете.) „А тѣзи послѣднитѣ“ — избиратели отъ гр. Айтосъ — „се лишиха отъ възможността да упражнятъ правото си. Доказателство на това служатъ самиятъ дневникъ на бюрото и тукъ приключенитѣ карти на избирателитѣ негласоподававши.“ Карти, обаче, нѣма. Разликата между гласовѣтѣ, които е получилъ избраниятъ прѣдставителъ и слѣдующитѣ подиръ него кандидати не сж много — сто и нѣколко гласа, — и възможно е да е имало въ това врѣме повече айтоски избиратели да искатъ да гласоподаватъ, а пъкъ отъ дневника виждаме, че отъ 800 и нѣколко избиратели сж гласоподавали само половината; значи, половината не сж гласоподавали; може би, ги е нѣмало, но възможно е отъ тѣхъ да е имало още

стотина да сж искали да гласоподаватъ. Тѣй щото, важно е да се установи този фактъ, дали наистина е имало стотина избиратели да гласоподаватъ, които сж искали слѣдъ 6 ч. да се продължи гласоподаването. И имали сж право споредъ закона, понеже е започнала една община, макаръ втори пътъ да гласоподава. Та, ако наистина се докаже, че е имало избиратели и че тѣзи избиратели сж били повече души, за това само бихме имали основание да искаме да се касира този изборъ, тѣй като отнето е правото на стотина или повече души избиратели да гласоподаватъ, които, може би, сж щѣли да измѣнятъ резултата на избора. (Страти Димитровъ: Колко души сж гласоподавали, г-нъ Влайковъ?) Отъ Айтоската община, която брой 1.497 избиратели, гласоподавали сж 717. Сега, възможно е да нѣмало повече да гласоподаватъ, но възможно е и да имало — кой знае, защото виждаме въ нѣкои селски общини, напр., Урумъ-Еникъйската, отъ 382 избиратели, гласоподавали сж 203 избиратели; виждаме нѣкои други малки общини, Малко-Чентелската, отъ 228, гласоподаватели 150 — повече отъ половината. Значи, има основания да се прѣдполага, че е имало още избиратели да гласоподаватъ и въ Айтосъ, понеже изборътъ е станалъ въ сжщия градъ. (Иванъ Московъ: Оня день стана изборъ въ София, и отъ 10.000 избиратели, гласоподаваха само 3.000!) Когато нѣма избиратели, тогавъ, да, но тукъ отъ самитѣ книжа се вижда, че е възможно да е имало избиратели, защото въ дневника не е казано, че изборътъ е прѣкратенъ въ 6 ч. по нѣмане на избиратели. Ако имаше, нѣма какво да се каже. Но дохожда, отъ една страна, единъ членъ отъ бюрото и казва тукъ, че имаше още избиратели; отъ друга страна, дохождатъ самитѣ избиратели и казватъ, че имаше избиратели — тѣзи 150 души, които сж прѣдставили картитѣ, макаръ че на картитѣ не отдавамъ голѣмо значение. Заради туй трѣбва да се види, дали дѣйстви-телно е спрѣно гласоподаването, при всичко че е имало да гласоподаватъ, или е спрѣно, че не е имало. Значи, това азъ считамъ, че е важенъ фактъ, който, понеже не е доказанъ, трѣбва да се докаже, дали е вѣренъ, или не е вѣренъ, и ако е вѣренъ, ще знаемъ какво да искаме по-нататѣкъ. (Димитъръ Ризовъ: Каква е разликата между гласовѣтѣ на двѣтѣ листи?) Разликата е 127. 1.189 гласа е получилъ г. Желчо Желѣзовъ, а 1.062 е получилъ г. Петъръ Шоповъ; значи, разликата е 127. (Йорданъ Теодоровъ: Колко души се тжжатъ, че не сж гласоподавали? — Докладчикъ Апростолъ Урумовъ: Нито единъ!) Такова нѣщо нѣма; тжжене отъ избиратели нѣма. Ако имаше нѣкои въ сжщия день да сж подали контестація, бихме имали право сега още да искаме касирането; но има тукъ една контестація отъ 112 души избиратели, които казватъ, че е имало още хора да гласоподаватъ. Кои сж били — не знамъ. Това е единъ фактъ, поради който азъ искамъ да се назначи анкета. Но ако бѣше само той, азъ може би не щѣхъ да настоявамъ непрѣмѣнно да се иска анкета, защото дѣйстви-телно тѣзи, които сж смѣтали, че имъ е отнето правото да гласоподаватъ, не сж постигнали точно тѣй, както би трѣбвало да постигнатъ. Тѣ веднага, щомъ се е прѣкратило гласоподаването, трѣбваше да подадатъ контестація и да кажатъ:

ние искаме да гласоподаваме, молимъ да ни се позволи. Но като прибавямъ това обстоятелство къмъ друго едно, което ще изложя по-нататъкъ, менъ ми се чини, че можемъ по-смѣло да настояваме да искаме анкета.

Това друго обстоятелство сж указанията за подкупитѣ, указания, които се срѣщатъ въ двѣ констестации отъ двѣ мѣста: едната констестация отъ айтоскитѣ избиратели, а другата констестация отъ селската секция въ с. Дискотна. Тѣзи двѣ констестации не сж еднакви. Въ едната се оказватъ едни факти, а въ другата се оказватъ съвършено други факти. Другитѣ факти нѣматъ нищо общо, за да се мисли, че сж се съгласили, както често пѣти се срѣща това, когато се правятъ констестации отъ 2 или 3 секции, съ съдържание, което дава да може човѣкъ да подозира, че сж съчинени на едно и сжщо мѣсто. Тукъ нѣма такова нѣщо, тукъ нѣма друго нищо общо мѣжду тия двѣ констестации, освѣнъ указанияето и въ двѣтѣ, че е имало подкупи. Въ едната отъ тия констестации сж указани не само лицата, които сж взимали подкупъ, но сж указани и лицата, които сж давали подкупъ, а има и имената на двама-трима свидѣтели, които сж видѣли това нѣщо. Азъ ще ви прочета самитѣ тия пасажѣ отъ констестацията, за да видите какви работи се оказватъ тамъ. Ето единъ: (Чете.) „Въ дворното мѣсто на училището, освѣнъ дѣто се правиха най-живи агитации съ кѣсане, смѣняване на бюлетини, но се раздаваха пари на избирателитѣ за да гласоподаватъ за кандидата на народната партия Желчо Д. Желѣзовъ. Прѣди избора нѣколко дена е обѣщавано и давано на избирателитѣ пари, брашно, храна и пр. само да гласоподаватъ за Желѣзова.“ Това въ общи думи, но по-нататъкъ: (Чете.) „Конкретно можемъ да посочимъ слѣдующитѣ факти: а) Вѣльо Желѣзовъ, чичо на кандидата Желѣзовъ, е далъ на 28 януарий тази година — дена на избора — 2 лева на Миха Чифчибашия, на Панайотаки Ивановъ отъ гр. Айтосъ въ присѣтствието на Стояна Тодоровъ Плотника и Василя Кузмановъ отъ гр. Айтосъ и Пули Недѣлчевъ отъ с. Къопеклий, Айтоска околия; б) кандидата Ж. Д. Желѣзовъ е далъ на Тодора Яневъ и Константина Велевъ отъ гр. Айтосъ по 1 л., да гласоподаватъ за него; в) братъ на Желѣзова, Гани Д. Желѣзовъ, на 21 януарий, тази година, е далъ 50 ст. и 4 оки брашно на Андона Славовъ отъ гр. Айтосъ, за да гласоподава за брата му, Тодоръ Яневъ, Константинъ Велевъ и Андопъ Славовъ сж изповѣдали горното прѣдъ Пеня Христовъ отъ гр. Айтосъ и много други, които ще се откриятъ прѣдъ анкетата. Всички тѣзи подкупи и обѣщания сж извѣстни на всички ни. Една анкета ще хвърли свѣтлина върху безнравствената страда на избора; съ анкета ще се установятъ такива подкупи, които никѣдъ другѣ по свѣта не сж ставали.“ Значи, тѣ указватъ на нѣколко конкретни факта, указватъ, че е имало нѣкои други факти, които отъ анкетата може да се установятъ. Тукъ може би подкупитѣ сж на дребно и може би да се оспорва още, че сж дадени по 2 л. или 4—5 оки брашно, но въ другата констестация има по-крупни подкупи, които може да измѣнятъ резултата, ако се докаже, че тия факти сж вѣрни. Ето ги какви сж: (Чете.) „Измамата, лъжата, заплашването, подкупитѣ и

обѣщанията бѣха на върха на апогеята си. Намъ не ни бѣ възможно да схванемъ всички случаи, за да ги възпроизведемъ тукъ. Мислимъ, че ще е достатъчно, ако изтъкнемъ факта, дѣто бащата на кандидата Желѣзовъ, е далъ 5 напалеона на Ибряма отъ с. Дуганъ-каля, за да докара селянитѣ си, да гласоподаватъ за Желѣзова.“ Значи, даватъ се пари на единъ, види се, селски водителъ, за да доведе цѣлото село да гласоподава. (Продължава да чете.) „На повече отъ половината отъ селянитѣ отъ с. Гюдженлеръ, Айтоско, е обѣщано по 2 крини храна, ако гласоподаватъ за Желѣзова. Сжщиятъ Димо Желѣзовъ раздавалъ по 2—5 л. на селянитѣ отъ с. Богазъ-дере, за да гласоподаватъ за сина му. И колко други още подкупи има, но твърдѣ мѣчно могатъ да бждатъ достояние на всички. Обаче, една анкета ще е въ положение да разоблачи самата дѣйствителностъ; резултатътъ ще е, че съ пари е произведенъ изборътъ въ нашата околия за въ полза на народната партия.“ Това сж фактитѣ.

Досега, г-да прѣдставители, ние се срѣскахме повече съ факти, опозоряющи изборитѣ, отъ малко по-друго естество; ние се срѣскахме съ шайки, съ насилията отъ страна на полицията, осжждахме тѣзи работи и искахме било анкета, било касирането на извѣстенъ изборъ. Не ще и дума, че онѣзи работи сж такива, които могатъ да измѣнятъ резултата на избора, тѣ сж важни, че могатъ да изнасятъ избирателитѣ, че могатъ да имъ отнематъ правото да упражнятъ волята си, но съ подкупи не бѣхме се срѣщали. Не ще и дума, че подкупитѣ сж сжщо важно дълбоко опозоряюще срдѣство, каквито сж и другитѣ; тѣ въ основата си опозорватъ избора, защото едната страна захваща да си служи съ срдѣство отъ неравно естество. Нѣма нужда да се разправя какво значи подкупъ, но ми се струва, че подкупитѣ не могатъ да иматъ еднакво значение за изборитѣ, както другитѣ факти, съ които сме се срѣщали до сега. Нѣщо повече. Ако вземемъ да гледаме на социалното значение, което иматъ едниѣ или другитѣ факти, менъ ми се чини, че много е по-важно, много е по-безнравствено първото срдѣство, подкупътъ, отколкото другитѣ — шайкитѣ и насилията отъ страна на полицията, защото шайкитѣ, додѣто ги има, дотогава вселяватъ страхъ, и, когато има добросъвѣстна полиция, никой нѣма да се бои отъ тѣхъ; полицията може да изнася волята на избирателитѣ, само когато централната властъ иска, но при една добросъвѣстна централна властъ нѣма да има полиция, която да влияе по такъвъ или другъ начинъ на избирателитѣ, и, слѣдвателно, могатъ да се прѣмахнатъ тѣзи полицейски срдѣства; но подкупитѣ могатъ да дѣйствуватъ и при най-добросъвѣстнитѣ правителства, защото дѣйствуватъ неусѣтно; тѣ сж отъ по-голъмо значение, тѣ сж по-голъмо социално зло, отколкото другитѣ, още повече, че тѣ дълбоко деморализиратъ избирателитѣ. И затова трѣбвало би да искаме, когато има доказателства, че тукъ-тамъ сж дадени подкупи, да се изслѣдатъ тия работи и ако се докаже, че сж вѣрни, да искаме касирането на избора, както затова, че въ дадения случай волята на избирателитѣ не е изразена свободно, така и да се повлияе възпитателно и върху бждѣщото

поколение. Нека да се знае, че не могат да се считат за законни и правилни едни избори, които сж произведени съ подкупни!

Та, като имамъ тѣзи съображения прѣдъ видъ и като имамъ прѣдъ видъ, че въ дадения случай разликата на гласовѣтъ между избрания г. Желѣзовъ и този, който е пропадналъ, не е голѣма—120 гласа е, и че тази разлика, слѣдователно, би могла да бѣде свършено друга, ако нѣмаше, отъ една страна, фактътъ, че е отнето правото на нѣколко избиратели да гласоподаватъ — да допуснемъ даже, че не сж били 100, а 50—60 души,—като е прѣкратенъ изборътъ въ 6 ч., и, отъ друга страна, че е възможно да е имало подкупни, като сж били подкупвани цѣли села, както е въ случая съ дадениятъ 5 наполеона, възможно е, като сж давани и по 2—3 л. на избирателъ, да сж доведени 100-тина избиратели, които по тоя начинъ да сж изнамени да гласоподаватъ за избрания, когато, ако не е имало това, или никакъ не сж цѣли да гласоподаватъ, или пъкъ цѣли сж да гласоподаватъ за свършено друго лице, а въ такъвъ случай би билъ другъ резултатътъ, и понеже не може да се смѣтатъ за доказани тѣзи работи, а само е указанъ пхтътъ, по който може да се изслѣдватъ, то за да се разясни истината и за да се докаже, дали сж вѣрни, или не—защото ако сж вѣрни може да се вземе свършено друго рѣшение, — азъ прѣдлагамъ по този изборъ да се назначи анкета.

Манолъ Златановъ: Моли да се прочете една телеграма, която е получена днесъ.

Докладчикъ Апостолъ Урумовъ: Г-нъ Влайковъ отдава особено значение на двѣ обстоятелства. Първо, че въ дневника е отбѣлзано, какво изборътъ е прѣкратенъ точно въ 6 ч. И въ заявлението се казва сжщото, само че въ протокола не е указано, че при липсата на избиратели е станало това, и оттамъ вади заключение, че би трѣбвало да има избиратели и че съ прѣбрятването на избора сж отнети правата на избирателитъ да дадатъ гласа си, и отъ това слѣдвало, че изборътъ е опороченъ. Прѣди всичко, менъ ми се струва, че въ всичкитъ дневници на изборитъ, които досега разгледахме, никѣдъ не е отбѣлзано, че не е имало избиратели, които да искатъ да се продължи отъ 6 ч. на послѣ, та затова точно въ 6 ч. се прѣкратилъ изборътъ. За установяване на това нѣщо, менъ ми се струва, нѣма защо да споменавамъ други избори, освѣнъ да припомнимъ, че прѣди малко разгледахме Казанлъшкия изборъ, и тамъ видѣхме, че въ протокола на една отъ секциитъ бѣше казано, че въ 5 ч. е прѣкратенъ изборътъ, и Народното Събрание, като знаеше, че въ 5 ч. е прѣкратенъ изборътъ и че заради туй нѣщо нѣмаше дадена контестация, въ която да се казва, че вслѣдствие на това сж били отнети правата на нѣкои избиратели, потвърди избора. Естествено е, че ако въ Казанлъшкия изборъ погледнахме по такъвъ начинъ, на това обстоятелство не можемъ по този изборъ да погледнемъ друго-аче, освѣнъ както и по другитъ. Но за да се убѣди Народното Събрание, че дѣйствително не е имало никакви избиратели, когато прѣд-

сѣдателятъ на бюрото е прѣкратилъ избора, ще ви прочета една телеграма, която се получи днесъ отъ члена на сжда Каваловъ, който е билъ прѣдсѣдатель на секцията и която телеграма е отправена до г. прѣдсѣдателя на Народното Събрание. (Чете.) „По изричното желание на Желча Желѣзовъ ви явявамъ, че гласоподаването въ избора, 28 януарий, първа Айтошка секция, е прѣкратено 6 ч. вечерътъ по отсъствие на избиратели.“ Така щото, онуй съмнѣние, което може да се породи отъ изражението въ дневника, че въ 6 ч. точно е прѣкратенъ изборътъ, изчезва отъ тая телеграма, която е изпратена отъ прѣдсѣдателя на бюрото.

Касателно втория пунктъ, азъ казахъ, какво е било мнѣнието на комисията и защо, именно, туй обстоятелство го счете за не толкова важно. Казахъ, че комисията гледаше на този въпросъ, като имающъ значение само за моралната страна на избора, а не като обстоятелство, което може да го опорочи, и, слѣдователно, да се иска касирането му. Щомъ като е така, г-да, анкетата, като ще провѣрва обстоятелства, имающи значение до моралната страна на избора, а не да опорочатъ самия изборъ, не може да има ти значение. Не можемъ да искаме заради това обстоятелство една анкета, защото, както казахъ и по-прѣди, туй обстоятелство е едно прѣстѣпно дѣяние, за което не може да цитаме нито онзи, който е далъ подкупа, нито този, който е получилъ подкупа; защото у насъ углавната процедура запрѣщава абсолютно даване въпроси и установяване обстоятелства, които изобличаватъ извѣстни лица въ прѣстѣпление. (Димитъръ Ризовъ: Ние не сме углавна процедура, а сме депутати!) Но въ всеки случай, трѣбва да се изслѣдватъ тия факти — но въ кръга на закона трѣбва да се изслѣдватъ. Туй е на първо мѣсто.

На второ мѣсто, мене ме фрапира друго едно обстоятелство, че и тукъ и при Казанлъшкия изборъ, както г. Кирковъ ни посочи, е играла парата. Той казва, че както Шипковъ, така и Папазовъ и Салабашевъ, сж давали пари, но че Папазовъ и Салабашевъ сж давали повече наполеони, отколкото Шипковъ, затуй и Шефкетъ-Бей казалъ да отидатъ да гласоподаватъ за Папазова и Салабашева, а не за Шипкова. Именно, това обстоятелство много го сочеша г. Кирковъ, че има извѣстно значение, като искаше анкета. Азъ нарочно обърнахъ внимание и видѣхъ, че г. Влайковъ гласува за утвърждението на избора. (Годоръ Влайковъ: Не е вѣрно!) Ако е така, оттеглямъ думитъ си.

Моето мнѣние и мнѣнието на комисията е, че тия обстоятелства, прѣди всичко, нѣматъ никакво значение, и още повече като такива, които по никой начинъ не може да се установятъ. Заради туй, поддържамъ мнѣнието, че не трѣбва да пращаме анкета, а да се потвърди изборътъ.

Цвѣтко Таслаковъ: Г-да прѣдставители! Почти става не нужно да се говори, слѣдъ като г. докладчикътъ направи тия обяснения. Но азъ считамъ за нужно да кажа, че дѣйствително твърденията на г. Влайкова сж прави, когато казва, че наистина насилиа ако сж станали, тѣ сж такива факти, които опорочаватъ избора. Той каза още по-голѣмъ фактъ, който сжщо опорочва избора, и то е подкупътъ.

Това го признавамъ, че ние съ подкупитѣ ще развратимъ българскитѣ избиратели и не ще можемъ въ бѣдѣ да ги заведемъ на урнитѣ безъ това. Но отъ друга страна, ще ви кажа примѣри даже, отъ които ще се убѣдите че подкупътъ никакво влияние не упражнява на избирателитѣ. Овзи избирателъ, който е твърдо убѣденъ да гласоподава за този или овзи кандидатъ, той ще ви вземе паритѣ, ще ги изпие и пѣма да гласоподава за когото му казвате, а ще гласоподава за когото си ще. Независимо отъ това, каква анкета ще пратите тукъ? Че кой е лудъ да ви каже, че е далъ или взелъ пари? Другъ бѣше въпросътъ, г-да прѣдставители, ако имаше съставени актове отъ властитѣ и ако такива актове имаше приложени тукъ къмъ изборното дѣло, за да се увѣрите, че е имало дѣйствително подкупи и че вслѣдствие на тия подкупи избирателитѣ сж дали своя гласъ не така, както сж искали по своята воля, ами друго-яче. Ами вие какъ ще докажете, дали избирателътъ, който е взелъ подкупъ, е послушалъ подкупника и е далъ вота си за него, или го е далъ за когото е искалъ? Не може да установите това, и затуй анкетата е ненужна. Заради туй пѣма защо да анкетираме тоя изборъ, и моля да се утвърди.

Прѣдседателствующий Василъ Кжичовъ: Има думата г. Кирковъ. (Нѣкои отъ прѣдставителитѣ: Да се гласува!)

Георги Кирковъ: Азъ не се очудвамъ, г-да, че отъ ваша страпа е тѣй голѣма бързината, по-скоро да гласувате. Напротивъ, азъ смѣтамъ, че е необходимо малко повече да се спре върху този изборъ, (Иванъ Московъ: Съгласни!) по съображения, които за васъ, г-нѣ Московъ, може би не важатъ. (Иванъ Московъ: Казахъ, съгласенъ съмъ!) Защото, казвамъ, ако ние минемъ мълкомъ такива факти, ако гледаме прѣвъ прѣсти, когато изборитѣ се печелятъ съ подкупи, това е една перспектива, прѣдъ която честнитѣ партии въ България трѣбва да се замислятъ.

Отъ изложението, което направи г. докладчикътъ, азъ мога да тегля едно заключение, което надали е въ полза, както на докладчика, тѣй сжщо и на комисията. И ако г. докладчикътъ е тълкувател на възраженията на комисията, то азъ много скърбя, че комисията е могла да се издигне до такъвъ единъ страненъ мораленъ възгледъ. Азъ казвамъ, че въ едно врѣме, въ единъ периодъ отъ живота на единъ народъ, когато полицията е овзи елементъ, който нарушава спокойствието на страната, който прѣчи за произнасянето на народната воля, въ такова врѣме ние можемъ, когато е въпросъ за избори, да ги касираме, като вземемъ за мотивъ, именно, намѣсата на полицията; но настѣжва моментъ вече, когато животътъ на единъ народъ почва да става по-спокоенъ, политическото устройство на страната по-стабилно, и тогава прѣчка за произнасяне волята народна не е полицията, а онази економическа зависимость, въ която се намира по-голѣмата частъ отъ народа. Азъ мисля, че единъ човѣкъ, който е економически силенъ, единъ човѣкъ, който е чифликъ-башия, който владѣе имоти въ една околия и на когото сж подданици хиляди изби-

ратели, пѣма нужда отъ полицията — достатъчна е тази економическа зависимость, въ която се намиратъ тия избиратели, за да ги накара да гласоподаватъ за него. (Апостолъ Урумовъ: Види се, работницитѣ на фабриктѣ гласоподаватъ за своитѣ господари!) Не тѣ, а селянитѣ, които сж въ економическа зависимость отъ лихваритѣ, сж принудени да гласоподаватъ за тѣхъ. (Г-нѣ Манолъ Златановъ възражава, но не се чува.) Ако вие продължавате да ми възражавате, съ това, може би, ще докажете, че кждѣ ва-шенско не е тѣй, но ще дойде единъ денъ това да стане и тамъ. (Апостолъ Урумовъ: Искаме да кажемъ, че това не е правило!) За случая казвамъ, че това е важно да се изтъкне, че економическата зависимость е отъ голѣмо значение, и, благодарение на тази економическа зависимость, хората отиватъ да гласоподаватъ за одного или другото. Не е вѣрно и не може да се говори, както г. Таслаковъ каза, че е достатъчно да ги убѣдишъ и да отидатъ за тебе да гласоподаватъ. Да, това може да се говори само на думи, но иначе става на дѣло, когато на избирателитѣ двѣтъ ржцѣ сж подъ камъка, когато избраникътъ имъ каже, че азъ утрѣ ще ви изрина, утрѣ ще ви продамъ кжцитѣ, ако не гласоподавате за мене.. (Цвѣтко Таслаковъ: И при все това пакъ гласоподавахъ за мене, когато имъ продавахъ кжцитѣ!) Вие не сте прѣвъ примѣръ, но не можемъ да сждимъ по васъ за това. (Апостолъ Урумовъ: Това е вѣрно за всичкитѣ околии!) Заради туй азъ ви помолихъ да се обърне внимание на този фактъ, и настоявамъ да се спре върху него. Фактитѣ, които приведе г. Влайковъ, ме наведоха на тази мисль, да се изкажа. Тѣ сж много ясни, и азъ ако искамъ да се спремъ, то е, че г. Влайковъ при едно по-внимателно, при едно по-безпристрастно гледане на въпроса се е отказалъ отъ първата си мисль и е можалъ да дойде до друга мисль много по-права. Той е заблѣжиль, че за този изборъ не може да се говори, че полицията се е намѣсила и е прѣчила, но че тукъ е играла извѣстна роль економическата зависимость, и затова той се отказва отъ своето мнѣние. Азъ ида съ своитѣ думи да подкрѣпя неговата мисль — и за мене туй именно е важно, — защото моята партия никога не си е служила нито съ полицията като васъ, всичкитѣ тукъ, нито си е служила съ подкупи, нито ще си служи. Затуй казвамъ, колкото повече отиваме нататкъ, толкова повече правствениятъ елементъ въ врѣме на изборитѣ ще се изтъква, и тогава ще видите, че изборитѣ ще се касиратъ само затуй, защото е имало подкупи и насилвания въ економическо отношение. Като намирамъ на тази мисль, азъ подкрѣпямъ г. Влайкова въ неговитѣ разсуждения и настоявамъ сжщо тѣй да се учреди една анкета по този изборъ, за да се изкара на мегданъ сжщото онова, което азъ искахъ да се изкара и по Казанлъшкия изборъ. И мисля, че съ това азъ не правя нито нѣкакво затруднение на Събранието, нито пъкъ нѣщо несправедливо противъ избраницитѣ имамъ. Азъ искамъ само да изтъкне тукъ, че у насъ почва отъ извѣстно врѣме полицейската намѣса да се замѣстя съ друга намѣса, която се гради върху економическата зависимость. Тя е много по-важна. Съображенията на г. Влайкова сж

сжщо и мои, а именно, че по тоя начинъ се разврътава политически населението, избирателитѣ се обръщатъ на избирателенъ добитѣкъ, който всѣки може да води къмъ урнитѣ; никой пакъ такива избиратели не могатъ да бъдатъ съзнателни. Но тежко и горко на тия свободолюбиви и честни партии, които ще отидатъ да дѣйствуватъ между такива избиратели. Съ това се усилява трудността на тѣхната задача, съ това се прѣчи на самия народъ да стѣпи въ правилния пътъ на своето политическо развитие. Това обстоятелство азъ издигамъ на особена височина, и затуй искамъ една анкета, за да се провѣри, за да се види, че тая изва започва вече да се развива и въ България.

Д-ръ Паскалъ Табурновъ: Г-да народни прѣдставители! Менѣ ми направи особено впечатление по този изборъ фактътъ, че г. Влайковъ, докладчикътъ, не се яви на трибуната, а се яви г. Урумовъ намѣсто него, и че отъ думитѣ, които се размѣниха между тия двама, едно нѣщо излѣзе на явѣ, че г. Влайковъ въ комисията още се е колебаелъ въ своето мнѣние, а сега отъ подробното изучаване на дѣлото дошълъ е къмъ противоположно мнѣние на онова, което е имала комисията и което мнѣние се изрази отъ г. докладчика. Слѣдователно, това сжщото лице, което е докладвало въ секцията избора, което го е докладвало и въ комисията, е на мнѣние противно на онова на болшинството на комисията. Какво ще кажемъ тогава за мнѣнието на тази комисия, която е изслушала доклада отъ едно лице, което още не си е било сформирувало едно мнѣние за самия изборъ? Слѣдователно, на рѣшението на комисията не може да се гледа, както гледахме на рѣшенията по другитѣ избори, издадени отъ комисията, щомъ докладчикътъ, отъ когото комисията е черпила свѣдѣния и опѣнка на доказателствата и фактитѣ, които излага, още не си е билъ сформиралъ окончателно мнѣнието. Слѣдователно, менѣ ми се струва, че мнѣнието на комисията не може да ни обвързва или да има това значение, което обикновено има.

Не ща да говоря нищо за подкупитѣ, за които доста се говори. Ще обърна вашето внимание, г-да, на единъ фактъ, който така бѣгло се спомена отъ г. Влайкова, който е на противно мнѣние съ комисията, именно, върху прѣмѣстването на помѣщението, дѣто станалъ изборътъ въ Дискотненската секция. Безспорно е, че законътъ е ясенъ въ това отношение, че комисията, която опрѣдѣля секцията, която опрѣдѣля членоветѣ, които влизатъ въ бюрото, тя е тази, която опрѣдѣля и мѣстото, дѣто ще стане изборътъ — помѣщението, кжщата, зданието. Това мѣсто, това здание се публикува въ обявлението, което се разпраца въ разни мѣста изъ околията или секцията. Такова мѣсто е било опрѣдѣлено и чрѣзъ това обявление, обнародвано въ Дискотненската секция. Какво виждаме отъ протокола? Че не е станалъ изборътъ тамъ, дѣто е било опрѣдѣлено отъ комисията, въ мѣстото, дѣто всѣки знаеше, че ще стане изборътъ. Това е единъ фактъ положителенъ, който се констатира отъ самия протоколъ. Защо е станало това прѣмѣстване въ деня на избора, не се знае. Но за да стане туй, трѣбва да е имало причина. (Нѣкой отъ прѣдстави-

телитѣ: Колко метра има отъ едното помѣщение до другото?) Не зная какво е разстоянието. Фактъ е, че нѣщо е накарало било прѣдсѣдателя, било тѣзи, които сж мислили да извлѣкатъ нѣкаква полза отъ това прѣмѣстване, да стане то. Ако бихме знаяли, че това е станало, за да не могатъ нѣколко избиратели да гласоподаватъ, щѣхме да искаме не анкета, а касиране. Защото, забѣлжете, г-да, че по единъ изборъ, дѣто има само 120 гласа разлика между единия и другия кандидатъ, не трѣбва да гледаме тѣй, както гледахме въ други, дѣто има по-голяма разлика и дѣто тая разлика произлиза отъ такива случайни нѣща, както въ настоящия случай. Но тукъ разликата е 120 гласа. Ако, казвамъ, бихме знаяли разстоянието между едното помѣщение и другото и че това прѣмѣстване е попрѣчило на нѣкои избиратели да гласоподаватъ, тогава нѣмаше нужда отъ анкета. Именно, анкетата ще констатира какво е разстоянието и дали това е влияло върху резултата на избора, имало ли е нѣкаква възможностъ, щото, ако това не станише, да гласоподаватъ 10, 20, 30 или повече избиратели. Трѣбва да знаете, че въ тази секция сж гласоподавали повечето турци, които много мжчно повѣрватъ, че не е това мѣстото, дѣто ще стане изборътъ, за което е по-рано обявено, а друго. Въ всѣки случай това е нарушение. Има ли нѣкакво значение, или не за резултата отъ избора — това ще се установи отъ анкетата. Не е това нарушение, като другитѣ, които сж посочени въ разнитѣ протести или контестации и за които нѣма никаква слѣда въ протоколитѣ. Не забравяйте, г-да, че когато се е говорило въ полза на нѣкой изборъ, макаръ контестацията да е указвала на нарушението, всѣкога се е казвало това отъ тѣзи, които сж поддържали мнѣнието за неопорочването, че понеже въ протокола нѣма никаква сѣнка на доказателства, нѣкакво начало на доказателства за онова, което се споменува въ контестацията, тя не се взема въ внимание. Но, въ дадения случай, за това нѣщо има слѣда въ протокола, пише се, че не е станалъ изборътъ, дѣто е казано въ обявлението, слѣдователно, това е твърдение не голословно, това е твърдение, основано на единъ фактъ, който е отбѣлженъ въ протокола. Какво значение е ималъ този фактъ за избора, ще видимъ отъ анкетата, която ще се назначи, ако се съгласите на това.

За второто нарушение, което е отъ най-важнитѣ, именно, за онова, за което се отнася телеграмата, която сега се прочете, фактъ е положителенъ, че въ протокола, когато той е съставенъ, единъ отъ членоветѣ на самото бюро е подписалъ при особено мнѣние, написалъ е, че не е съгласенъ съ онова, което се излага въ протокола. Не е указалъ въ какво се състои това особено мнѣние, но сжщото това лице отпослѣ го излага отдѣлно въ една отдѣлна книга. Вие знаете, г-да народни прѣдставители, че и сждитѣ когато рѣшаватъ едно дѣло — сждитѣ, които сж грамотни, които знаятъ какъ да напишатъ изведнажъ особеното си мнѣние, — и тѣ сами не написватъ въ момента, когато издаватъ рѣшенията, особното си мнѣние подробно, но забѣлжаватъ го само съ буквитѣ О М и отпослѣ сж задължени да напишатъ въ какво се състои тѣхното особено мнѣние. Това

нѣщо е направилъ и този членъ на бюрото, който, вѣроятно, не е билъ дотамъ грамотенъ, щото да може да изложи въ ясна форма оплакването, което е намѣрилъ, че трѣбва да се изложи, собствено, нарушението, което е станало. Но отпослѣ той го обяснява, и ние въ всеки случай нѣма защо да му не вѣрваме, когато се е подписалъ въ сжщата минута, когато е подписванъ протоколътъ, че е при особено мнѣние. И въ контестацията, която е дадена по-послѣ, контестация, подписана отъ 112 избиратели отъ Айтосъ, се твърди едно нѣщо, че въ 6 ч. се е прѣкъсналъ изборътъ, при всичко че е имало още около 200 души избиратели да гласоподаватъ. Истина ли е това, или не, не знаемъ. Фактъ е, че въ протокола има такава една забѣлѣжка, фактъ е, че 112 души се оплакватъ, фактъ е, че сж приложени картитѣ, и тѣзи карти може да ги нѣма при дѣлото, може да сж въ окръжната постоянна комисия, но въ всеки случай анкетата ще установи тѣхното количество и обстоятелството, дали щѣха да бждатъ дадени за противнитѣ кандидати. Нищо нѣма да се изгуби отъ туй, дѣто анкетата ще установи и този фактъ.

За забѣлѣзване е, обаче, едно обстоятелство, което се спомена и отъ г. Влайкова, че отъ 1.497 избиратели на Айтосъ, 700 и нѣщо сж тия, които сж дали гласа си. Това число прѣдставлява по-малко отъ половината избиратели. Който познава Айтосъ, който е отивалъ въ него, знае, че той е градъ, дѣто много е развито партизанството, дѣто почти всички отиватъ да гласоподаватъ. Отъ такъвъ единъ сгруппиранъ градецъ, дѣто партизанскитѣ страсти сж доста развити, дѣто е имало четири листи, да се приеме, че сж гласоподавали по-малко отъ половината избиратели — то е да се не познава тоя градецъ.

Никола Козаревъ: Има ли оплакване отъ нѣкои избиратели, че не сж гласоподавали?

Д-ръ Паскалъ Табурновъ: Има 112 души.

Докладчикъ Апостолъ Урумовъ: Въ деня на избора, докогато се е прѣкратило гласоподаването, никой не се е оплакалъ, че му е отнето правото да гласоподава!

Д-ръ Паскалъ Табурновъ: Азъ не твърдя туй. Азъ казвамъ, че въ контестацията казватъ това.

Докладчикъ Апостолъ Урумовъ: Тѣ не казватъ, че не сж гласоподавали. Ето какво казватъ.

Найчо Цановъ: Г-нъ Урумовъ! Нека говори! Като докладчикъ, нѣмате право да го прѣкъсвате!

Д-ръ Паскалъ Табурновъ: Значи, да се прѣдполага, че само половината отъ гражданитѣ сж гласоподавали, това е невъзможно за този, който познава града. Ще ви укажа, г-да прѣдставители, и на това обстоятелство, че въ послѣднитѣ избори, дѣто не е имало такъвъ напливъ отъ избиратели, дѣто не е имало освѣнъ двѣ листи, тамъ за г. Симеонова сж гласоподавали отъ града около 1.000 избиратели. Значи, ако тогава при по-малко листи, при по-малкъ напливъ на избиратели сж гласоподавали толкова, твърдѣ е

вѣроятно — азъ не казвамъ положително, — твърдѣ е вѣроятно, че щѣло е да има сега повече отъ 700 души да искатъ да гласоподаватъ по настоящитѣ избори. Какво значение може да има телеграмата, която ни се прочете? Туй е много интересно и любопитно, че въ този моментъ се получава такава една телеграма — до кого адресирана не зная, — подписана отъ прѣдсѣдателя на бюрото по изричното желание или по настоятелното искане — не знамъ какъ се казва въ нея — на г. Желѣзова. Този изборъ, г-да прѣдставители, стана вече 5—6 засѣдания е на дневенъ редъ, и удивително, че тази телеграма досега не е пристигнала. Този, който се интересувалъ тази телеграма да дойде, не зная защо не се е постаралъ да я получи и да я прѣдстави въ бюрото по-рано. Прѣди всичко, не знаемъ, е ли тази телеграма дѣйствително подписана отъ прѣдсѣдателя на бюрото, или не. Какъ така, въ момента, когато ще се разглежда изборътъ, да се прѣдстави една телеграма съ карандашъ написана и подписана отъ прѣдсѣдателя на бюрото! Не знаемъ и това, дали прѣдсѣдателятъ на бюрото, за да оправдае себе си, че е прѣкратилъ избора въ 6 ч., е далъ такава телеграма. Тя не може засега да влияе върху нашето рѣшение, а тя ще влияе, може би, тогава, когато ще се изпитатъ между другитѣ лица и лицата, които иматъ най-голѣмъ интересъ да твърдятъ това, което се твърди въ телеграмата, когато ще се разпита и самия прѣдсѣдатель на бюрото.

Не е вѣрно, че въ всички протоколи, които досега сж четени, че прѣдсѣдателитѣ на бюрата не сж споменували въ протоколитѣ причинитѣ за прѣкъсването на гласоподаването. Тукъ е писано въ протокола така: „Прѣдсѣдателятъ обяви, че се прѣкъсва изборътъ“; значи, инициативата иде отъ прѣдсѣдателя, който обявява, че не може по-нататкъ да се гласоподава. Той, може би, така е мислилъ, така е разбиралъ закона, че не може да се гласоподава повече отъ 6 ч. За противното на това имаме, като доказателство, особеното мнѣние и контестацията, която говори за обратното. Значи, отсъствието на казване въ протокола за причинитѣ на спирането на гласоподаването е доказателство, че такова е било мнѣнието на прѣдсѣдателя, че 6 ч. настъпи ли, трѣбва да се прѣкрати изборътъ. Така щото, телеграмата не може да има никакво значение; тя не може да влияе върху нашето рѣшение.

Г-да народни прѣдставители! Ако азъ настоявамъ и ви моля, да приемете да стане анкета, искамъ го не заради туй, да стане поучително нѣщо за населението, а за да се види, дали тия факти сж истински, или не; а че тѣ сж до нѣидъ вѣрни, имаме доказателства въ дѣлото по избора — не сж голословни. Ако се назначи анкета, никой нѣма да изгуби отъ това: нито избирателитѣ, които ще разбератъ, че ние почитаме тѣхното мнѣние и се вслушаме въ тѣхнитѣ оплаквания, нито Камарата, която иска да се намиратъ въ нейната срѣда само прѣдставители, нито пѣкъ избраниятъ, който чрѣзъ анкетата ще санкционира още веднажъ избора си.

Азъ ви моля заради това, да се съгласите съ мнѣнието на тѣзи, които искатъ анкета.

Манолъ Златановъ: Позволѣте ми да кажа само дѣти думи за дѣйствиата на провѣрочната комисија. Тая телеграма, какъ е попаднала въ рѣцѣтъ на комисијата, азъ не знамъ. Днесъ се получи. Кой я искалъ, тоже не знамъ. Телеграмата е получена. Азъ не съмъ я искалъ; нито въ комисијата се е възбуждалъ въпросъ, да се иска — другъ е взелъ инициативата да дойде такова свѣдѣние въ Събранието. Сега, ако туй е важно да се установи, трѣбва да се признае, че не е по надлежния редъ установено. Не знаемъ даже дали същото лице е подало телеграмата. Това е, което имамъ да обясня на г. Табурнова, който засегна дѣйствиата на комисијата. Комисијата не е искала телеграмата.

Димитъръ Петковъ: Г-да прѣдставители! Струва ми се, че ние правимъ какъ излишенъ въпросъ, за да протакаме засѣданieto. Даже и да не бѣше тази телеграма, за която каза г. Златановъ, менѣ ми се струва, че това не можеше да ни въздържа да приемемъ рѣшението на комисијата и да утвърдимъ избора. Защото не било казано изрично въ протокола, че въ 6 ч. се е прѣкратило гласоподаването, именно, защото нѣмало избиратели, това не може да послужи за основа да се касира единъ изборъ. Додѣто говорѣше г. Влайковъ съ своя откровенъ езикъ, азъ слушахъ съ внимание и видѣхъ, че той напираше най-много, както и г. Кирковъ, върху подекуитѣ; когато, обаче, дойде да говори г. Табурновъ, съ свойствения на адвокатитѣ езикъ, азъ започнахъ да гледамъ иначе на работата. Азъ мисля, че трѣбва да погледнемъ по правилно на работата и да не обръщаме внимание на всички тѣзи контестації, а да приемемъ мнѣнието на комисијата, да се утвърди изборътъ. Ето защо. Да ви кажа право, днесъ азъ видѣхъ, че комисијата е погледнала по-правилно на контестаціитѣ. Прѣди малко минахме единъ изборъ, дѣто комисијата, слѣдъ като прѣгледала контестаціитѣ, казва, че не би трѣбвало да се обръща внимание на тѣзи контестації, зарадъ туй, защото, тѣ идатъ слѣдъ 7-дневния срокъ, прѣдвиденъ въ закона, и защото се подаватъ отъ хора заинтересовани, които сж изгубили избора. И трѣбва да признаемъ, г-да прѣдставители, че нашитѣ хора се научиха да правятъ тѣзи хитрости, да правятъ контестації, когато изгубятъ избора, и се ще намѣрятъ 50—100 души, които ще бждатъ противъ избрания кандидатъ. Тѣзи нѣща, като ги знаемъ, азъ обръпахъ особено внимание на туй обстоятелство, че комисијата и въ по-прѣдишни нѣкои избори и въ сегашнитѣ, казва, че дѣйствително имало контестації, въ които се говори такова и такова нѣщо, но не би трѣбвало да имъ дадемъ такова значение, защото не сж заявени въ първия денъ на избора и, слѣдователно, трѣбва да гледаме на тѣхъ, както и трѣбва да се гледа — ясно, че тѣ сж дадени отъ извѣстни партизани, хора, които сж пропаднали.

Относително подекуитѣ, менѣ ми се струва, че това е единъ много мжченъ въпросъ за да се докаже. Г-нъ Кирковъ държа една много хубава рѣчь, но тя ще си има мѣстото, когато ние дойдемъ да прѣработимъ избирателния законъ и когато трѣбва да туримъ единъ членъ, че голѣмитѣ чифликчи нѣматъ право да бждатъ избираеми. Такова нѣщо,

не знай, дали може да се се приеме, но тогава може да си има мѣстото. Сега, обаче, защото е пропадналъ нѣкой си Къркелисийски — азъ познавамъ много добръ Айтосъ, познавамъ хората, защото съмъ ходилъ да агитирамъ тамъ, и увѣренъ съмъ, че избраниятъ господинъ, макаръ да не е мой партизанинъ, дѣйствително прѣдставлява избирателитѣ си, — та само зарадъ туй, че казалъ Къркелисийски или Шоповъ, че еди-кой си далъ подекупъ на нѣкого 2 л. или царвули, менѣ ми се струва, че Народното Събрание не трѣбва да обръща внимание. Ако има такова нѣщо нека дадатъ подекуитѣ подъ сждъ. Но вие виждате отъ контестаціята, че нѣма да се казва, че е възпрѣштитъствувано нѣкому, да земе участие въ избора. Отъ 1.500 души, казва г. Табурновъ, половината само сж взели участие, а вие виждате, че навсѣкждѣ е почти така. Въ Казанлъжската околия, напр., отъ 12.000 избиратели, 5.000 сж взели участие. Въ всички почти околии е така. Въ града че сж взели участие половината, трѣбва да вземете въ внимание и това обстоятелство, че сегашнитѣ избори се произведоха въ едно врѣме, когато имаше и студъ, и мразъ и н. т. Не можемъ да вземемъ и онова сравнение, на което г. Табурновъ намекна, че въ миналитѣ избори г. Фоти Симеоновъ получилъ 1.000 гласа. Не е вѣрно — получилъ е 900 гласа; но при онѣзи условия той можеше да получи 1.000 гласа и повече, защото тогава се правѣха изборитѣ лѣтно врѣме. И само това да ни послужи за основа, да назначимъ една анкета, за да се чува, че само правимъ анкети — това не е право, не е основателно.

На основание на всичко това азъ мисля, че Народното Събрание ще направи най-добръ, ако приеме, да се утвърди изборътъ. Казахъ, че избраниятъ не ми е партизанинъ, но виждамъ, че не е право да слушаме и да обръщаме внимание на всѣка една контестація, и много хубаво е направила комисијата, дѣто въ двата днешни избора виждамъ, че тя е обрнала по-малко внимание на контестаціитѣ.

Докладчикъ Апостолъ Урумовъ: Взехъ думата да обясня едно обстоятелство, което е спорно между нѣкои оратори. (Нѣ кой отъ прѣдставителитѣ: Стига! Да се гласува!) Ще кажа, какъ е забѣлѣзано въ протокола за прѣкратяването. Казано е така: (Чете.) „Гласоподаването трая непрѣкъснато до 6 ч. слѣдъ обѣдъ, когато прѣдсѣдателътъ обяви избирателното събрание за закрито“. Сега, никой тогава не е подалъ никакво заявление, че дѣйствително му е отнето правото да гласоподава. Между тѣмъ не се казва и въ контестаціята, че е отнето нѣкому правото да гласоподава, а тамъ ето какво е казано въ пунктъ пети: (Чете.) „Бюрото прѣкрати гласоподаването точно часътъ въ 6 послѣ обѣдъ, когато прѣдсѣдателътъ обяви изборното събрание за закрито. Въ протоколътъ не е обозначено, дали по нѣмане на избиратели гласоподаването е траяло само до 6 ч. послѣ обѣдъ. Въ случая бюрото наруши чл. 84 отъ избирателния законъ и пр.“ И въ особеното мнѣние така е казано, че не е обозначено. Най-послѣ, и въ особеното мнѣние да е казано, че е отнето правото на нѣкои избиратели, но никой отъ избирателитѣ не дохожда да го каже. Защо тогавъ да считаме, че той говори една истина, когато хората не го казватъ?

Вижда се от протокола по всичко, па и самитѣ констестатори казватъ, че дѣйствително не е имало хора, на които е било отнето правото да гласоподаватъ. (Д-ръ Паскалъ Табурновъ: За какво пишатъ, че сж пратили карти!) Нѣма никакви карти.

Още едно обстоятелство, г-да, за прѣмѣшването мѣстото за гласоподаване отъ общинското управление въ общинското училище. Вижда се по списъцитѣ, че всички села, които трѣбвало да отидатъ, сж отишли и сж гласоподавали. Менѣ ми се струва, че едно село, когато иде въ една избирателна секция да гласоподава, за него е свършено безразлично, къдѣ трѣбва да гласоподава: въ едно здание или друго. Така щото, това обстоятелство не може да има никакво значение.

Прѣдсѣдателствующий Василъ Кжнчовъ: Г-нѣ Д-ръ Милановъ има думата. (Д-ръ Кжнчо Милановъ: Отказвамъ се.) Г-нѣ Генадиевъ има думата. (Д-ръ Никола Генадиевъ: Отказвамъ се.) Г-нѣ Димчевъ има думата. (Василъ Димчевъ: Отказвамъ се.) Г-нѣ Желѣзовъ има думата. (Желчо Желѣзовъ: Отказвамъ се.)

Понеже нѣма кой другъ да говори по този изборъ, ще го положи на гласуване.

Рѣшението на провѣрочната комисия е: да се утвърди изборътъ. Има мнѣние, изказано отъ г. Влайкова и подкрепено отъ други г. г. народни прѣдставители — да се направи анкета по този изборъ.

Азъ турямъ на гласуване на първо мѣсто искането за анкета.

Който отъ г. г. народнитѣ прѣдставители е съгласенъ, да се направи анкета на станалия въ Айтоска околия изборъ, да си вдигне ржката. (Меншество.) Пада.

Който отъ г. г. народнитѣ прѣдставители е съгласенъ съ рѣшението на провѣрочната комисия, да се утвърди изборътъ, станалъ въ Айтоската околия, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Потвърдява се. (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Дайте 5 минути отидихъ!)

Давамъ 5 минути отидихъ.

(Слѣдъ отидихъ.)

Прѣдсѣдателствующий Василъ Кжнчовъ: (Звъни.) За сѣданието се продължава.

Има думата г. Урумовъ, докладчикътъ по провѣрката на изборитѣ, да докладва избора, станалъ въ Самоковската околия.

Докладчикъ Апостолъ Урумовъ: Г-да прѣдставители, въ тази околия се избиратъ двама народни прѣдставители; раздѣлена е на три секции: първата, Самоковската, въ гр. Самоковъ, втората въ с. Поповане и третата въ с. Вакарелъ. Въ първата, Самоковска секция не е указано въ дневника въ колко часа е почналъ изборътъ, но, по всеѣа вѣроятностъ, трѣбва да е започналъ въ часа, показанъ отъ закона, защото е споменато мимоходомъ, че всичко е станало точно споредъ закона. Така щото, трѣбва да се прѣдполага, че точно въ 7 ч. е захваналъ изборътъ. Свър-

шилъ се е въ 7 $\frac{1}{4}$ ч. Причината, за да се продължи, е тази, че въ 6 ч., когато трѣбвало да се прѣкрати, имало една община, която гласоподавала, и затова се продължилъ до 7 $\frac{1}{4}$ ч. Намѣрени сж въ кутиитѣ бюлетини 1.298 и толкова избирателни карти. Отъ бюлетинитѣ намѣрени сж: 681 за Георги Калинковъ, 467 за Бориса х. Сотировъ, 452 за Христа Петруновъ и 375 за Никола Антикаровъ. Прѣзъ деня на избора не е станалъ никакъвъ инцидентъ, който да наруши реда и тишината. Не сж подадени никакви заявления, нѣма така сжщо и констестации, постѣпили въ деня на избора.

Втората секция е била въ Поповане. Започнатъ е изборътъ въ 7 ч. и свършенъ точно въ 7 ч. Причината е пакъ сжщата, че е имало избиратели да гласоподаватъ слѣдъ 6 ч. Получили: Христо Петруновъ — 946 гласа, Никола Антикаровъ — 945, Георги Калинковъ — 325; всичко бюлетини, подадени за кандидатитѣ — 1.275. Тѣмко въ 6 ч. е постѣпило едно заявление, за да се прѣкрати гласоподаването, но понеже е гласоподавала Ярловската община, заради туй прѣдсѣдателътъ на бюрото е оставилъ безъ послѣдствие заявлението. Изборътъ е билъ миренъ прѣзъ всичкото врѣме. Не се е случило нищо, освѣнъ че още въ часа 9 Ярловската община искала да гласоподава първа — да прѣреди другитѣ общини. И понеже увѣщанието на прѣдсѣдателя не е било достатъчно, за да се отдрѣпне на страна, билъ е принуденъ да повика нѣколко души стражари и съ туй увеличилъ стражата. Това нѣщо е отбѣлжено въ протокола.

Третата секция е била въ Вакарелъ. Изборътъ е започналъ въ 7 ч. и свършилъ въ 6 ч. и 50 м. Тоже въ таа секция, понеже въ врѣмето, когато трѣбвало да се прѣкрати гласоподаването, имало още хора, които да гласоподаватъ, се допуснало да се продължи изборътъ още съ 50 минути отъ прѣдвиденото въ закона врѣме. Намѣрени карти въ кутията 692, бюлетини — 694; дѣйствителни счетени — 691 и недѣйствителни — 5. Получили гласове: Христо Петруновъ — 646, Никола Антикаровъ — 510, Георги Калинковъ — 41. Постѣпили сж три заявления въ течение на гласоподаването, съ които нѣколко души избиратели се оплакватъ, че имало нѣкаква шайка вжтрѣ, че се вжсали бюлетини отъ нѣколко избиратели и т. н., и прѣдсѣдателътъ на бюрото е забѣлжилъ въ дневника, че е удовлетворилъ исканията и оплакванията на избирателитѣ.

Слѣдъ нѣколко деня, именно, слѣдъ единъ мѣсець, сж постѣпили направо до прѣдсѣдателя на Народното Сѣбрание нѣколко констестации, но понеже тѣ не сж подадени въ срока, считамъ за излишно да ги докладвамъ. Вънъ отъ тѣзи констестации, понеже нѣма никакви заявления и понеже изборитѣ вървѣли и въ тритѣ секции редовно и мирно, комисията ги намѣри за редовно извършени и моли Народното Сѣбрание да ги потвърди.

Прѣдсѣдателствующий Василъ Кжнчовъ: Никой не иска думата по изборитѣ, станали въ Самоковската околия. Поставямъ на гласуване мнѣнието на провѣрочната комисия, което е, да се потвърдятъ тѣзи избори.

Които сж съгласни да се потвърдят изборитѣ, станали въ Самоковската околия, моля, да ся вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Потвърдяватъ се.

Има думата докладчикѣтъ г. Найчо Цановъ да докладва изборитѣ, станали въ Кжжлъ-Агачката околия.

Докладчикъ Найчо Цановъ: Ще докладвамъ, г-да, изборитѣ въ Кжжлъ-Агачката околия. Кжжлъ-Агачката околия се дѣли на двѣ секции: една въ Кжжлъ-Агачъ, а друга въ с. Паша-къой. Въ първата секция, споредъ както се вижда отъ протокола на бюрото, изборѣтъ се е почналъ въ 7 ч. точно и се е продължилъ, както пакъ бѣлѣжи протоколѣтъ, до 6½ ч. вечерта. Отъ 3.558 души избиратели, 1.068 се явили и гласоподавали. Най-много гласове сж получили: Атанасъ Славовъ — 599, Желѣзо Петковъ — 572 и слѣдъ тѣхъ Георги Ив. Вацовъ — 498 и Коста Янчевъ — 470. Бюрото бѣлѣжи, че въ врѣме на избора не сж се случили никакви безредици или какви и да сж били други особености. Протоколѣтъ е подписанъ както отъ членоветѣ на бюрото, така сжщо и отъ провѣрителитѣ и отъ единъ отъ застъпникитѣ, а сжщо и отъ единъ отъ присѣтствующитѣ кандидати. Никакви заявления въ деня на избора отъ никого не сж последвали.

Въ втората секция така сжщо изборѣтъ се е почналъ въ 7 ч. сутринята и се е продължавалъ тъкмо до 6 ч. слѣдъ пладнѣ. Отъ 3.361 избиратели, сж се явили и гласоподавали 1.471. Най-много гласове сж получили: Желѣзо Петковъ — 898 и Коста Янчевъ — 898. Другитѣ подирѣ тѣхъ сж получили: единиятъ, Атанасъ Славовъ — 574 и Георги Ив. Вацовъ — 572. Протоколѣтъ е подписанъ както отъ членоветѣ на бюрото, така сжщо и отъ единъ отъ провѣрителитѣ и отъ единъ отъ застъпникитѣ. Бюрото бѣлѣжи, че изборѣтъ е станалъ въ пълнѣ редъ и поредѣкъ.

Слѣдъ това сж подадени двѣ контестації до Народното Събрание: едната е подадена на другия денъ, на 29 януарий, а получена е въ Народното Събрание на 1 февруарий; а другата е подадена на 4 февруарий и получена е тукъ на 5-й. Първата контестація е подписана отъ прѣброителитѣ Иванъ Д. Дойчевъ и Йорданъ Паневъ и отъ застъпника Петъръ Бакаловъ за нѣкакви нарушения, които сж били станали при избора въ първата секция. Трѣбва да забѣлѣжа, че тѣзи, които сж подписали контестацията, сж подписали и протокола безъ никакви бѣлѣжки. Върху нея контестація комисията се спрѣ, защото имаше нѣкои заявления, които ако бѣха излѣзли вѣрни, можеха да опорочатъ избора. Тамъ се говорѣше, че е имало 40 бюлетини въ избирателнитѣ кутии нескрѣпени, около 100 бюлетини, написани не на чиста бѣла книга, и около 200, написани съ моливъ, съ което се нарушавали чл. чл. 92 и 86 отъ избирателния законъ. Бюлетинитѣ не бѣха тукъ, поискаха се, и когато дойдоха, разпечатиха се въ провѣрочната комисия и се оказа, че това заявление не е вѣрно, защото дѣйствително е имало начѣртани бюлетини, но тѣ излѣзоха само 5; разликата между еднитѣ и другитѣ е много по-голяма; а съ плайвасъ има написани само 2. Тѣй щото, ако се извадятъ тия 7 бюлетини, не могатъ ни най-малко да измѣнятъ резултата на избора.

Другата контестація за втората секция е подписана отъ 120 души избиратели. Контестацията начева тѣй: (Чете.) „Ако има въ България единъ изборъ за народни прѣдставители, извършенъ при нечувани досега закононарушения, произволи и яничерски произволи, то е нашиятъ такѣвъ, произведенъ на 28 того“, и излага единъ купъ нарушения. Отъ всички тия нарушения нито едно не може да заслужи вниманието на почитаемото Народно Събрание заради това, защото освѣнъ че не се подкрѣпять, но се опровергаватъ отъ обстоятелството, че въ деня на избора не сж направени никакви заявления, а тамъ сж присѣтствували и кандидати, присѣтствували сж и застъпници и сж подписали безъ никакви бѣлѣжки изборния протоколъ, и, второ, защото тѣзи оспоривания едва ли могатъ да иматъ нѣкакво значение за резултата на избора.

Едно отъ най-важнитѣ заявления е това, че нѣкой си пѣши старши стражаръ е ходилъ съ открита пашка между избирателитѣ и ги е заплашвалъ да дадатъ бюлетинитѣ си за едната или другата листа. Това нѣщо, както казахъ, се опровергава съ самия фактъ, че кандидатитѣ и на едната и на другата листа сж присѣтствували въ изборния денъ тамъ и не сж направили никаква бѣлѣжка въ протокола. Едно нѣщо има, което е доста курьозно, а то е, че този старши стражаръ е говорилъ, че околийскиятъ началникъ е билъ арестуванъ и откаранъ въ Ямболъ, че билъ замѣстенъ отъ бившия околийски началникъ Пилековъ и че изборѣтъ е билъ чисто радославски, че Радославовъ отъ нѣколко дена билъ вече на власт. Старшиятъ, слѣдователно, съ неговитѣ хора е искалъ да излѣже, че Радославовъ пакъ се явява на властѣта, и по този начинъ да сплши избирателитѣ да гласоподаватъ за другата листа. Това нѣщо нито е провѣрено, нито пъкъ въ деня на избора е подадено заявление; защото ако бѣше подадено въ деня на избора такова заявление до бюрото, то щѣше да бѣде провѣрено. Такова нѣщо, види се, не е сжществувало и не може да се даде никакво внимание на тази първа частъ отъ оплакването на контестаторитѣ.

Всичкиѣ други заявления сж неоснователни. Напр., като това, че тѣзи, които сж подписали контестацията заявили, че тѣ не сж гласоподавали за тѣзи кандидати, които сж дошли тукъ и които сж прогласени подирѣ туй за народни прѣдставители, а сж гласоподавали за нѣкой си Колю Янчевъ, отъ с. Попово, и Жеко Петковъ, отъ с. Саранлъ-Ени-къой. Къмъ това срѣдство прибѣгватъ хората, които сж изгубили единъ изборъ.

Но най-важното отъ всички тѣзи заявления е, че отъ 7.000 избиратели сж се явили само 2.500 души въ кръгли числа. Това, както и другитѣ, понеже не сж въ състояние да опорочатъ избора, комисията, както казахъ, намѣри, че този изборъ е правиленъ и редовенъ, и затова моли Народното Събрание да го утвърди.

Прѣдсѣдателствующиятъ Василъ Кжжчовъ: Понеже никой не иска думата, ще положа на гласуване рѣшението на комисията. Моля ония отъ г. г. прѣдставителитѣ, които приематъ прѣдложението на комисията, което е, да се при-

знание изборътъ, станалъ въ Кжжлъ-Агачката околия за правиленъ и редовенъ, да си дигнатъ ржката. (Болшинство.) Утвърждава се.

Има думата г. Тодоръ Николовъ, който ще докладва изборътъ, станалъ въ Кюстендилската околия.

Докладчикъ Тодоръ Николовъ: (Отъ трибуната.) Г-да народни прѣдставители! Кюстендилската околия е била раздѣлена на 4 секции. Първата секция е била въ гр. Кюстендилъ и изборътъ е почналъ въ 8 ч. сутринята, по неявяване на избиратели, и закритъ въ 7 ч. вечерята. Отъ 3.028 избиратели, явили се и гласоподавали 1.399. Въ протокола на бюрото се отбѣлѣзва, че сж постѣпили нѣколко заявления. Първото заявление е подадено въ 10 ч., въ което се е казвало, че сж навлѣзли избиратели, които сж гласоподавали вече и заели мѣстото, тъй щото другитѣ не могли да минаватъ свободно да гласоподаватъ. Това заявление бюрото е уважило. Слѣдъ това е постѣпило ново заявление, съ сжщото съдържание, и това заявление е уважено отъ бюрото, и тѣзи избиратели сж били извадени отъ изборното мѣсто. Слѣдъ това единъ отъ застѣпниците е искалъ да се прѣкрати изборътъ, защото било 6 ч., но това негово заявление не било уважено затуй, че имало избиратели. Въ 6 ч., обаче, е станало малко смущение, искана е и полицейска помощъ, за да очисти мѣстото на избирателитѣ отъ Слокошката община. Пратена е била записка, дошли сж нѣколко войници за да възстановятъ реда. Но въ туй врѣме, именно въ 7 ч., се оказало, че избирателитѣ отъ Слокошката община си отишли, тъй щото пакъ въ 7 ч. и 6 м. е закритъ изборътъ, по нѣмане на избиратели. Ихчиевъ, като застѣпникъ на единъ отъ кандидатитѣ, е останалъ на особено мнѣние. Особеното му мнѣние се състои въ това, че онзи който правилъ бѣлѣжикитѣ въ списѣцитѣ, отбѣлѣзалъ кой гласоподава, но не се разписвалъ; туй разписване го направилъ послѣ, слѣдъ 8 ч., слѣдъ като се е извършило гласоподаването. Бюрото признава, че това е вѣрно, че дѣйствително онзи членъ отъ бюрото, който е билъ натоваренъ съ тая работа, не е могълъ да направи и двѣтѣ отбѣлѣзвания наведнажъ и отпослѣ правилъ бѣлѣжикитѣ си за гласоподаващитѣ. Но туй обстоятелство не е важно, тъй като се провѣриха нѣколко избирателни карти и се оказа, че избирателнитѣ карти отговарятъ на отбѣлѣзването въ списѣцитѣ. Тѣй щото, това нѣщо нѣма значение. Постѣпило е едно друго заявление, че имало гласоподаватели, които искали да гласоподаватъ, но и тѣ, както и по-прѣдишнитѣ, не могли да дочакатъ да се освободи мѣстото, тъй щото не имъ дошло редъ да гласоподаватъ и въ 7 ч. и 6 м., като нѣмало никакви гласоподаватели, бюрото, слѣдъ като констатирало въ протокола това, е закрило избора тъкмо въ 7 ч. и 6 м.

Въ втората секция отъ 3.476 избиратели, явили се и гласоподавали 1.681. Сжщо сж постѣпили заявления, че били навлѣзли избиратели отъ нѣкои общини и били зели мѣстото и тѣзи навлѣзли избиратели сж били острани. Тѣй щото, бюрото се съгласило съ желанието на избирателитѣ. Имало една бюлетина, която по погрѣшка останала

отпечатана съ имената и на отвѣдната страница; обаче, бюрото я приело и останало на особено мнѣние за нея. Но това не прѣставлява никаква важность. Въ втората секция на нѣкои не допуснали да гласоподаватъ, защото едни се явили съ други избирателни карти. Така напр., единъ синъ се явилъ съ избирателната карта на баща си, другъ пъкъ баща се явилъ съ избирателната карта на сина си, а пъкъ другъ съ избирателната карта на чича си. Тѣзи работи всички сж отбѣлѣзани въ протокола — бюрото е постѣпило съгласно съ закона. Нѣма никакво нарушение въ втората секция.

Въ третата секция отъ 2.882 избиратели, се явили и гласоподавали 992. Въ тази секция сж постѣпили 10 заявления. Оплакванията, които сж направени съ тѣзи заявления, сж разрѣшени всички отъ бюрото и сж оставени безъ послѣдствие, понеже не е било доказано това, което се твърдѣло въ тѣхъ. Тѣзи оплаквания сж, че застѣпникътъ на едного не е билъ приетъ на сжщото основание, на което е билъ приетъ на другия; но указало се е, защо не билъ приетъ; послѣ, че една община не е допусната да гласоподава по-рано отъ друга; че на избирателитѣ отъ Периволската община имало нѣкои да раздаватъ избирателни карти въ сжщия день и, послѣ, раздавали имъ бюлетинитѣ си; че кжсали нѣкои бюлетини, обаче, тия работи не сж били извѣстни на бюрото. Не допуснати били да гласоподаватъ нѣкои съ бой и заплашване. Това оплакване могло би да бѣде основателно, но не се е подкрѣпило съ нищо. Съ една рѣчь и другитѣ заявления всички сж разрѣшени и оставени безъ послѣдствие. Има една друга забѣлѣжка, че 20 бюлетини не сж се срѣщали съ избирателнитѣ карти и съ номерата въ избирателнитѣ списѣци. Изброяватъ номерата на избирателнитѣ карти. Оказало се, че се различаватъ 1—2 цифри, които били поправени послѣ отъ самото бюро; напр., 365 поправено на 364, защото отговаряло на тоя номеръ въ списѣка, и се прави бѣлѣжка, че това лице е сжщото въ единия и въ другия листъ. Отбѣлѣзвамъ това нѣщо, защото има контестация по тоя въпросъ.

Въ четвъртата секция бюрото се е конституирало тъкмо въ 7 ч., но изборътъ е почналъ въ 8 ч. по сжщата причина. Гласоподаването е прѣкжснато въ 7 ч. и 45 м. вечерята. Отъ 3.401 избиратели, явили сж се и гласоподавали само 661. Има нѣколко заявления и тукъ. Заявление отъ 27 души избиратели, въ което казватъ, че имало шайка, която не ги пуцала въ изборното мѣсто. Бюрото разрѣшило туй заявление съ една резолюция „остава безъ послѣдствие, понеже туй не се доказва съ нищо“. Друго едно заявление поддържа първото. Трето заявление има, че не били показани кутиитѣ. Нѣколко заявления има по този въпросъ, че кутиитѣ не били показани въ началото, обаче, въ протокола се бѣлѣжи изрично, че кутиитѣ сж били показани. Тѣй щото, излиза, че тѣзи оплаквания сж разрѣшени правилно отъ бюрото, какво че сж неоснователни.

Въ третата секция 2 села не сж могли да гласоподаватъ, т. е. не се вижда да сж гласоподавали, а именно, селата отъ Соголанската община половината и отъ Шишковската

община цялото с. Шишково. Въ четвъртата секция от двѣтѣ общини: Рашко-градицката отъ 495 избиратели и Раковската отъ 429 избиратели, нѣма нито единъ гласъ даденъ. Какви сж били причинитѣ не се обяснява: възможно е да е отъ лошото врѣме; но не допускамъ да е отъ туй, че е имало нѣкакви шайки, защото щѣше да се констатира това нѣщо въ протокола. Обаче, нѣма никакви забѣлѣжки въ протокола нито на едната, нито на другата секция, че е имало оплакване отъ жителитѣ на тѣзи общини, че не имъ се разрешава да гласоподаватъ. И въ последната секция има заявление, че кутитѣ не били показани и пр., но всичко туй не се потвърждава съ нищо.

Контестація е постъпила, доста дълга, но ще я прѣдамъ на кжсо. Тя се състои отъ 5 пункта: 1) Че избирателнитѣ карти сж били раздавани въ избирателното мѣсто, нѣмали печатъ, нѣмали номеръ, или, ако имали, не отговаряли не ония номера, показани въ списѣцитѣ на общинитѣ. Взехме сами избирателнитѣ карти, азъ направихъ провѣрка и се оказа, че дѣйствително има около 70 избирателни карти, които нѣматъ печатъ, но подписъ иматъ и номерата имъ отговарятъ на ония въ списѣцитѣ. Трѣбва да забѣлѣжа, че разликата между гласовѣтъ на избранитѣ и пропадналитѣ кандидати е около 1.200 гласа. 2) Въ втората секция не били допуснати застъпници и се оплакватъ, че вслѣдствие на това имало нередовност и безконтролно ставало гласоподаването, защото въ 3 ч. имало подадени вече 1.600 гласа. Това не се вижда отъ никѣдѣ. Вижда се, че 1.600 гласа е имало вечерята, а въ 3 ч. колко е имало, не се знае. Обаче застъпници е имало: ако не тия, които се оплакватъ, то имало е на другитѣ кандидати. Тѣй щото, изборътъ въ всѣки случай не е станалъ безъ контролъ. Третото оплакване е, че сж били допуснати избиратели безъ да се опрѣдѣли тъждествеността на лицата тѣй, както сж отбѣлѣзани въ списѣцитѣ. Това е, види се, за онѣзи 20 души, които сж отбѣлѣзани въ протокола на третата секция. Четвъртото оплакване е, че въ изборното мѣсто имало тѣпи съ байраци, които съ викове и насилие били сплашили нѣкои избиратели, и тѣ били принудени да бѣгатъ. И тия работи съ нищо не се поддържатъ и съ нищо не се доказватъ. И че, най-послѣ, имало е други избиратели на тѣпи, които съ бастуни вървѣли, и вслѣдствие на туй въоръжаване, както тѣ се изражаватъ, били се сплашили и избѣгали нѣкои избиратели. И за тѣзи работи нѣма доказателства. Понеже оплакванията сж въ много общи думи, то комисията ги намѣри за неоснователни. Последното оплакване на констататоритѣ е, че бѣлѣжитѣ въ списѣцитѣ не сж правени отъ члена едновременно, когато се е гласоподавало, а сж правени отпослѣ. Това е констатирано въ протокола, това го признава и самото бюро, че дѣйствително бѣлѣжитѣ въ списѣцитѣ сж правени отпослѣ. Но всичко това нѣма никакво значение, и комисията намѣри, че contestaцията не е поддърпена съ доказателства — изказана е въ общи думи и изражения, безъ да се посочва на ясно опрѣдѣлени фактове и нарушения въ извѣстни секции. Контестацията се отнася до всичкитѣ секции, когато виждаме, че не въ всички секции е станало еднакво гласопо-

даването. Комисията, казвамъ, намѣри всичкитѣ тия оплаквания за неоснователни и призна избора за редовенъ и като такъвъ го утвърди. Затова и азъ ходатайствувамъ прѣдъ васъ да се съгласите и приемете мнѣнието на комисията. Избрани сж: Димитъръ Ризовъ — съ 2.559 гласа, Спиридонъ Цоцмански — съ 2.538 и Антонъ Виячевъ — съ 2.432 срѣщу пропадналитѣ; Антонъ попъ Димитровъ — 822 гласа. Д-ръ Кермекчиевъ — 818, Христо Славейковъ — 1.286, Драганъ Цаневъ — 1.168 и пр.

Прѣдсѣдателствующий Василь Кжнчовъ: Понеже никой не иска да говори по тоя изборъ, ще положа на гласуване прѣдложението на комисията. Които отъ г. г. народнитѣ прѣдставители сж съгласни съ рѣшението на комисията, да се утвърди изборътъ, станалъ въ Кюстендилската околия, и да се прогласятъ за избрани: г. г. Димитъръ Ризовъ, Спиридонъ Цоцмански и Антонъ Виячевъ, да си вдигнатъ ржката. (Волшинство.) Утвърждава се.

Има думата довладицѣтъ г. Шиваровъ, за да докладва избора, станалъ въ Луковитската околия.

Докладчикъ Георги Шиваровъ: Г-да народни прѣдставители! Ще докладвамъ избора, станалъ въ Луковитската околия. Тамъ сж избрани двама народни прѣдставители. Околията е била раздѣлена на 3 избирателни секции: 1) Луковитска, 2) Ракитска и 3) Дърманска. Въ първата секция изборътъ се е почналъ тъкмо въ 7 ч. сутринята, вървѣлъ е мирно и тихо прѣзъ деня. Прѣзъ врѣме на гласоподаването, къмъ 12 ч., постъпило е едно заявление отъ четирма души избиратели, съ което се моли да се отстрани нѣкой си Петко Гоцовъ Цолаковъ, защото не билъ избирателъ, а ходилъ въ изборното мѣсто. Бюрото се распоредило веднага и удовлетворило просбата имъ. Подиръ туй постъпило друго заявление отъ Нина Герговъ, единъ отъ пропадналитѣ кандидати въ Луковитската околия, съ което моли да се взематъ мѣрки противъ Пана Миховски, отъ с. Блѣничево, който стоялъ на вратата на изборното мѣсто и подстрѣкавалъ избирателитѣ. Бюрото се е распоредило да види, има ли на това мѣсто такова лице и не го е намѣрило, заради това, оставило безъ послѣдствие заявлението. Въ 6 ч. избирателното събрание било закрито, понеже нѣмало други лица да гласоподаватъ. Въ дневника на тая секция се вижда, че е имало 2.934 души избиратели, отъ които сж гласоподавали 1.455. Личнитѣ карти, както и бюлетинитѣ се равняватъ, и отъ резултата се вижда, че Димитъръ Христовъ е получилъ 426 гласа, Нино Петковъ — 318, Георги Ив. Поповъ — 693, Нино Герговъ — 467, Христо Чолаковъ — 447, Найденъ Беневъ — 385 и Райко Михаловъ — 178. Дневникътъ, както и провѣрителнитѣ листове сж подписани отъ цялото бюро, плюсъ застъпницитѣ, безъ да има особено мнѣние.

Въ втората, Ракитска секция, изборътъ се е почналъ тоже на врѣме и вървѣлъ мирно и тихо прѣзъ деня. Никакви смущения не е имало, и точно въ 6 ч. е било закрито избирателното събрание. Въ тази секция е имало 2.712 избиратели, а сж гласоподавали 1.624. Бюлетинитѣ както и личнитѣ карти се равняватъ. Въ тази секция сж получили:

Димитър Христов — 1.190 гласа, Нино Петков — 1.184, Георги Ив. Попов — 434, Нино Гергов — 327, Найденов Бевев — 111 и още няколко кандидати — съ по няколко гласа. Протоколът, както и прѣброителнитѣ листове, сж подписани безъ да има особено мнѣние.

Въ третата, Дърманска секция, изборътъ се е подкачилъ наврѣме. Гласоподаването е вървѣло тихо и мирно, но прѣзъ деня сж постѣпили 4—5 заявления, съ които молятъ бюрото да имъ позволи да гласоподаватъ, тъй като, когато е гласоподавала тѣхната община, сж отсъствували. Бюрото се е съгласило на молбата имъ, и въ промежутъка ги е удовлетворило. Въ тази секция имало всичко 2.661 избиратели, а сж гласоподавали 1.266. Личнитѣ карти, както и бюлетинитѣ се равняватъ. Отъ резултата се вижда, че Димитър Христовъ е получилъ 478 гласа, Нино Петковъ — 347, Нино Герговъ — 588, Георги Ив. Поповъ — 644, Найденов Бевевъ — 101 и други нѣкои още получили малко.

Има едно заявление подадено отъ нѣколко избиратели на гр. Луковитъ, които казватъ, че единъ отъ избраницитѣ, Нино Петковъ, е билъ прѣдприемачъ. Прѣдприятието се състоело въ това, че той е ималъ прѣнасянето на пощата отъ гр. Луковитъ до гарата Червенъ-Брѣгъ, и на основание избирателния законъ молятъ да се отхвърли, като не претенжава изискуемитѣ качества да бѣде избранъ. Обаче, друго едно удостоверение има отъ Луковитското околийско управление, въ което се казва, че прѣнасянето пощата отъ Луковитъ до гара Червенъ-Брѣгъ отъ 16 февруарий тази година е възложено върху лицето Топо Даковъ отъ гр. Луковитъ, и това лице нѣма нищо общо съ избрания Нено Петковъ.

Друго едно заявление, г-да народни прѣдставители, има отъ нѣкой си Димитър Христовъ, жителъ отъ гр. Луковитъ, което казва, че негови 93 бюлетини отъ първата секция били вземени и прѣминати на Димитра Христовъ, редакторъ на в. „България“ и кандидатъ на прогресивно-либералната партия. Да положимъ даже че е тъй, да допуснемъ за минутка, но резултатътъ не се измѣнява, тъй като Димитър Христовъ, който се нарича кандидатъ отъ Луковитската околия, въ никоя друга секция го нѣма, и Димитър Христовъ е избранъ съ 2.094 гласа. (Иванъ Московъ: Другия кандидатъ ималъ ли е въ другитѣ секции нѣщо?) Нѣма.

Секцията, както и провѣрочната комисия, намѣри този изборъ за правиленъ и редовенъ и моли Народното Събрание да го утвърди.

Прѣдседателствующий Василъ Кънчовъ: Понеже никой не иска думата да говори по избора, станалъ въ Луковитската околия, полагамъ на гласуване рѣшението на провѣрочната комисия, което е, да се утвърди тоя изборъ. Които отъ г. г. народнитѣ прѣдставители сж съгласни да се приеме това рѣшение, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Изборътъ се утвърждава.

Има думата г. Димчевъ, за да докладва избора, станалъ въ Кеманларската околия.

Докладчикъ Василъ Димчевъ: Г-да народни прѣдставители! Кеманларската околия избира единъ народенъ прѣдставител. Тя е била раздѣлена на двѣ секции.

Въ първата секция гласоподаването започнало въ прѣдвидения отъ закона часъ и свършено въ 7 ч. и 20 м. Резултатитѣ сж: Етемъ-Ефенди Хасановъ е получилъ 755 гласа, Бончо Радановъ — 251, Петъръ Добревъ — 143, Георги Мартиновъ — 71 и Хаджи Фейзула Сюлемановъ — 67. Протоколътъ е подписанъ отъ цѣлото бюро и отъ застѣпницицитѣ. Прѣзъ цѣлия денъ на гласоподаването не се случили никакви особености.

Въ другата секция изборътъ билъ откритъ така също въ прѣдвидения отъ закона часъ, а гласоподаването прѣкратено въ 7 ч. и 10 м., слѣдъ като не е останало вече кой да гласоподава. Отъ 2.905 избиратели, гласоподавали 1.483. Получили сж гласове кандидатитѣ: Хаджи Фейзула Сюлемановъ, отъ с. Абдулъ, — 746, Георги Мартиновъ — 271, Петъръ Добревъ — 310, Етемъ-Ефенди Хасановъ — 126 и Пенчо Радановъ — 25. Прѣзъ врѣме на гласоподаването, до като е траялъ изборътъ, не се случили никакви особености. Протоколътъ е подписанъ отъ цѣлото бюро. Застѣпницицитѣ не подписали, но има забѣлжка отъ прѣдседателя, като казва, че не сж подписали, защото отсъствували при съставянето на дневника.

Нѣма подадени контестации нито въ едната, нито въ другата секции. Болшинство на гласовѣтъ получилъ Етемъ-Ефенди Хасановъ отъ гр. Разградъ.

Комисията намѣрва, че този изборъ е извършенъ редовно и правилно и изказва мнѣние да се потвърди отъ Народното Събрание.

Прѣдседателствующий Василъ Кънчовъ: Понеже никой не иска да говори по избора, станалъ въ Кеманларската околия, полагамъ на гласуване рѣшението на провѣрочната комисия, което е, да се утвърди този изборъ, Които сж за това рѣшение, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Утвърждава се.

Има думата г. Златановъ да докладва избора, станалъ въ Ихтиманската околия.

Докладчикъ Манолъ Златановъ: Г-да прѣдставители! Ихтиманската околия е била раздѣлена на двѣ избирателни секции: секция въ Ихтиманъ и секция въ Костенецъ.

Въ първата секция гласоподаването се почнало точно въ опрѣдѣления отъ закона часъ. Провѣрени гласовѣтъ, излиза слѣдующето: кандидатътъ Поповъ е получилъ 695 гласа, Лазаръ Бичовъ — 262 и Станко Христовъ — 147.

Въ втората избирателна секция, въ с. Костенецъ, резултатътъ отъ гласоподаването е слѣдующия: Петъръ Поповъ е получилъ 577 гласа, а Станко Христовъ — 203. Въ тази секция гласоподаването е вървѣло редовно до 2½—3 ч. Имало е оплаквания до бюрото за разни запрѣтени отъ закона агитации; бюрото не е обърнало внимание на тѣзи оплаквания, тъй като, както то констатира, тѣзи нѣща, които сж изложени въ заявленията, не били станали въ изборното мѣсто. Заключителнитѣ дѣйствия на бюрото съ извършването на формалноститѣ, прѣдвидени въ

чл. 114 на изборителния законъ, били приключени въ 9 ч. вечерята. Гласоподаването въ групи по общини прѣстанало въ 3 ч. послѣ обѣдъ; гласоподаването на закѣснѣлитѣ избиратели продължило до 6 ч. слѣдъ обѣдъ, когато изборителното събрание се обявило за вдигнато и гласоподаването свършено.

Постъпили сж контестации. Въ една отъ тѣхъ се прилагатъ около 50 изборителни карти. Въ нея се излага слѣдующето: „1) въ изборното мѣсто се допуснаха да ходятъ между изборителитѣ съ шашки правителствениитѣ и общински горски стражари, а именно: Петъръ Игнатовъ, Петъръ Гждовъ, акцизниятъ Атанасъ Делсизовъ отъ гр. Ихтиманъ и Никола Алексковъ отъ Кованлъжа, (свидѣтели: Ангелъ Ивановъ, Илия Стоевъ, Дим. Аканджировъ и Андонъ С. Шоповъ) за което се моли прѣдсѣдателътъ на бюрото да ги отстрани своеврѣменно отъ изборното мѣсто, но той не направи това, та само при третото напомняване ги отстрани; 2) въ самото изборно мѣсто се допуснаха да ходятъ съ сопи и бастуни градскитѣ агенти: Стоименъ Хр. Вегуновъ, Хр. Мешковъ и гражданитѣ: Добри Божиловъ, Георги Лазаровъ, Н. Цинцарски, Ст. Г. Муховски, Георги Цинцарски и други (свидѣтели: Георги Балабановъ Казака, Д. Финджиковъ, Колчо Паневъ, Велко Кърлевъ и др.); 3) полицейскитѣ стражари: Ан. Кръджалийски и Ив. Г. Баревъ, и общинскитѣ горски Дим. Герински, които бѣха поставени на входнитѣ врата на изборното мѣсто, прѣглеждаха бюлетинитѣ на изборителитѣ, дали ще гласоподаватъ за правителствения кандидатъ и тѣзи отъ тѣхъ, които не сж си давали бюлетинитѣ, биваха изругавани, на нѣкои взети изборителнитѣ карти, какъвто е случая съ Петко Кривъ-Милевъ, на когото стражаритѣ взели картата и изпъдили на вънъ; 4) на много отъ изборителитѣ не сж дадени карти отъ кметството, при всичко че сж си ги искали нѣколко пѣти. Такива сж: Георги П. Тодоровъ, Дим. Бон. Дерменджийски и др.; 5) нѣкои отъ изборителитѣ сж гласоподавали по два пѣти и съ чужди карти; напр., Христо Вучовъ, гласоподавалъ единъ пѣтъ за себе си, а други пѣтъ съ картата на съгражданина си Георги Чалжковъ (свидѣтель Георги Чалжковъ); 6) на нѣкои отъ Живковската община се издадоха лични карти дубликатъ, неснабдени съ общинския печатъ, позволено имъ да гласоподаватъ, въпрѣки протеста на застъпникитѣ; 7) изборителитѣ отъ общинитѣ: Караларъ, Стамболово и Очуша не сж могли да упражнятъ изборителното си право, понеже сж посрѣщнати отъ полицейскитѣ стражари: Ст. Ат. Кирезовъ, Пет. Сеферинкинъ, правителствения горски стражаръ Петъръ Игнатовъ, общинския горски Пето Гждовъ и акцизния стражаръ Атанасъ Делсизовъ на Ихтиманската желѣзно-пѣтна станция, възпомогнати отъ една градска шайка отъ около 50—60 души, въоръжена съ сопи; съ пристигването имъ тамъ стражаритѣ съ голи шашки сж секли изборителитѣ, а шайката съ сонитѣ ги добивала; съсѣченъ и смъртоносно раненъ отъ стражара Ст. Ат. Кирезовъ отъ с. Очуша жителътъ Пешо Ивановъ, отъ стражара Пет. Сеферинкинъ е съсѣченъ и добитъ отъ шайката отъ с. Кованлъжа жителътъ Ив. Станоевъ и Ан. Стояновъ отъ сѣщото село, както и много други бити и тежко ра-

нени (свидѣтели: Хр. Павловъ, Петра Ботевица и др.) Така сѣщо е раненъ съ шашка по главата при изборното мѣсто отъ старшия стражаръ Ан. Стефановъ жителътъ отъ с. Хаджи-Амза Стоименъ Паневъ (свидѣтели: Стамо Пашуновъ и Хр. Павловъ); 8) че на изборителитѣ отъ горнитѣ три общини имъ е отнето правото на гласоподаване. Прилагаме на нѣкои изборителнитѣ карти, а именно: отъ Каралска община 14, отъ Стамболовската 11, отъ Очушката 23 — има и много други, които не успѣхме да съберемъ, поради полицейския тероръ, който сега владѣе въ града и околията; 9) че прѣдъ изборното мѣсто станаха сбивания между устроената отъ кметството шайка, състояща се отъ всичкитѣ общински служаци, подпомагана отъ поставената тамъ полицейска стража и изборителитѣ отъ града и с. с. Хаджи-Амза, Тазжиларъ и Чамшадиново, вслѣдствие на което щѣше да има съ десетки ранени, ако войската не отпрати къмъ казаната шайка нѣколко халосни залпове, и 10) въ втората Костенска секция изборителитѣ отъ общинитѣ: Горна-Василишка, Долна-Василишка, Голашка и Славовска на брой около 600 души, като се явили на изборното мѣсто, чакали реда на гласоподаването, и, прѣди да почне това, една голѣма шайка заедно съ полицията напада изборителитѣ, които се разбѣгали кой на еждѣ види, безъ да гласоподаватъ, като се спасили съ бѣгство. Има много бити и ранени съ сопи и шашки.“ По тия причини тѣ молятъ Събранието да признае, че изборътъ въ Ихтиманъ е незаконенъ и опороченъ, и трѣбвало да бѣде касиранъ.

(Прѣдсѣдателското мѣсто заема подпрѣдсѣдателътъ г. Атанасъ Краевъ.)

Избраниятъ Петъръ Поповъ, до 1888 г., отъ справкитѣ, които направихъ, не е билъ български подданикъ — тогава той е приетъ; но по този въпросъ комисията не се занимава. Освѣтъ това, Петъръ Поповъ е билъ учителъ въ Софийската държавна мъжка гимназия и отъ съобщението на Министерството на Просвѣщението се вижда, че той на 4 януарий настоящата година е подалъ заявление до директора, за да бѣде уволненъ по собствено желание, и съ заповѣдъ на Министерството № 24, отъ 8 януарий, той е билъ уволненъ, вслѣдствие на тази негова просба.

По въпроса, доколко сж вѣрни оплакванията на изборителитѣ, касателно шайката и касателно нараняването на мнозина изборители, къмъ дѣлото има едно увѣдомление, едно съобщение отъ прокурорския надзоръ при Татаръ-Пазарджишкия окръженъ сѣдъ, но прѣди да го чета, азъ ще кажа рѣшението на комисията, касателно избираемостта на г. Петра Поповъ.

Комисията, като взе прѣдъ видъ чл. 44 отъ изборителния законъ, пунктъ 5, споредъ който държавнитѣ чиновници, съ изключение на министритѣ, не могатъ да бѣдатъ избирани; чл. 45 — че лицата, изброени въ пунктъ 5 на чл. 44, които искатъ да бѣдатъ избрани за народни прѣдставители, трѣбва да си дадатъ оставката въ течение на 10 дена най-много отъ деня, когато се е издалъ указътъ за изборитѣ, но въ никой случай тѣ не могатъ да бѣдатъ избирани въ окръжieto, дѣто изключително се е простирала

служебната им дѣятелностъ, докѣлѣ не изтекатъ шесть мѣсеци отъ деня, въ който сж подали оставка; като има прѣдъ видъ, че въ деня, когато г. Петъръ Поповъ е подалъ оставка, указътъ за изборитѣ е билъ вече излъзълъ и публикуванъ, че той не е изпълнилъ прѣдписанията на чл. 45 — по тия причини намѣри, че, прѣди всичко, избраниятъ отъ Ихтиманъ, Петъръ Поповъ нѣма право на избираемостъ и на това основание той трѣбва да бѣде касиранъ.

Д-ръ Никола Геннадиевъ: Позволѣте, г-нъ докладчикъ, не разбрахъ добрѣ. Вие казахте не сж се изминали 10 дена ли или 6 мѣсеца?

Докладчикъ Манолъ Златановъ: Шестъ мѣсеца. Той билъ подалъ заявление на 4 януарий, уволненъ на 8 януарий по собствено негово желание.

Апостолъ Урумовъ: Указътъ кога е излъзълъ?

Докладчикъ Манолъ Златановъ: Указътъ е публикуванъ прѣди 1 януарий. Изборитѣ бѣха на 28 януарий. Знаете по закона, че указътъ сигурно е публикуванъ по-рано отъ 4 януарий.

Д-ръ Никола Геннадиевъ: Трѣбва да е на 28 декемврий.

Петъръ Поповъ: Азъ съмъ уволненъ на 4 януарий, а не на 8!

Докладчикъ Манолъ Златановъ: Безразлично, г-нъ Поповъ!

Петъръ Поповъ: Хубаво, безразлично нека е. Азъ само съобщавамъ това.

Докладчикъ Манолъ Златановъ: (Чете.) „Съобщавамъ Ви, господине учителю, че възъ основа на заявлението Ви отъ 4 того, до г. директора на тукашната мъжка гимназия, Вие сте уволненъ отъ деня на съобщението, съ заповѣдь № 24, по ваше желание“, дата 8 януарий 1901 г.

Петъръ Поповъ: До 4-й получихъ заплатата!

Докладчикъ Манолъ Златановъ: Азъ говоря по тия свѣдѣния. Вие ако имате други — то е друго.

Д-ръ Никола Геннадиевъ: Азъ взимамъ думата, г-да народни прѣдставители, не да говоря за избора, а защото мисля, че има една непълнота тукъ. Комисията е изтъкувала чл. чл. 44 и 45 отъ избирателния законъ въ тая смисълъ, че не сж се изминали 6 мѣсеца откакъ е подалъ оставката си избраниятъ отъ Ихтиманската околия г. Поповъ, а законътъ казва изрично, че трѣбва 6 мѣсеца по-напрѣдъ прѣди избора да подаде оставка, когато се касае за чиновникъ, на когото вѣдомството, въ което се простира неговата служебна дѣятелностъ, е въ сжщия окръгъ.

Тѣзи не сж изричитѣ думи на закона, но азъ не се спирамъ да ги чета, защото нѣмамъ намѣрение да тълкувамъ този членъ отъ избирателния законъ. Колькото се касае за 10-тѣ дена, за тѣхъ не може да става и дума, защото най-много 10 дена слѣдъ указа трѣбва да си подаде остав-

ката. Указътъ е издаденъ на 28 декемврий, а до 4 януарий нѣма и 10 дена слѣдъ издаването на указа. Така щото, мнѣнието на комисията е, че чл. 45 трѣбва да се изтъкува въ такава смисълъ, както обясни и г. докладчикътъ. Съ това, г-да народни прѣдставители, се разрѣшава единъ принципиаленъ въпросъ, по тълкуванието на избирателния законъ. Азъ мисля, че въ комисията има тълкувание и въ противоположна смисълъ. Има тълкувание и отъ миналитѣ Народни Събрания, но мисля, че има тълкувание и въ това Народно Събрание. Та, не искамъ да се спирамъ на въпроса, какво тълкувание трѣбва да се даде на избирателния законъ, но искамъ да кажа, че комисията трѣбваше да се произнесе и по другитѣ части, които сж неотемлими, какѣвто е въпросътъ за правилността на избора, и най-напрѣдъ трѣбваше да се произнесе, дали е правиленъ изборътъ, и, ако е правиленъ изборътъ, тогава иде вториятъ въпросъ, дали г. Поповъ е български подданикъ и такъвъ български подданикъ, който има правото на избираемостъ, и най-сетнѣ иде третиятъ въпросъ, дали може той да засѣдава тукъ въ силата на чл. чл. 44 и 45 отъ избирателния законъ. По първитѣ два въпроса има, ако щете, данни изложени. Но понеже мнозина ще се намѣрятъ, които ще гласуватъ, че е злѣ изтъкуванъ чл. 45 отъ избирателния законъ и които биха гласували за касирането на избора по други причини: било по причина на подданството, било по причина на неправилността на избора, азъ мисля, че комисията неправилно е постъпила, дѣто не се е произнесла и по тѣзи два въпроса. И азъ мисля, че най-правилно ще бѣде, въ комисията да се разрѣшатъ тия два въпроса, особено въпросътъ за подданството, защото по него нѣмаме абсолютно никакви данни. Казано е, че е чуждъ подданикъ, но знаемъ още, че е на държавна служба. (Докладчикъ Манолъ Златановъ: За подданството нѣма контестация!) Нѣма нужда отъ контестация. Ако не удовлетворява вѣсканията на закона, азъ самъ ще я направя сега, и ако не е български подданикъ, или ако е приетъ напоследъкъ и нѣма право на избираемъ, нѣма да го утвърдимъ. Така щото, нѣма нужда отъ контестация. Азъ казахъ една дума затова, защото докладчикътъ спомена нѣщо за подданството. Та бихъ желалъ да чуя нѣщо и по тия въпроси, даже да чуя и съображенията на комисията по рѣшението ѝ да касира този изборъ. Ето защо азъ се отказвамъ да говоря по тълкуванието на избирателния законъ.

Докладчикъ Манолъ Златановъ: По въпроса за подданството, комисията не иска да се занимава, докато нѣма контестация, тѣй като иначе би трѣбвало за всѣки депутатъ да търсимъ, дали е български подданикъ. Азъ знаехъ, па и въ Събранието има данни, че той е приетъ за български подданикъ въ 1888 г., но, слѣдъ като се разрѣши въпросътъ за г. Табурнова, нѣмаше защо да се разисква тоя въпросъ въ комисията, па даже и не е възбужданъ. (Д-ръ Никола Геннадиевъ: Добрѣ!)

По въпроса за избора, комисията взе такава рѣшение, че Събранието може да се произнесе само по въпроса за избираемостта. По въпроса, обаче, за самия изборъ, то е

отдѣленъ докладъ. (Д-ръ Никола Геннадиевъ: Не се докладва.) По въпроса за правилността на избора, комисията не взе рѣшение, и на това основание азъ не четохъ документитѣ отъ прокурорския надзоръ, които ги има при дѣлото. Това го направихъ за да прѣдамъ точно рѣшението на комисията. Ако Събранието вземе друго рѣшение, ще го изпълня, обаче, комисията рѣши по-напрѣдъ да се разгледа въпросътъ за избираемостта на г. Попова. (Д-ръ Никола Геннадиевъ: Комисията, значи, мисли, че е прѣдварителенъ тоя въпросъ и, ако има нужда, пакъ ще се занимае съ избора!) Комисията, съ изключение на едного, почти единодушно разрѣши въпросътъ така, както азъ го излагамъ. Рѣши комисията по-нататѣкъ да не разискваме по въпроса за правилността на избора, тъй като може да се свърши работата и съ това, ако прѣдставителитѣ намѣрятъ, че другото е излишно.

Д-ръ Никола Геннадиевъ: Сега разбирамъ, г-да народни прѣдставители, че това е единъ прѣдварителенъ въпросъ, и отъ обясненията, които даде почитаемиятъ докладчикъ азъ съмъ съвършено доволенъ и виждамъ, че нѣма нужда сега да отлагаме работата си. Можемъ да се занимаемъ съ тълкуванието на избирателния законъ, и подиръ това само, ако има нужда, ще се повърне въпросътъ въ комисията да се произнесе за правилността на избора. Чл. 44 запрѣщава на държавнитѣ чиновници, съ изключение на министритѣ, да бждатъ избирани за народни прѣдставители, а чл. 45 казва: „Лицата изброени въ п. 5 на горния членъ — чл. 44 — (освѣнъ министритѣ), които искатъ да бждатъ избрани за народни прѣдставители, трѣбва да си дадатъ оставката въ течение на 10 дена най-много отъ дена, когато се е издалъ указътъ за изборитѣ“ — тая първа часть на чл. 45 не се касае за избраника въ Ихтиманската околия, — „но въ никой случай тѣ не могатъ да бждатъ избрани въ окръжieto, дѣто изключително се е простирала служебната имъ дѣятелностъ, докль не изтекатъ 6 мѣсеца отъ дена, въ който сж подали оставка.“ Комисията мисли, че понеже служебната дѣятелностъ на г. Попова се е простирала въ цѣлото Софийско окръжже, или пъкъ мисли, че понеже е изрично казано въ закона думата „окръжieto“, трѣбва да се изтълкува членътъ въ такава смисълъ, че и учителитѣ даже нѣматъ право на избираемостъ; че въ случая г. Петъръ Поповъ не можеше да се избира въ Софийското окръжже — той можеше да бжде избираемъ въ друго нѣкое окръжже, но не и въ Софийското. Азъ мисля, че ако допуснемъ такова едно тълкувание, рискуваме да направимъ една погрѣшка. Прѣдупрѣдихъ ви по-рано и сега повтарямъ, че за избора не говоря. Твърдѣ е възможно да се убѣдя, че изборътъ е незаконенъ и азъ да гласувамъ за неутвърждението му; но касае се тукъ до тълкуванието на единъ членъ отъ избирателния законъ, и мисля, че тълкуванието, което е дала комисията, е напълно съгласно съ буквата, но не е напълно съгласно съ духа на закона. Когато се касае за единъ окръженъ управителъ, нѣма никакъвъ споръ; когато се касае за единъ членъ на окръженъ съдъ, пакъ не може да има споръ, понеже неговото вѣдомство се про-

стира въ цѣлото окръжже; но когато се касае за единъ околийски началникъ или учителъ, както е случаятъ, то въпросътъ е споренъ. Защото, наистина, избирателниятъ законъ употребява думата „окръжже“, но казва още „въ окръжieto, дѣто изключително се е простирала служебната имъ дѣятелностъ“. Така щото, ако разбирамъ добръ, редакцията не е ясна, и, ако можемъ да си позволимъ да изтълкуваме тая редакция, трѣбвало би да дойдемъ до туй заключение, че трѣбва чиновникътъ да е билъ чиновникъ въ окръжieto и неговата служебна дѣятелностъ да се е простирала въ цѣлото окръжже. Не може да се каже за Ихтиманския околийски началникъ, че неговата служебна дѣятелностъ се е простирала въ цѣлото окръжже. Вие виждате, че така ако тълкуваме закона, ще приемемъ, че нито единъ околийски началникъ не изпълнява прѣдписанията на закона. Напр., билъ е околийски началникъ въ Ихтиманъ и се кандидатира въ Трънъ — какво общо има между едната и другата околия, — и понеже законътъ иска да не допуска избирането на лица, които по причина на службата си сж могли да упражнятъ влияние, ще запрѣти на околийския началникъ въ Ихтиманъ да положи кандидатурата си пакъ въ Ихтиманъ, но не разбирамъ, защо да не я положи въ Трънъ. Този аргументъ, ако вземете за примѣръ, не единъ околийски началникъ, а единъ учителъ, става още по-силенъ, а особено учителъ въ Софийската гимназия. Допущамъ, че извѣстенъ учителъ ще има влияние на мѣстото, дѣто учителствува, на родителитѣ на дѣцата, които сж подъ негово учебно вѣдомство, но единъ учителъ въ София да има нѣкакво влияние въ Ихтиманъ, мисля, че това е противъ здравия смисълъ. И ако комисията е взела рѣшение да изтълкуваме чл. 45, както ни се докладва тукъ, вѣрвамъ, че причината е буквата на закона, защото тамъ се споменува „окръжже“. И ние знаемъ окръжже какво значи. Но понеже се споменува още „окръжieto, дѣто изключително се е простирала служебната имъ дѣятелностъ“ и се изисква единъ видъ да има и това условие — да се простира служебната дѣятелностъ на мѣстото, дѣто ще си положи кандидатурата единъ чиновникъ, — азъ мисля, че тълкуванието, което е дадено, не е право. И резюмирамъ, че е съгласно съ буквата на закона, но не е съгласно съ духа на закона, и затова моето мнѣние е, и това прѣдложение прави прѣдъ почитаемото Народно Събрание, да изтълкува чл. 45 — независимо отъ избраното въ Ихтиманъ лице, защото е единъ принципиаленъ въпросъ, което тълкуване ще се приложи сетнѣ и на други — въ такава смисълъ, че не може да се разбира буквално законътъ и че не може да се приспособи за Ихтиманския изборъ, който сега разискваме.

Ако позволявате, азъ бихъ желалъ да чуя мнѣнието на г. Министра на Правосъдието.

Докладчикъ Манолъ Златановъ: Това, което каза г. Геннадиевъ ще бжде хубаво, но трѣбва да направи прѣдложение за измѣнение на този членъ отъ закона, което и азъ ще подпиша, ако бжде направено. Но тукъ буквата на закона е ясна. Единъ пътъ е билъ чиновникъ, той подпада подъ ударитъ на чл. 45. А вие нѣмате куража да отречете, че е чиновникъ.

Послѣ, азъ мога да отида дотамъ да поддържамъ, че г. Поповъ като чиновникъ не е изпълнилъ първо прѣдписанието на чл. 45. Указътъ за изборитѣ е отъ 24 декемврий. (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Отъ 28-й!) Азъ гледамъ протокола. Ако бѣше така, т. е. ако е на 24 декемврий издаденъ указътъ, тогава той е просрочилъ, и съгласно буквата на закона той трѣбва да бѣде касиранъ, понеже не е изпълнилъ прѣдписанието на закона. Той си е далъ самъ оставката съ явното желание да се кандидатира. Той не е уволненъ, а самъ си е далъ оставката. Туй трѣбва хубаво да се помни!

Георги Шиваровъ: Г-да прѣдставители! Г-нъ Геннадиевъ има двѣ мѣрки. Въ 1899 г. имаше сжщо такъвъ случай съ г. Василя Ранковъ, който бѣше училищенъ инспекторъ въ Кюстендилъ, а бѣше избранъ въ Дубница. (Д-ръ Никола Геннадиевъ: Ама училищенъ инспекторъ!) Понеже и той не бѣше спазилъ тѣзи формалности, които прѣдписва чл. 45 отъ избирателния законъ, то цѣлото Народно Собрание гласува, па вѣрвамъ, че и г. Геннадиевъ гласува за касирането му. Днесъ пѣкъ иде да говори, че не може да се приложи този членъ въ случая, защото не може да има влияние учителътъ. Може би, да нѣма влияние лицето, което е избрано, но ние не можемъ да прѣнебрѣгнемъ закона. Прѣди всичко, учителитѣ отъ държавнитѣ гимназии сж чиновници и се ползуватъ съ всичкитѣ права, както и другитѣ чиновници, и затова трѣбва да зачитаме законитѣ, за да ги зачитатъ и другитѣ. Азъ мисля, че въпросътъ е ясенъ, че добръ е изтълкуванъ законътъ, и нѣма освѣнъ да приемемъ мнѣнието на комисията.

Константинъ Серафимовъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ пѣкъ не съмъ на мнѣнието на г. Геннадиева, който каза, че по буквата на закона комисията правилно е рѣшила, като се е основала на чл. 45. И по буквата не е вѣрно. Какво се казва въ тоя членъ? Казано е: „но въ никой случай тѣ не могатъ да бждатъ избрани въ окръжиято, дѣто изключително се е простирала служебната имъ дѣятелност.“ Значи, отъ това се вижда, прѣди всичко, какъвъ е билъ *ratio legis*-а, вижда се какво е било основанието на законодателя. То е било да не би да има такива чиновници, които иматъ такива служби, съ които да могатъ да повлияятъ, които могатъ да си дадатъ оставката и да бждатъ избрани подъ впечатлението още на това свое влияние; значи, да не може да се изрази свободно народната воля отъ влиянието на такива чиновници, на които служебната дѣятелност изключително се е простирала въ окръжиято, въ което сж избрани. За такива чиновници се казва тукъ, за чиновници, които иматъ влияние. Както каза и г. Геннадиевъ, тѣ сж окръжнитѣ управители, членовѣтъ на окръжнитѣ сѣдилища, окръжнитѣ училищни инспектори, горскитѣ инспектори и, ако щете, всички, които иматъ такава служебна дѣятелност, която се простира въ цѣли окръгъ. Казахме какво е *ratio legis*-а: че може единъ чиновникъ да повлияе на несвободното изражение на народната воля. Ами ще вземете ли при това тълкувание, при това ясно указване на закона, че всѣки чиновникъ, който

се намира само въ окръжиято безъ да се гледа какво влияние може да има, че не може да се избира, ако не си е далъ оставката прѣди шестъ мѣсеца? (Георги Шиваровъ: Измѣнѣте члена, г-нъ Серафимовъ!) Прѣдставѣте си единъ писаръ въ министерството — и той е чиновникъ, единъ архиваръ — и той е чиновникъ. Можете ли да кажете, че неговата дѣятелност се простира въ цѣлото окръжие? Прѣдставѣте си още единъ писаръ, единъ учителъ селски. Ами че неговата дѣятелност простира ли се въ цѣлото окръжие? Трѣбва ли да се тълкува законътъ тѣй, както е въ неговата буква? Споредъ мене, много ясно е, че това прѣдписание на закона се отнася само за тѣзи чиновници, на които служебната дѣятелност се простира въ цѣлото окръжие. Азъ ви казахъ защо. Но да се тълкува за всѣки чиновникъ, който има влияние само въ едно село или въ едно малко учреждение, и за него да се казва, че има влияние въ цѣлото окръжие, това не е нито по буквата, нито по духа на закона, нито по *ratio legis*-а. (Георги Шиваровъ: Такъвъ е законътъ!) Азъ ви казахъ какъвъ е законътъ. (Георги Шиваровъ: Измѣнѣте закона!) Нѣма нужда да се измѣнява. Законътъ прѣдвижда кои чиновници не могатъ да бждатъ избрани, ако не сж се минали шестъ мѣсеца отъ деня, въ който сж си дали оставкитѣ. Ако искате така да тълкувате законитѣ, тогава просто ще го извършате, защото тогава трѣбва да се приеме, че единъ писаръ въ министерството и единъ разсилень, ако щете, и той има влияние, и за да се избере трѣбва да се минатъ шестъ мѣсеца отъ деня, въ който си е далъ оставката. Затова азъ съмъ на мнѣние, че въ настоящия случай не може да се приложи чл. 45 спрѣмо г. Попова, защото той не е ималъ такава служебна дѣятелност, която да се е простирала въ цѣлото окръжие. Слѣдователно, той не попада подъ този членъ, и затова не може да се касира.

Прѣдсѣдателствующий Атанасъ Краевъ: Има думата г. Геннадиевъ. (Нѣкой отъ лѣвицата: Но 10 пѣкти ли ще говори единъ човѣкъ? Три пѣкти вече какъ говори!)

Д-ръ Никола Геннадиевъ: Нѣмахъ намѣрение да говоря, но, щомъ има хора да протестираатъ, ще говоря и ще ме слушатъ. (Глъчка.)

Прѣдсѣдателствующий Атанасъ Краевъ: Споредъ досегашната практика, повече отъ два пѣкти не се позволява да говори единъ прѣдставителъ по сжщия въпросъ. Ако ви се даде думата, то е за допълнителни обяснения. Но Ви моля да не влизате въ конфликтъ съ г. г. прѣдставителитѣ.

Д-ръ Никола Геннадиевъ: Азъ отъ два пѣкти не съмъ вземалъ повече думата. (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Трети пѣкъ е сега!) Не е вѣрно. Исканъ едно обяснение отъ г. докладчика, и послѣ, когато се обясни въпросътъ, че ще се говори за тълкуванието на закона, тогава взехъ думата. Ако щете, недѣйте ме оставя. Азъ нѣма да говоря два часа. Съжалявамъ, че втори пѣкти говоря и, второ, съжалявамъ, че такъвъ въпросъ, който е изключително за тълкуванието на единъ законъ, става партизански въпросъ.

(Нѣкои отъ прѣдставителитѣ: Не е партизански!) Азъ не ви оскърбявамъ. Ще слушамъ почитаемия Старо-загорски прѣдставителъ г. Шиваровъ, когато говори за земеделѣчески въпроси, и г. Конкилева, когато . . . (Шумъ.)

Прѣдсѣдателствующия Атанасъ Краевъ: Моля Ви, г-нѣ Геннадиевъ, това не се отнася до въпроса. Говорѣте по въпроса!

Д-ръ Никола Геннадиевъ: Оскърбихъ ли нѣкого?

Прѣдсѣдателствующия Атанасъ Краевъ: Безъ въвеждане, говорѣте по прѣдмета!

Д-ръ Никола Геннадиевъ: Ще кажа 5 думи, и не ме оставатъ да говоря. Заповѣдайте на мое мѣсто, да ме научите какъ да говоря! Ще да помоля г. Шиварова, когато се касае за тълкуването на закона, мене да послушва повече, защото туй е моя специалность. Върху едно нѣщо само искахъ да поправа г. Шиварова, да не говори, че се касае за двѣ мнѣния, за два различни случая. Случаятъ за училищнитѣ инспектори . . . (Стефанъ Савовъ: Той бѣше околийски инспекторъ и отъ друга околия избранъ!) Той бѣше инспекторъ. Службата на училищнитѣ инспектори е по-друга, а службата на учителитѣ е друга, както и службата на единъ околийски началникъ. Азъ съмъ на мнѣние да се не фанатизираме въ буквата на закона. Азъ казахъ, че е погрѣшна редакцията, ако щете, прибързана и небрѣжна. (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Но я има!) И защото е погрѣшно редактиранъ членътъ, това не ви дава право да тълкувате криво закона. Затуй законодателятъ тълкува законитѣ, за да имъ даде ясно тълкувание, та да се не разбиратъ криво. Разбира се, г. Геннадиевъ може да дойде съ едно прѣдложение да иска да се измѣни тоя членъ, но нищо не прѣчи на почитаемото Народно Собрание да го изтълкува, и съдилищата, които ще приспособяватъ закона, да се ръководятъ отъ него, за да се не бъркатъ. Ние, мисля, че тази работа и вършимъ. Тѣзи сж бѣлѣжкитѣ, които имахъ да направя и нѣма какво повече да кажа. Когато се касае въпросътъ за тълкуването на закона, азъ мисля, че трѣбва да бждемъ по-търпѣливи и по-хладнокрѣвни.

Докладчикъ Манолъ Златановъ: Г-нѣ Геннадиевъ не е правъ. По-прѣди въ Камарата е далъ друго тълкувание, а сега дава съвършено друго. Ако не е доволенъ отъ прѣдписанието на чл. 45, той може да внесе прѣдложение за измѣнението му. Той е взелъ участие при разискването на избора на Ивана х. Рачовъ. (Д-ръ Никола Геннадиевъ: Рачовъ бѣше съдия. Азъ казахъ, че за членоветѣ на окръжнитѣ съдилища не може да се говори.) Дайте да говоря. Азъ не Ви прѣкъсвахъ. Дайте примѣръ на търпѣливост! (Д-ръ Никола Геннадиевъ: Азъ Ви поправихъ, а не Ви прѣкъснахъ.) Не можете да ме поправите, прѣди да чуете какво ще говоря. Вие тогава сте тълкували, че уволнението се брой отъ датата на съобщението, а не отъ датата на уволнението. (Д-ръ Никола Геннадиевъ: Азъ не го изтълкувахъ, и нито съмъ говорилъ, нито съмъ гласувалъ.) Азъ знамъ рѣшението на Камарата, което имамъ

тукъ. Г-нѣ Поповъ е подалъ проща да се уволни на 4-й, а на 8-й му е съобщено, че му се приема оставката. Значи, отъ такова тълкувание той бѣга. Тогава сте дали друго тълкувание, а сега друго. (Д-ръ Никола Геннадиевъ: Азъ не съмъ гласувалъ противъ избора на Рачова!) Камарата е гласувала. (Д-ръ Никола Геннадиевъ: Камарата, а не азъ!)

Нѣма какво повече да кажа. Буквата на закона е ясна и трѣбва да бжде спазена. Който не е доволенъ, нека да внесе прѣдложение за измѣнение на закона. Като е искалъ да се кандидатира, трѣбвало е да изпълни прѣдписанието на закона.

Цвѣтко Таслаковъ: Г-да народни прѣдставители! Право иматъ ония отъ насъ, които казватъ: аманъ отъ адвокати. Азъ не мога да разбера какъ г. Геннадиевъ иска да изпорчва закона. Той иде тукъ да ни прави всички насъ на шури, които не разбиратъ закона. Какъ можете, г-нѣ Геннадиевъ, толкова ясенъ членъ да го изпорчвате? Казано е, че всички служащи, освѣнъ министритѣ и пр. Учителитѣ не били държавни чиновници! А какви сж? (Д-ръ Никола Геннадиевъ: По-надолу какво е казано?) По-надолу е казано, че трѣбва да сж се изминали 6 мѣсеца, за да бждатъ избирани за прѣдставители. Това е ясно казано! (Д-ръ Никола Геннадиевъ: Ами въ чл. 45 какво е казано?)

Прѣдсѣдателствующия Атанасъ Краевъ: Моля, говорѣте на Събранието и не се адресирайте къмъ г. Геннадиева!

Цвѣтко Таслаковъ: Азъ се адресирамъ къмъ него, защото той най-много разтѣгаше членоветѣ на избирателния законъ въ миналото Събрание. (Д-ръ Никола Геннадиевъ: Не е вѣрно.)

Ето защо, г-да, не се увличайте отъ г. Геннадиева, който повече шарлатанствува, а разрѣшете въпроса така, както трѣбва да го разрѣши всѣки съвестенъ човѣкъ.

Д-ръ Никола Геннадиевъ: Ако Вие сте простакъ и не знаете да тълкувате единъ законъ, хората не сж шарлатани! Дошли хора безграмотни да ни тълкуватъ законитѣ!

Министъръ Д-ръ Александъръ Радевъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ вземахъ думата да дамъ едно обяснение на Народното Прѣдставителство, защото ме прѣдизвика г. Геннадиевъ да дамъ и азъ моето мнѣние по въпроса. Азъ ще давамъ моето мнѣние по извѣстно тълкувание на законитѣ само тогава, когато по свое усмотрѣние считамъ, че има нужда да дамъ обяснение, а не съмъ обязанъ, защото Министерътъ на Правосъдието не е задълженъ да дава мнѣнието си прѣдъ Народното Прѣдставителство за тълкувание на извѣстенъ законъ. Ако случайно азъ съмъ юристъ днесъ, то е другъ въпросъ, че мога и азъ да дамъ мнѣнието си; но задължение, каквото и да е, да давамъ мнѣнието си по тълкувание на законитѣ, нѣмамъ. Може да даде единъ министъръ мнѣнието си като народенъ прѣдставител или като участвуещъ въ разискването. Това го казвамъ, за да не се създаде нѣкой прецедентъ, да се вмѣнява мене въ задължение да давамъ своето мнѣние по

тълкуванието на законитѣ. Азъ зная защо г. Геннадиевъ прави това нѣщо. Г-нѣ Генедиевъ, като е убѣденъ дълбоко въ това тълкувание, което той дава на чл. 45 отъ избирателния законъ, мисли си, че навѣрно и Министерствътъ ще бжде на сжщото мнѣние — я да го прѣдизвикамъ него, може да каже нѣщо да повлияе на мнѣнието на народнитѣ прѣдставители. Нѣма да се поддамъ на тази подложка, и затова ви заявявамъ, че нѣма да дамъ мнѣнието си по тълкуванието на закона. Ами че азъ мога де не съмъ юристъ — какво значи тогазъ мнѣнието на Министра на Правосъдието? Прѣди нѣколко години г. Славковъ бѣше Министъръ на Правосъдието, аптекаръ по занятие; какво мнѣние по тълкуванието на законитѣ щѣше да ви даде? (Смѣхъ.) Най-много можеше да каже: „Чакайте, г-да, да питамъ началницитѣ на отдѣленията и главния секретаръ, какво ще кажатъ за чл. 45, че утрѣ ще ви кажа.“ (Д-ръ Никола Геннадиевъ: Значи, съгласни сте съ моето прѣдложение.) Не съмъ съгласенъ. Втори пжтъ подложка искате да ми прѣдставите. (Ржкоплѣскане.) Но азъ съмъ по-опитенъ отъ Васъ, г-нѣ Генадиевъ, и нѣма да се поддамъ и на втората подставена отъ Васъ подложка.

Д-ръ Никола Генадиевъ: Ако бѣхте на противно мнѣние, сигурно щѣхте да кажете.

Ячо Бръшляновъ: Г-да прѣдставители! Азъ, който съмъ служилъ сѣ по вѣдомството на просвѣщението, най-много бихъ желалъ този членъ отъ избирателния законъ да се изтъкува, както желае г. Генадиевъ, но за жалостъ, законътъ съвсѣмъ друго казва. Г-нѣ Генадиевъ добръ разбира и казва, че на чиновницитѣ е запрѣтено, безъ да сж подали прѣди 6 мѣсеца оставка, да бждатъ избираеми, защото ще влияятъ въ това окръжие, въ което се е простирала тѣхната дѣятелност. Прѣдставѣте си, г-да, въ случая, че Софийската гимназия не е държавна, а е окръжна; какъ г. Генадиевъ ще изтъкува дѣятелността на този учител? Нали като дѣятелност, която се простира въ цѣлото окръжие, защото тази гимназия е прѣдначертана да се събиратъ дѣцата отъ цѣлото окръжие и да се учатъ, и възъ родителитѣ на които дѣца този учител може да има извѣстно влияние? Каква е замѣнката тукъ въ думитѣ вмѣсто „окръжна гимназия“ — „държавна“? И естествено, най-много дѣца ще има отъ Софил, ще има отъ по-ближнитѣ села, ще има отъ околнитѣ въ Софийското окръжие и оттамъ нататъкъ това число ще намалява. Излиза, че най-голѣмо влияние учителътъ може да има възъ родителитѣ на дѣцата отъ града, дѣто е заведението; по-послѣ, това влияние постепенно намалява и заминава даже границитѣ на окръга и отива по-далечъ. Слѣдователно, ясно е, че трѣбва да разбираме законътъ тѣй, както е написанъ. Неговата дѣятелностъ се простира въ цѣлия окръгъ, и той чрѣзъ това може да влияе възъ родителитѣ на всичкитѣ дѣца отъ окръга, които посѣщаватъ сжщата гимназия. Затова съмъ на първото мнѣние.

Алекси Филиповъ: Азъ ще кажа пакъто нѣколко думи. Терминитѣ на закона „всичкитѣ държавни служители и окръжни“ не дава друго тълкувание, че можемъ да дѣлимъ чиновницитѣ на категории: писари, началници, секретари

и т. н. Ясна е мисълта на законодателя. Съ помощта на софизми ние може да отидемъ по-надалечъ, отколкото каза г. Генадиевъ. Азъ зная юристи прѣдъ Ломския окръженъ съдъ, които се стремѣха да докажатъ, че биволицата юридически е крава. Ако дойдемъ до това тълкувание, можемъ да дойдемъ и до друго тълкувание. Съ софизми може да отидемъ толкова далече, щото слънцето да кажемъ, че е мѣсечина, а мѣсечината — слънце, или да кажемъ, че нощта е день, а деньтъ — нощъ и т. н. Съ помощта на софизми не можемъ да си служимъ при тълкуванието на законитѣ. Имаше между насъ хора космографи, които се прѣпираха, че слънцето изгрѣвало отъ западъ, а не отъ изтокъ. Въ математиката има единъ терминъ, че 2 и 2 правятъ 5, а не 4. Тѣй щото, ако отидемъ въ областта на произволитѣ, ще замѣнимъ термина „окръжие“ съ термина „околия“; но ако отидемъ да даваме здраво тълкувание на закона, както е написанъ, ще разберемъ, именно, че се отнася за окръжието, а не за околията, селата и т. н. Ако дадемъ друго тълкувание, ще направимъ произволъ — то ще бжде едно нарушение на закона, едно неподчинение на закона. Казва г. Серафимовъ, че имало писари, подсекретари и т. н. Може да нѣматъ никакво значение тия хора въ избирателната борба, и можемъ да се очудваме, защо ги е лишилъ законътъ отъ право на избираемостъ. И върху този въпросъ може да се дебатира, именно, кои чиновници да се изключатъ, дали само административнитѣ, сждебнитѣ и т. н., или въобще всички държавни чиновници, но докогато текстътъ е ясенъ и докогато терминътъ „окръгъ“ е категориченъ, ние не можемъ да дадемъ друго тълкувание на този членъ, защото ще бжде произволъ, ще бжде незачитане на закона.

Димитъръ Грековъ: Г-да народни прѣдставители! Менѣ ми е просто жално да гледамъ, какъ по единъ въпросъ, който се касае изключително до тълкуванието на единъ текстъ въ закона, се показва такава страсть и такова пристрастие. Убѣденъ съмъ, г-да, че ако изтъкувате закона въ тази смисълъ, както се прѣдлага отъ комисията, утрѣ може да се повърнете сами вие върху това тълкувание, защото то е едно криво тълкувание. Нѣма, освѣнъ да прочете човѣкъ закона, за да се увѣри, че този законъ не може да се отнася до единъ учителъ въ една гимназия. „Въ никой случай — се казва — чиновници не могатъ да бждатъ избрани въ окръжието, дѣто изключително се е простирала служебната имъ дѣятелност.“ За Бога, кажете ми каква служебна дѣятелностъ единъ учителъ въ Софийската гимназия може да има въ Ихтиманската околия? (Цвѣтко Таслаковъ: Кажете Вие дождѣ се е простирали?) Каква дѣятелностъ има единъ учителъ, който прѣподава въ Софийската гимназия, въ Ихтиманската околия? Наистина, употреби се отъ г. Бръшлянова единъ софизъмъ — и туй е истински софизъмъ, — че може, казва, въ Софийската гимназия да има ученици отъ Ихтиманската околия. Ама може да нѣма нито единъ! И тукъ, ако вземете така да тълкувате закона, тогава нито единъ учителъ отъ Софийската гимназия не може да се избере нито въ

Сливенъ, нито въ Варна, нито въ Пловдивъ, нито въ Стара-Загора, защото въ Софийската гимназия ще намъ- рите по-скоро ученици отъ всичкитъ по-голъми градове на България, а отъ Ихтиманъ, вѣроятно, може да не намъ- рите. Така не може да се тълкува единъ законъ. Законътъ е ясенъ, и азъ не мога да разбера, какъ може да се го- вори за туй тълкувание на закона, което му дава комисията. (Димитъръ Ризовъ: Г-нъ Грековъ! Ако бѣше избранъ г. Поповъ въ София, какво бихте казали тогава? Споредъ мене, неговата дѣятелностъ не се е простирила, освѣнъ между стѣнитъ на гимназията ли?) Мене ако питате, г-нъ Ризовъ, като се вода отъ причината, по която е турена тази ста- тия въ закона, азъ не бихъ я приложилъ ни най-малко за учителитъ, защото законодателятъ е искалъ съ вписването на туй правило въ избирателния законъ да възпрѣпятъ- ствува, щото чиновницитъ, които биха могли да иматъ дѣйствиелно влияние върху избирателитъ по извѣстна тѣхна служебна дѣятелностъ въ извѣстни окръжия, да не могатъ, възползувайки се отъ влиянието си, да си дадатъ оставката и да бждатъ избрани за народни прѣдставители. Но то се отнася до чиновници, които иматъ нѣкоя адми- нистративна властъ; то може да се отнася до чинов- ници, които могатъ да иматъ извѣстна финансова властъ, но по отношение на учителитъ, увѣрявамъ ви, че нѣма ни- какъвъ страхъ, какъвто... (Цвѣтко Таслаковъ: Иматъ влияние!) Малко потърпѣте! Какво влияние искате да упражнява единъ учителъ въ единъ окръгъ?

Димитъръ Ризовъ: Въ ваше врѣме е касиранъ единъ сждия на основание на този членъ.

Христо Топузановъ: Когато Ранковъ се касира, като околийски инспекторъ, Вие не говорихте отъ министерската трибуна така, както говорите сега.

Прѣдсѣдателствующий Атанасъ Краевъ: Моля, г-да, не смущавайте оратора!

Найчо Цановъ: Г-нъ Грековъ! Какъ ще кажете за единъ мирови сждия, за единъ околийски инспекторъ?

Димитъръ Грековъ: Ако мировиятъ сждия се избира въ околията, въ която той упражнява сждейската си дѣя- телностъ...

Найчо Цановъ: За окръга, а не въ околията!

Димитъръ Грековъ: Моля ви се, защо вземате само „окръга“, а не вземате и другата частъ отъ статията, въ която се казва: „дѣто изключително се е простирила слу- жебната имъ дѣятелностъ.“ Единъ мирови сждия, който е въ Софийската околия, изключително докждъ се е прости- рала неговата дѣятелностъ? Нали въ границитъ на Софий- ската околия? Можете ли да я прострете по-далече, из- вѣнъ Софийската околия?

Димитъръ Ризовъ: Сжщо и за околийския началникъ!

Димитъръ Грековъ: Сжщото е и по отношение на околийския началникъ. Той не може да бжде избранъ въ

околията, дѣто е началникъ, но въ другитъ околии на окръга може да бжде избранъ.

Димитъръ Ризовъ: И вие касирахте 2—3-ма души.

Найчо Цановъ: Г-нъ Грековъ! На 261 стр. отъ дневницитъ на Народното Събрание Вие миналата година сте казали: „Инспекторитъ на първоначалнитъ училища и тѣ подпадатъ подъ удара на чл. 45 отъ избирателния законъ.“ Вие сте го говорили! (Ржкоплѣскане.) Това бѣше по избора на Ранкова, който бѣше инспекторъ въ Кюстен- дилъ и бѣше избранъ за прѣдставитель въ Дупнишката околия.

Димитъръ Грековъ: Моля ви се! Ако инспекторътъ е окръженъ, той не може да бжде избранъ въ нѣкоя око- лия на окръга.

Д-ръ Никола Геннадиевъ: Г-нъ Прѣдсѣдателю! Като взема думата азъ, Вие пакъ ще ми давате нотации. Вѣдво- рѣте тишина най-послѣ!

Прѣдсѣдателствующий Атанасъ Краевъ: Моля ви, г-да, бждѣте по-хладнокрѣвни! Така не може да се про- дължаватъ разискванията.

Димитъръ Грековъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ нѣма да ви отегчавамъ по-нататъкъ. Споредъ мене, законътъ е много ясенъ; изтълкувайте го, както щете, но бждѣте увѣрени, че всѣки, който чете разумно този законъ, не може да му даде туй тълкувание, което вие искате да му дадете.

Иорданъ Теодоровъ: Г-да народни прѣдставители! Ясно е споредъ смисъла на закона, както и по буквата на закона, че не може да се избира единъ депутатъ тамъ, из- ключително додѣто му се простира неговата служебна дѣя- телностъ. Той е билъ учителъ въ София, и въ Ихтиманъ не е могълъ да има влияние, и по силата на този законъ ние нѣмаме право да касираме избора. Обаче, има други работи. Отъ г. докладчика чухъ много голѣми ужасии, сѣчене и т. н. (Нѣкой отъ прѣдставителитъ: За него не е въпросъ сега!) По тая работа не сме говорили нищо и азъ мисля сега, че врѣмето е много напръднало, да прѣвжнемъ дебатитъ и да оставимъ г. докладчика да ни докладва и върху него и да вземемъ рѣшение. Азъ мисля, че изборътъ е опороченъ и по нея работа да се касира. Прѣдлагамъ да се прѣкратятъ дебатитъ, понеже врѣмето е много на- прѣднало.

Докладчикъ Манолъ Златановъ: Г-да, азъ съмъ го- товъ да докладвамъ и по самото сжщество на избора, т. е. дали е той правиленъ, или тамъ шайки и стражари сж гонѣли избирателитъ. Ако Събранието е готово да слуша, мога сега да докладвамъ. (Нѣкой отъ прѣдставите- литъ: Нѣма пужда!) Желанието на г. Теодорова е: да се чуе отъ Събранието какъ е билъ извършенъ изборътъ, правилно ли, или не. (Нѣкой отъ прѣдставителитъ: То е другъ въпросъ!)

Прѣдсѣдательствующий Атанасъ Краевъ: Азъ Ви ками да говорите и върху тази страна на въпроса. (Прѣрекание.)

Докладчикъ Манолъ Златановъ: Г-да! Вие ще ме чуετε, па послѣ рѣшете. (Глъчка.)

Каква е тая работа, моли ви се!

Д-ръ Никола Геннадиевъ: Въ комисията, г-нъ прѣдсѣдателю, не е разискванъ този въпросъ!

Прѣдсѣдательствующий Атанасъ Краевъ: Г-да! Азъ считамъ, че Събранието стои по-високо отъ провѣрочната комисия. Ако г. докладчикътъ е запознатъ съ въпроса, може да го докладва още сега.

Докладчикъ Манолъ Златановъ: Г-да! Ще ви прочета само единъ пасажъ, и вѣрвамъ ще бѣдете довольни.

Цоло Мисловъ: Искамъ думата да говоря по чл. 45. Не съмъ говорилъ по този въпросъ. Къдѣ отивате?

Прѣдсѣдательствующий Атанасъ Краевъ: Дадохъ думата на г. докладчика; слѣдъ като свърши, тогава ще говорите!

Цоло Мисловъ: Азъ искамъ да говоря прѣди да докладва. Положенъ бѣше на разискване единъ въпросъ — нека се разрѣши.

Спасъ Ивановъ: Да се разрѣши първиятъ въпросъ, че послѣ да се докладва за нередовността.

Найчо Цановъ: Искамъ само едно малко обяснение да дамъ!

Прѣдсѣдательствующий Атанасъ Краевъ: Г-нъ докладчикъ! Не желаете ли да говорите?

Докладчикъ Манолъ Златановъ: Понеже виждамъ, че не желаятъ да слушатъ, не искамъ да говоря.

Рачо Петровъ: Има прѣдложение за вдигане на засѣданието.

Прѣдсѣдательствующий Атанасъ Краевъ: Прави се прѣдложение отъ г. Теодорова за вдигане на засѣданието, (Гласове: Бѣше за прѣкриването на дебатитѣ!) — да се спре разискването днеска, за да се занимае провѣрочната комисия съ въпроса за правилността на избора, та утрѣ да се продължатъ разискванията. Г-нъ Теодоровъ! Моля за отбѣгване недоразумѣнията, формулирайте изново и ясно прѣдложението си.

Димитъръ Ризовъ: Не могатъ да ставатъ формулировки!

Георги Кирковъ: Имаме правилникъ, въ който е казано, че въ врѣме на дебатитѣ не могатъ да ставатъ такива работи. Може да се прѣдложи прѣкращение на дебатитѣ, но не вдигане на засѣданието.

Йорданъ Теодоровъ: Г-да! Моето мнѣние бѣше, че споредъ духа и буквата на закона нѣмаме право да каси-

раме тоя изборъ. Но понеже докладътъ не е пълнъ, а азъ чухъ ужасии, които сж станали по тоя изборъ, и понеже врѣмето е напрѣдвало, нека утрѣ г. докладчикътъ да докладва по сжществото на избора, и тогава да се произнесе. Азъ прѣдлагамъ да се вдигне засѣданието, но ако г. г. депутатитѣ настояватъ да се разрѣши принципиално този въпросъ, по чл. 45 отъ избирателния законъ, противъ това нѣмамъ нищо. Но азъ вѣрвамъ, че нѣмаме право да го касираме по това, защото законътъ е ясенъ.

Цоло Мисловъ: Имамъ да направя едно прѣдложение.

Прѣдсѣдательствующий Атанасъ Краевъ: По въпроса за отлагането имате думата.

Цоло Мисловъ: Г-да народни прѣдставители! Вие помнете, че, когато се сложи на докладване този изборъ, докладътъ се сложи на двѣ части и се каза, че по нарушенията, извършени въ врѣме на избора, нѣма да се докладва, а ще се докладва по личнитѣ качества, по избираемостта, или неизбираемостта на избрании. Този въпросъ, като се разрѣши, остава да се разрѣши и вториятъ. Този въпросъ трѣбва да се разрѣши. Азъ прѣдлагамъ да се положи на гласуване. Ако рѣшимъ, че е избираемъ, тогава ще говоримъ за правилността, или неправилността на избора. Прави прѣдложение да се гласува този въпросъ.

Прѣдсѣдательствующий Атанасъ Краевъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ съжалявамъ, че се намирамъ на прѣдсѣдателското мѣсто, но осѣщамъ се принуденъ и длъженъ да направя слѣдното извъление: споредъ парламентарния редъ, първиятъ въпросъ, който се разисква и разрѣшава при провѣряването на избора, е оня за правилността или неправилността на избора, а послѣ слѣдва въпросътъ за избираемостта на избраника. (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Това е ваше мнѣние!)

Г-да народни прѣдставители! Прави се прѣдложение отъ г. Теодорова: понеже е напрѣдвало врѣмето, да се вдигне засѣданието, а разискванията по този въпросъ да се продължатъ, слѣдъ като докладътъ се донѣлни съ рѣшението на провѣрочната комисия и по сжществото на Ихтиманския изборъ. Които приематъ това прѣдложение, моля, да си вдигнатъ ржката. (Едни отъ прѣдставителитѣ: Болшинство! — Други: меншинство!)

Моля квестора г. Соколовъ да прѣброи гласовѣтъ.

Квесторъ Спасъ Соколовъ: 38 души гласуватъ! (Шумъ. Прѣрекания.)

Д-ръ Никола Геннадиевъ: Да станатъ прави!

Прѣдсѣдательствующий Атанасъ Краевъ: Моля да станатъ прави тия, които гласуватъ за отлагането. Моля квестора г. Соколовъ, да прѣброи гласовѣтъ за отлагането?

Квесторъ Спасъ Соколовъ: (Слѣдъ прѣброяването.) 55 души.

Квесторъ Ангелъ Крушковъ: 60.

Прѣдсѣдательствующий Атанасъ Краевъ: Моля сега онии г-да, които сж за продължаването на разискванията, да станатъ на крака! Бройте, г-нъ квесторъ Соколовъ, колко гласуватъ за продължението.

Квесторъ Иванъ Московъ: 53-ма души сж на крака.

Прѣдсѣдательствующий Атанасъ Краевъ: И тъй, г-да, констатирамъ, че 53-ма народни прѣдставители гласуватъ за продължението, а 55 за отлагането. Прочее, въпросътъ се отлага. (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Не е вѣрно!)

Така ли е, г-да квестори?

Квесторитѣ Московъ, Соколовъ и Крушковъ: Вѣрно!

Цвѣтко Таслаковъ: Прѣдлагамъ утрѣ да имаме заседание.

Прѣдсѣдатель: Иванъ Ев. Гешовъ.

Секретари: { Д-ръ Андрей Ходжевъ.
Манолъ Златановъ.
Д-ръ Коста Икономовъ.
Д-ръ Петъръ Гудевъ.
Никола Поповъ.
Никола Козаревъ.

Прѣдсѣдательствующий Атанасъ Краевъ: Утрѣ ще имаме заседание въ 2 ч. На дневенъ редъ ще имаме: продължение на разискванията по Ихтиманския изборъ, като се допълни докладаътъ и по съществото на избора.

Найчо Цановъ: Нѣмате право да налагате на комисията това, съ което не иска да се занимава.

Прѣдсѣдательствующий Атанасъ Краевъ: Г-нъ Цановъ! Така рѣши Събранието. Всички трѣбва да се покоряваме на рѣшенията на Събранието.

Засѣданието се вдига.

(Вдигнато въ 8 ч. и 25 м. вечерята.)

Подпрѣдсѣдатели: { Василъ Кжичовъ.
Атанасъ Краевъ.

Секретари: { Найденъ Кормановъ.
Константинъ Серафимовъ.
Василъ Димчевъ.
Апостолъ Урумовъ.
Александъръ Малиновъ.
Д-ръ Паскалъ Табурновъ.

Началникъ на Стенографическото бюро: Т. Хр. Гълъбовъ.